

M.rod. O.

4938.

GOTTIER LAJOS.

GENTRY TÖRTÉNETEK

ELBESZÉLÉSEK.

BUDAPEST.

RÉVAI LEO UDVARI KÖNYVKERESKEDÉSE.

1904.

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

89377

GENTRY TÖRTÉNETEK

ELBESZÉLÉSEK

IRTA

GOTTIER LAJOS.

BUDAPEST,
RÉVAI LEO UDVARI KÖNYVKERESKEDÉSE.
1904.

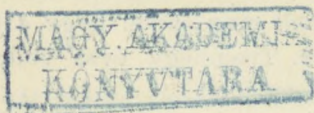
MTA
KIK

GENYNY JÖRTEMETEK

ELŐSZÓ

GÖTTFR LALOS

Ha más nem akad . . .

I.

Az egész vármegye egymásnak szánta őket. Barátos Géza már évek óta mindennapos volt a Gabróczy kurián. Ámbár Tessza és a férfi közt olyan félig meghitt, félig pajtáskodó tónus uralkodott, s ebből bajos átcsapni a komolyabb, érzelmes hangba, amely, rendes körülmények között, meg szokta előzni a mátkaságot.

Az érdek mind a két részről ki volt zárva. Gabróczy Tesszának is ép úgy meg volt a maga ezer hold földje, mint Barátos Gézának. A férfi egy évi házasság után vesztette el a feleségét, aki őt általános örökösévé tette. Nagy bosszuságára a kis-kenderesi Kendreőyeknek. Ezek aztán mindenáron Amelit, az ifjabbik lányukat akarták a nyakába varrni. Gondolván, hogy ami elveszett a réven, megkerül a vámon. Csakhogy Barátos nem igen akart belé menni a dologba. Elég egy sütetből egy lepény. Szívesebben taposta a földet a szép Tessza körül.

Korra is jobban egymáshoz illettek. A huszonkét éves fekete szemű jukker leány és a harminczöt-

éves javakorbéli özvegy magyar, akinek vastag szőke bajuszába itt ott már ezüst szálak szövődtek.

Kendreőy Ameli meg éppen hogy a tizenhetedik évét töltötte be. Tizennégy éves volt, mikor a testvére, Barátosné meghalt.

Hát, elég az hozzá, hogy Tessza és Géza meglehetősen állhatták egymást. Anélkül, hogy szerelemről lett volna szó valamikor közöttük.

A férfi biztosra vette, hogy a leány hozzá megy, ha megkéri. De azért nyugodtan várt, (maga se tudta mire) mint akinek rendben van a szénája. Tessza is biztosra vette, hogy ez a megkérés be fog következni, s körülbelül tisztában volt vele, hogy nem fog kosarat adni neki. Kicsit ugyan bántotta a hiuságát, hogy az ember késik a vallomással. Emellett azonban nap nap után találkoztak és czimboráltak. A lány szüleinek nem volt kifogása a dolog ellen.

Balmáson kevés az uri család. Az a kevés meg összetart. A férfiak ittak nagyokat, kártyáztak és pipáztak. A mint falun szokás. Be-bejártak a megye székhelyére, vásárok és megyegyűlés alkalmával. No meg a bálokra. Gabróczyék portája központja volt a vidék dzscentri urainak. Tesszának nem volt hiánya az udvarlókban. Ő azonban elég röviden bánt velök. Nem haragudtak érte. Tudták, hogy Barátosnak előnye van mindenik fölött.

Kár, hogy ez az ember egy kissé elhanyagolta magát. Csak úgy járt mándliban és csizmában, mint a legtöbb falusi magyar. Senki sem ösmerte volna meg benne az egykori „fess“ huszárt, aki 12 ezer forintot vert el Bécsben egy év alatt, míg az önkéntességet kiszolgált.

II.

De hát semmi sem tart örökké. Egyszer csak Barátos Géza is ráadta a fejét, hogy beszél Tesszával.

Ugy történt, hogy Gabróczyéknál nagy névestét tartottak. A házikisasszonynak volt nevenapja. Ott volt minden épkézláb ember a vármegyéből. Éjféltájt, mikor egy végtelen vacsora után, a kedélyek már elérték a legmagasabb fokot, Barátos Géza egyet sodoritott tömött szőke bajuszán, s azt gondolta magában, hogy: „Most, vagy soha!”

Tessza leült pihenni a kis oldalszobába, az ablak mellé. Kifáradt a sok kínálgatásba és fekete kávé főzésbe, a korhelyeknek. A harmadik szobából a mulatók zaja, zürzavaros hangok, éneklés, pohárcsengés hallatszott át hozzá. A lány két kezét ölben összetéve bámult maga elé, élvezve az édes semmittevést, amikor Barátos megjelent előtte.

— No mi az? Megunta a kvaterkázást, hogy ott hagyta őket?

— Nem én, hanem magát keresem.

— Engem könnyű megtalálni. A lány mosolyogva nézett rá...

Ez igen bátorító kezdet volt ahhoz, amit a férfi akart neki mondani.

És amint ott ültek ketten, elszigetelve a társaságtól, Barátos röviden, kéresetlen szavakkal adta elő szándékát. Nem olyan lángoló szerelmi vallomás volt, a milyenről legtöbb leány álmodozik, egy egy lázas, báli éjszaka után, hanem komoly, becsületes házassági ajánlat.

Tessza nyugodtan végig hallgatta, mialatt a férfi ültében kissé előhajolva, az izgalomtól kipirult arczczal nézett szeme közzé.

A lány pár pillanatig késett a válasszal, aztán beszélni kezdett.

(Én nem tudom mi jutott eszébe? Nyilván megszállta a pajkosság ördöge.)

— No hallja! — szolt és bizonyos kaczársággal féloldalt hajtotta érdekes, szép fejét — no hallja! ez hamarabb is eszébe juthatott volna!

A férfi elnevette magát.

— Jobb későn, mint soha.

— Csak azért mondom, mert az öregekkel éppen a napokban határoztuk el, hogy a telet a fővárosban töltjük.

— És micsoda befolyással van ez a dologra?

— Hiszen, tulajdonképen nincs rá közvetlen befolyással, de... azért mégis...

— Mégis?... Kérdőleg nézett rá. A lány mintegy hirtelen elhatározással kezdett beszélni.

— Tudja... őszinte leszek magához. (Jaj! az emberek olyankor rendesen kellemetlen dolgot szoktak mondani, amikor ugy kezdik, hogy! „Őszinte, leszek.“ Gondolta a férfi.)

— Hát én azt hiszem, hogy a nagy szerelem nem öli meg magát értem. Én is ugy vagyok magával. Mi kölcsönösen tiszteljük, becsüljük egymást, és talán meg is szoktuk azt a gondolatot, hogy férj és feleség leszünk. Lehet, hogy egész jó házasság lenne a miénk. Mind a ketten „Jól járnánk egymással.“ De... azért én azt gondoltam, hogy mi megkapjuk egymást később is. Ha maga már eddig várt a megkéréssel, nem fog valami nagyon epedni

a gyors válasz után sem. Mi most fölme gyünk Pestre, a telet ott töltjük s ha maga azalatt más nem gondol, és . . . ha nekem azalatt más nem akad — kérem! ne értsen félre — ha nekem ezalatt olyasvalaki nem akad, aki minden boldogságát abban fogja remélni, hogy én legyek a felesége, s aki iránt én is többet fogok érezni a tisztelet és becsülésnél, akkor tavasszal a maga felesége leszek. Jó lesz?

A férfi vállat vont és a két kezével olyan csodálkozó mozdulatot tett, mintha azt akarta volna mondani, hogy: „Na! ilyet se hallottam még!”

A lány lángoló arcczal tette kezét a vállára és gyorsan szólt:

— Kérem! ne mondjon még semmit. Nem szabad azt hinnie, hogy én magát most kikoszoroztam, vagy, hogy kicsinylem. Minden utógondolat nélkül kell vennie, amit mondtam. S úgy válaszoljon rá.

A férfi megpödörte bajuszát.

— Nos? beléegyezik?

— Legyen.

Tessza kezét nyújtott neki.

— Köszönöm, hogy megértett. Mi addig is a régi barátságban maradunk. Ez természetes. Most pedig menjünk be a többiekhez.

Karöltve léptek az ebédlőbe. Ott a hangulat tetőpontját érte el. Kurdy Géza remek bariton hangján éppen azt énekelte, hogy:

*Pörge molnár Julis lánya
A menyasszony-lánczot járja
Sötét búval, bánattal a szivében . . .*

A cigány halkán kísérte . . .

III.

Gabróczynak volt egy vén kisasszony nővére a fővárosban. A „tanti“ sokat betegeskedett, s a háziorvosa, hogy legalább egyelőre megszabaduljon a szekaturáitól, elküldte télére üdülni a Rivierára.

Ennek üresen maradt villájába hurczolkodtak be Gabróczyék.

Tessza nevét akkoriban sűrűen közölték a lapok a báli tudósítások hasábjain.

A biztos föllépésü, elegáns jukker leány ott volt mindenütt, a hol a „társaság“ megfordul.

A bölcsődebálon történt, hogy szupirozás közben, mialatt Tessza körül egész raj gavallér tanyázott, a lánynak minden apropos nélkül, otthonn maradt lovagja jutott eszébe.

— Valjon mit csinál most Barátos? Bánkódik-é utánam? (Hiába! jól esett volna neki az a tudat, hogy: igen.)

Abban a perczen... álom-é, vagy valóság?!... Barátos Géza mosolyogva hajolt meg előtte.

— Na de ilyet! A lány fülig pirulva csapta össze két kezét. Hát magát mi jó szél hozta ide, Géza?

— Hogy mi jó szél hozott ide, azt majd elmondom.

Tessza lovagjai kíváncsian nézték meg ezt a napégett, falusi magyart, a kinek megjelenése, a lánynak arczába kergette a vért.

— Mama, kérlek, a bukétomat itt hagyom. Szeretnék egyet járni a teremben Barátossal. Az

urak megbocsátanak egy perczre . . . Aztán se szó, se tartomány, karját a férfi karjába öltve, ott hagyta az elámult kompániát.

(Nem! soha se hittem volna, hogy ilyen változáson mehessen valaki keresztül! Így Tessza, miatt titokban végig mustrálta Barátost, kinek izmos tagjain a frakk ideálisan feszült meg. Szinte hihetetlen, hogy ez az a bálmosi csizmás magyar!)

— Hát minek köszönhetjük ezt a váratlan meglepetést?

— Tudja, nagyon meguntam magam odahaza. Meg aztán Kendreőyék is feljöttek Pestre, (Tessza fehér arczán egy árnyék suhant keresztül) alig maradt otthonn valaki.

— Ugy? . . .

(Egy nem létező ásitást nyomott el a legyezőjével.)

— Még egyet . . . (A férfi keményen szembe nézett a leánnyal) Eszembe jutott az is, hogy maga tulajdonképen egy kicsit röviden bánt velem. Engem sem a gólya költött! . . . Én is azt gondoltam magamban, hogy szerencsét próbálok. Hát ha akad nekem is más? . . . Nem mondom, hogy különb, mint maga . . . (Finom malicziával mosolygott) Tessza idegesen nevetett.

— Maga nagy gyerek!

Majd rövid szünet után hozzá tette:

— Kérem, vezessen a helyemre.

Ott aztán Barátos meghajtotta magát és sarkon fordult. Bement a buffetbe. Tessza egész éjjel nem látta őt többet.

IV.

A társaságot egy csöppet sem lepte meg, amikor pár hét múlva híre járt, hogy Vinczeffy Miklós huszár főhadnagy, cs. és kir. kamarás megkérte Gabróczy Tesszát. Ugy mondták, hogy már nem sokára jegyet is váltanak.

Ő volt a legkitartóbb a lány lovagjai között. Amint először találkozott vele a jégen, azonnal rabja lett Tessza okos, sötét szemeinek.

Amolyan társaságbeli *comme il faut* ember volt, mint a legtöbb huszár, akinek nyalka bajusza és csengő bongó sarkantyuja van. Tessza és Barátos futólag találkoztak néha a parketten. Pár szót váltottak, aztán ment mind a kettő a maga dolga után.

Barátos eleintén volt egy néhányszor a házuknál is, de csak a hivatalos zsúrok alkalmával. Akkor is inkább Kendreőy Amélivel foglalkozott, aki egész csinos leánnyá nőtte ki magát.

Az igazat megvallva a mi Géza barátunk unta egy kicsit a fővárost. S ha az álszemérem vissza nem tartja, már régen hátat fordított volna az ottani farsang örömeinek.

Igy aztán — jobb multság híján — Améli lovagjául szegődött.

Persze Kendreőyék szívesen vették s titokban reménykedtek.

Igy álltak a dolgok, amikor egy derűs januári napon, Barátos szembe jött Gabróczyékkal a korzón. Tessza — csodálatosképen — egyedül ment elől. A szülei utána jöttek.

A férfi nem kerülhette ki őket, s minthogy a lány már mesziről mosolygott rá, hozzá csatlakozott.

A sötétkék, prémes kosztüm kívánatosan érvényesítette Tessza sugár, telt alakját.

A lány, minden bevezetés nélkül, könnyed, fesztelen hangon kérdezte:

— Nos? akadt-e *más*?

— Ohó! Azt előbb én kérdem magától. Maga jött fel hamarabb Pestre.

— Nekem . . . akadt.

— Derék.

Pár perczig szótlantul haladtak egymás mellett a Kossuth Lajos-utca aszfaltján. A férfi törte meg a csöndet:

— A kamarás?

— Igen.

— Gratulálok!

— Kérem . . . még nem válaszoltam neki. De most magán a sor. Akadt-e magának más?

Feszült figyelemmel leste a választ a férfi ajkairól.

— Igen.

A lány erőltetve mosolygott.

— Külömb mint én?

— A mint vesszük.

— Améli?

— Igen.

Pár percznyi szünet. Az utcasarkon egy kis leány ibolyát tart feléjük. Tessza halkán, csaknem rekedten kérdezte:

— Szólt már neki?

A férfi kiegyenesedett és minden szótagot külön hangsúlyozva, büszkén válaszolt:

— Ha szóltam volna neki, akkor már a feleségem lenne. *Ő nem várja mig más akad . . .*

Annyi szemrehányás volt a hangjában és tekintetében, hogy Tessza lesütötte szemeit. Egyik sem szólt egy darabig. Végre Barátos megemelte kalapját.

— De nem zavarom tovább magukat. Itt elválunk.

— Kérem . . . ne hagyjon itt. És . . . bocsásson meg nekem. Könyes szemekkel nézett rá. A nő teljesen megalázkodott a férfi előtt.

Mire a Harisbazarhoz értek, Gabróczyné ijedten rántotta meg a férje karját.

— Jesszusom! Ez a lány megbolondult! . . .

Tessza és Barátos szorosán egymáshoz simulva, karöltve haladtak előttük . . .

C s e r e.

I.

A kispári Paáros-család emberemlékezet óta „nagyságos“ familia volt. Négy lóval jártak a megyegyűlésre s nem egy alispán meg képviselő került ki soraikból. Paáros Gerő is csak azért nem vállalt mandátumot, mert szenvedélyes gazda lévén, kétezer hold földje minden idejét igénybe vette. Korán megözvegyedett s egyetlen fiával, Vinczével kezelte a gazdaságot.

Egy reggel az öreg, fölöstököm után, oda szólt a huszárjának:

— Te, Miska! Mondd meg a fiatal nagyságos urnak, hogy fogasson be, mert átmegyünk Ráchyékhoz.

A kifent bajuszu, piros nadrágos huszár zavartan köszörülte torkát.

— No mi az?

— Hát izé . . . a fiatal nagyságos ur még nem jött haza.

Paáros Gerőnek elborult az arca.

— Jól van. Mehetsz.

Aztán fölállt az asztaltól s föl alá kezdett járni az ebédlőben, mialatt idegesen huzogatta tömött fekete bajuszát. Még nem volt öreg, csak úgy hivták, mióta a fia fölcserepedett. Javakorbéli férfi. Jóval innen az ötvenen, a fia meg alig túl valamivel a huszon.

— Szörnyűség! az a kölyök mit csinál. Tegnapelőtt ment ki a vámosi határba, hogy fölvegye a korcsmárosnétól az árendát s azóta oda van.

Nem csoda. A vámosi korcsmárosné „hires“ szép asszony. Észbontó fekete szemei vannak s rózsaszínű, sötét bőre.

A faluban nem hiába suttogtak, hogy a fiatal nagyságos ur sokat tapossa a vámosi korcsma küszöbét . . .

A szép asszonyt csak úgy hívták, hogy „Czigány Zsuzsa“, mert az anyja cigányasszony volt. A szép Zsuzsa tizenöt éves korában árvaságra jutott. Akkor akadt meg a szeme rajta a vámosi korcsmárosnak, a ki feleségül vette. Nem sokáig éltek együtt. A korcsmárost egy vasárnap délután föbe ütötték a duhaj legények, a kik hitelbe itták a borát, a mit a szép asszony mért nekik. A fiatal nagyságos ur, Paáros Vincze, már akkor is ott settenkedett a korcsma körül. S mióta a Czigány Zsuzsa özvegységre jutott, mindennapos vendég lett a vámosi korcsmában.

Mikor Vincze öregebéd idejére hazakerült, édes apja hátra tett kezekkel állt meg előtte a kastély tágas ebédlőjében s keményen a szeme közé nézett.

— Mi lesz veled urfi? Talán elég is volna már a jóból. Ideje lenne komolyabban gondolkozni.

Vincze alig tudta az öreg szigorú tekintetét kiállani. Bágyadt arczán még ott égett a szép asszony

borának, csókjának mámore. Ötölt, hatolt valamit, aztán leszámolta az árendát az asztalra.

Az ebédet szóttalanul költötték el. Mikor a fekete kávét itták s az öreg rágyujtott a czimeres tajték-pipára, szelidebben nézte végig csenevész szöke fiát.

— Te Vincze! Átmegyünk ma délután Ráchyékhoz Almásra. Margit a multkor emlegette, hogy olyan régen látott. Jó volna, ha egy kicsit forgolódnál körülötte. A te korodban én már völegény voltam.

Vincze nem szólt semmit, hanem fogatott.

Almásan az öreg Ráchy Sándor nagy örömmel fogadta a vendégeket. A leánya, Margit, okos kék szemü, karsu szöke leány, a ki egyedül vezette özvegy édes apja háztartását. Azonnal terített s harapni valót és bort hozott föl az asztalra. Az öregek elkvaterkáztak, a fiatalok megkimentek a kertbe.

Gyönyörű tavaszi nap volt, s a mint az ifju ott lépkedett Margit oldalán, a széles kerti uton, a ripacsos levelü ribiszke bokrok között, önkéntelenül összehasonlítást tett. Arra a másakra gondolt, a kinek olyan búbájos hatalma volt fölötte s a kinek lángoló szenvedélye olyan könnyen föllobbantotta az ő ifju vérét, fokról-fokra perzselve benne a mohó élet-szomjat . . .

Aztán elnézte ezt a másikat, a ki gondtalanul csevegett mellette. Elnézte ezt a tisztességes uri leányt, a kinek a tavaszi napsugár mintha gloriát övezett volna hamvas szöke feje fölé. Elgondolta, hogy milyen kevés öröm jutott ennek az életből, beteges öreg apja oldalán. S mégis milyen megelégedett, csöndes derü jellemzi egész valóját. Milyen jó feleség és jó háziasszony válnék ebből a Margitból! Gondolta magában. Aztán, mialatt szórakozot-

tan felelgetett a lány kérdéseire, összehasonlította magát Margittal s olyan nyomorultnak és haszon-
talannak tünt föl egész eddigi élete. A morális
Katzenjammer s a veszedelmes tavaszi lég behatása
alatt történt, hogy Paáros Vincze lelkében hősies
elhatározás támadt.

Annyira beleélte magát a javulás gondolatába,
s olyan becsületes akarat volt benne, jövőre más
életet kezdeni, hogy egész ékesszólóvá lett, a mikor
Margittal közölte szándokát.

A lány egész megittasult az ifju vallomása alatt.
Szegény leány létére soha se mert volna arra gon-
dolni, hogy a gazdag Paáros Vincze szemé meg-
akadjon rajta. Pirulva mondott igent, s mikor föl-
mentek és Vincze ragyogó arcczal közölte a dolgot
a két öreggel, azok boldogan ölelték keblökre a
fiatal párt.

Igy lett vőlegény Paáros Vincze.

II.

Másnap reggelre a szép tavaszi napot borus,
szürke, esős idő váltotta fel.

Körülbelül ilyen volt a változás Vincze lelki-
állapotában is.

Komor, rossz kedvvel ébredt, s csak most jött
tudatára annak, hogy tegnapi hangulatával elhamar-
kodva, egy egész életre lekötötte magát. Olyan frigy
küszöbén állott, a melyhez a szívének semmi köze
nem volt.

Együtt reggelizett az édes apjával, a ki ezer
aranyos fellegvárat szőtt, kiszinezve a jövőt magának,
a mikor a rideg Paáros kastélyban egy édes kis

menyecske fog vidáman sűrögni, forogni, napsugarat hozva az ódon falak közé.

Vincze némán hallgatta apja tervezgetéseit. Aztán eszébe jutott, hogy mára megígérte annak a másiknak, hogy ellátogat hozzá . . . Mintha nem is az az ember lett volna, a ki tegnap megkérte a Ráchy Margit kezét. Csodálkozott maga magán, s átkozta azt a perczet, a mikor vallomásra nyitotta ajkait.

De azért az erkölcsi kényszer mégis uralkodott forró vére hullámzásán. Felé sem ment a vámosi határnak. Sem aznap, sem másnap, sem egész héten. Annál gyakrabban látogatott el Margitékhoz.

Az a szende, szügies szép szőke leány olyan nyájasan fogadta s annyira bele akarta élni magát a gondolatba, hogy ő most boldog menyasszony, hogy Vincze szinte szánakozással volt eltelve iránta.

Szomorú mátkaság volt biz ez!

Czigány Zsuzsa pedig nem tudta mire magyarázni Vincze kimaradását. Első napokban busult utána. Azután, mikor meghallotta, hogy vőlegény, dühöngött és átkozódott. Később azonban félválról vette az egész dolgot. Gombház! ha leszakad, lesz más!

Ugy a harmadik hét vége felé történt, hogy Paáros Vinczének *dolga akadt* a vámosi koresma tájékán.

Hogy arra járt, a nyitott ablakon át hallotta a menyecske hangját. Jó kedve lehetett, mert énekelt. Azt énekelte, hogy:

Többet már én nem hiszek a legénynek

Két színe van, mint a mályvalevélnék.

Vincze megállt az országúton, azután rövid habozás után benyitott a koresmaajtón . . .

III.

A mikor másnap apa és fiu lóháton haladtak egymás mellett az almási országuton, hazatérve Ráchyéktól, Vincze szokatlanul rossz kedvü volt. Az ut mentén, a szántóföldön két napszámosleány dolgozott, miközben mélabus magyar nótát énekeltek. Lassan, elhuzva, parasztosan. A balzsamos tavaszi levegő tele volt hangulattal. Paáros Gerő többször lopva nézett a fiára. Végre megszólalt:

— Mi bajod neked?

A fiu vállat vont.

— Semmi.

— Én nem értem, hogy valaki ilyen szép tavaszi napon, huszonkét éves korában, a mikor boldog vőlegény, ilyen emberevő hangulatban lehessen.

Az ifju dühösen rántotta meg a kantárt.

— Csak azzal a boldog vőlegénységgel hallgassunk. Ugy belé ugrottam ebbe a bolond házasságba, hogy nem tudom miért nem adnám, ha ismét szabad volnék.

Az öreget elfogta a pulykaméreg.

— Te! Ugy hókon kaplak, hogy hóttig arról kódulsz! Hát ki ugrasztott belé?! Felelj!

— A magam bolond feje.

— Nem hogy hálát adnál az istennek, hogy ilyen derék feleséget kaphatsz. De mindentől eltekintve, ha már egyszer megkérted és a szavad köt hozzá, egy kispári Paáros Vinczének mindenkor helyt kell állni az adott szaváért.

— Én pedig odaadnám a fele jussomat, ha nem kéne elvenni azt a leányt.

Paáros Gerő egyet sodoritott a fekete bajuszán.

— Igen?! Ennyire vagyunk? No *azon az áron* megszabadulhatsz a menyasszonyodtól.

Aztán, se szó, se tartomány, megfordította a lovát s indult vissza Almás felé.

IV.

Margit csak elcsodálkozott, a mikor Paáros Gerő fél órai távozás után ismét beállított hozzájuk.

— Isten hozta Gerő bátyám! Mi jót hozott?

A férfi egész fel volt indulva, a mint odalépett a leányhoz, a ki a tornyos pohárszék előtt volt elfoglalva.

— Csak azért jöttem, kedves hügom! hogy egy nagy szerencsétlenségtől mentselek meg.

— Mi legyen az?

— Az az én haszontalan Vincze fiam, a ki soha sem érdemelte meg azt a szerencsét, hogy ilyen derék, szép felesége legyen, mint te, ma végre szint vallott.

A leány arcza halálsápadt lett a szégyentől.

— Én visszaadom a gyűrűt — dadogta s már le is huzta ujjáról, Gerő felé nyujtva.

A férfi az egész kezét fogta meg.

— Csak azért jöttem Margit, és másik kezével átölelte a derekát, hogy ezt a gyűrűt, a melyik ugyis az én jegygyűrűm volt, tartsd meg tőlem addig, a mig mást hozok. Ha nem lehetsz a menyem, légy a feleségem. Annak a rossz fiunak meg kiadom az anyai jussát, a vámosi birtokot. Hadd boldoguljon a maga kenyerén.

Margit szép arczáról eltűnt a halaványság. Némán sütötte le szemét.

— Csak nem kosarazol ki engem? Hisz nem vagyok én még olyan öreg, hogy ne tudnálak boldogítani.

A lány elrejtette arczát a férfi széles kebelén.

Paáros Gerő ajkai mohó, szenvedélyes csókkal tapadtak a piruló lány édes ajkára, míg izmos karjaival magához szorítá.

Margit egész lényét olyan édes boldogság töltötte el, a minőt Vinczével való mátkasága alatt sohasem érzett . . .

A b u t o r o k.

I.

Dorogai Doronghy Gábor miniszteri segédfogalmazót reggel 9 órakor, egy zajos multu éjszaka után, a levélhordó csöngetése verte fel legédesebb hajnali álmából. Ha nem is látta volna meg a postai lebélyegzőn, hogy a levél Kis-Dorongról jön, megérezte volna rajta szülőfaluja illatát.

Édes apja írta:

. . . Hogy már ideje volna megkomolyodni. Mégis sok, a mit csinálsz. Én nem győzlek pénzzel. A te korodban én már családapa voltam. De neked mindig csak bolondságokon jár az eszed. A jövő héten felmennek szent-gáli Gaálos Endréék Pestre. Jó volna, ha egy kicsit forgolódnál Zsazsa körül. Komoly, derék leány. Egyetlen gyermek. Ezer hold föld, stb . . .

— Bizony az jó volna. — Ásitott Gábor, a mint ágyában fekvé végig olvasta a levelet. Aztán a boldogabbik oldalára fordult és tovább aludt.

Ezzel a gondolattal csak akkor kezdett komolyabban foglalkozni, a mikor néhány nap múlva, kifogástalan fekete redingotban ott ült a Pannónia

téli kertjében, szemben a kékszemü jukker leánynyal, mialatt Radics nyakra-főre huzta nekik a szebbnél szebb magyar nótákat és az öreg Gaálos Endre egyik üveg pezsgőt a másik után hordatta föl. Gábor a papa és a mama közt ült. A szép Zsazsa szomszédságát a kollégája, Kendreő Imre biztosította magának. Volt még három jelentéktelen alak a társaságban. Két első éves egyetemi hallgató, meg egy kadét. A Kendreő, a Gaálos és a Doronghy familia rokonai. Ezek azonban nem sok vizet zavartak. Annál nagyobb szeget ütött Gábor fejébe Kendreő Imre. Ez a nyalka bajuszu barna fiu nagyon bizalmasan volt Zsazsával, s fölhasználva a kedvező helyzetet, ezer bohóságot sugdosott a lány rózsás kis fülébe. Ugy éjjél tájban, mikor már a társaság minden tagja elérte kedélyének legmagasabb fokát, (a nagy füstben már a Gaálosné feje sem fájhatott jobban) Zsazsa odafordult Gáborhoz:

— Hát neked mi bajod, hogy olyan savanyu az ábrázatod? (Szegről végről valami magyar sógor-ság volt köztük.)

Gábort hősies elhatározás szállta meg.

— Féltékeny vagyok Imrére.

Mindnyájan nevettek.

— Igen?! . . . No akkor ülj le ide a másik oldalomra.

Es a leány elragadó szolgálatkészséggel csinált neki helyet maga mellett.

— De most aztán mulattass!

Lehetett is már akkor mulatni. Mindegyik egyszerre beszélt. A cigány meg huzta szakadásig. Az öreg Gaálos százegyedikszer kérdezte meg, hogy mi van kifestve?

Mire Béla cigány fáradhatatlanul adta meg a választ a hegedűjével, hogy:

Czigánysori korecsma ki van festve . . .

— Ki jár oda?! . . .

Oda jár a czimbalmos, a czimbalmával, czimbalmozni, minden este.

— Mit hisz a korcsmárosné? . . .

Korcsmárosné azt hiszi . . .

De hát semmi sem tart örökké. A fizetőpinczér bejelentette, hogy: „*Fájeram!*“. Magyarul: Oszolj község, nincs vendégség! Fizettek és czihelődtek. Kendreő Imre silányul immitált józansággal fordult oda Gaálosnéhoz:

— Nagyságos asszonyom, ha meg nem sérteném, kaptam hazulról egy kis friss disznóságot. Legyen szerencsém holnap villásreggelire.

Az asszony ásitást nyomott el a legyezőjével.

— Én nem tudom, ha illik-e? — És a férjére sandított.

— Hát már hogyne illenék! — Gaálos Endre megölelte Kendreőt és hatalmas csókot czuppantott az ajakára. — Ott leszünk mindnyájan.

— Szívesen látom az egész társaságot. Vasárnap úgy sem kell hivatalba menni.

Zsazsa oda fordult Gáborhoz, mialatt a tükör előtt igazgatta ibolyás kalapját.

— Te is eljösz!

Az ifju motyogott valamit, mialatt a cigány végső erőfeszítéssel és nagy zajjal rákezdte a Rákóczi-indulót.

Aztán gänzemarsban vonultak ki az étteremből, az asztalok között.

A pinczerek kétrét görnyedve tartották markukat . . .

II.

Másnap délben Doronghy Gábornak szeme-szája elállt, a mikor gomblyukában óriás szegfűvel és erős fejfájással beállított Kendreő Imre lakására. Ő azt hitte, hogy Imre is csak afféle szobaur, mint ő, a ki hónapos szobában lakik. Csalódott. Imrének olyan nagyuri kényelemmel berendezett három szobás lakása volt, a milyenről ő valóságos fogalmazó korában sem álmodhatott. Volt egy hálószobája, egy ebédlője és egy szalonja, comme-il-faut butorzáttal, szmirna - szőnyegekkel és olajfestményü képekkel. Az egész katzenjammeres társaság együtt volt már, a mikor Gábor megérkezett. Kendreő Imre rendkívül szeretetreméltó házigazda volt Mindenkinék egyenlően tudott a kedvében járni. A hazuról került friss disznóságon és pogácsán kívül volt ott minden egyéb, a mi a korhely kompánia előtt szemnek, száznak kívánatos. Frissen csapolt sör, osztriga, hering, pörkölt, kocsonya. Gábort az irigység ölte ennek a nagy módnak a láttára. Hát még a mikor az inas ezüst tálcán pezsgőt szervirozott körül! Zsazsa elemében volt, a mint fölkapott egy pohár pezsgőt s harsány hangon elkiáltotta magát:

— Éljen a mi kedves házigazdánk! . . .

Kocczintottak és ittak. Zsazsa elragadóan festett molnárkék kosztümjében. Gábor majd elnyelte a szemével.

Egyszer csak, minden apropos nélkül hozzá fordult a lány:

— Hát te mikor hisz meg minket?

Az ifju zavartan mosolygott.

— Kérlek . . . A mikor parancsoljátok.

És egy pillanat alatt megfordult a fejében az ő nyomoruságos hónapos szobája Budán. Az edényzetet egy csorba kancsó és másfél pohár képviselte. A divány oda volt támasztva a mosdóhoz, mert az egyik lábát régen feltüzeltelte valamelyik szobaur. A szoba falán azonban képek is diszelegtek. A többek közt: *Petőfi halála*, továbbá a háziur kiszinezett arc képe huszárörmester korából és a kajászó-szentlőrinczi jótékony asztaltársaság fotográfiája. Ezt az elődje felejtette ott — hat heti házbér fejében.

Gábor nem is találta magát nagyon jól a Kendreő Imre reggelijén. Alig várta, hogy feltűnés nélkül távozhasson.

III.

Másnap aztán Gábor egy elkeseredett levelet irt az édes apjának. Leirta az ő égbekiáltó nyomorát, összehasonlítva a Kendreő Imre nagyuri módjával. Gyöngye célzásokat tett rá, hogy így nem konkurrálhat Imrével a Zsazsa kegyeiért. Pedig Imre is csak olyan segédfogalmazó mint ő. Az Imre apjának sincs több földje mint nekik. A jövő hónapban megint feljönnek Gaálosék. Milyen nagyszerű volna, ha akkor ő hívhatná meg őket vacsorára. Ha ugyanis rendes évi lakása volna, a saját butoraival. De így persze, szó sem lehet az egészszről.

Erre apa és fiu közt élénk levélváltás következett, melynek végével a pénzes levélhordó egy szép reggelen 3000 koronát hozott Gábornak. Az édes apja küldte butorokra. „Hadd lássák Gaálosék, hogy téged sem a gólya költött!”

Ki volt boldogabb, mint Gábor!

Azonnal számadást csinált magának, hogy mit vesz a 3000 koronán. Szerepelt a listán két garnitur butor, szmirna-szőnyeg, olafestményü képek, két „nappal szék, éjjel ágy“ és sok minden egyéb. (Gábor elgondolta, hogy milyen nagyszerű lesz majd, ha Gaálósék feljönnek Pestre és ő azt mondhatja az öregnek: „Tudod mit, Endre bátyám, te gyere hozzám aludni. Hiszen van három ágyam is. Legalább nem zavarod a hölgyeket. Akkor fekszel, akkor kélsz, a mikor akarod. Az öreg ugyanis szeret néha kirugni a hámfából.) Gábor följegyezte a listát a zsebkönyvébe. A miniszteriumban pedig az nap délelőtt egész szerényen jegyezte meg, hogy a jövő hónapban a köruton vesz ki lakást és berendezkedik.

— Tudjátok, ideje már megkomolyodni. Az ember ma-holnap fogalmazóvá lesz . . .

Aztán rejtélyes arcczal vette elő a listát, melyet a belső zsebében hordott, a Zsazsa arczképe mellett . . .

Hát, elég az hozzá, hogy aznap este, Gábor néhány barátjával elment az egyik előkelő dunaparti vendéglőbe vacsorázni. Szerényen huzódtak meg egy sarokasztalnál. Gábor nagyon komoly volt. Folyton a berendezésen járt az esze. A zsebe tele volt képes butorárjegyzékekkel. Mindig azokat nézegette. Csöndesen megvacsoráztak, egy-két pohár sör mellett, aztán készülődtek hazafelé. Gábor egész dühbe jött, mikor a társaság egyik tagja egy üveg rizlingit hozatott.

— Mire való már ez?

— No ne haragudjál. Ezt az üveg bort meg isszuk, aztán megyünk.

Az első üveg bort azonban második, harmadik és kilencedik követte.

Gábor már nem haragudott.

A bor hevítő hatása alatt, boldog ábrándjai voltak a jövőről, mialatt a cigány édes-bus magyar nótákat játszott. Elővette a listát és meg-megnézegette. Lassankint megmelegedett a füle töve. „Ejh! mit nekem két nappal szék éjjel ágy? Nevetséges!” Gondolta magában „Az öreg Gaálost ugysem fogja engedni a felesége, hogy hozzám szálljon.“

— Pinczér! öt üveg pezsgőt!

Persze, volt gaudium. A fiuk arca csak úgy ragyogott az örömtől. Egyik, másik megjegyezte, hogy:

— Hja! Könnyü neki. A ki olyan gazdagon nőszül.

Az öt üveg pezsgő hamar elfogyott. „Nevetséges, hogy én szmirna szőnyegeteket vegyek! Jó lesz az olcsóbb fajtából is!” Erre még öt üveg pezsgő következett. Mikor aztán a cigányt is oda rendelte az asztalhoz, eszébe jutott, hogy az a „Petőfi halála“ nem is olyan csuf kép. Egész maradhatós. (Mert ez a kép az övé volt.) Legfeljebb vesz még hozzá egyet. Denikve a listát sokszor elővette és mindig ki-kitörölt belőle valamit. Mikor már a cigány is pezsgőt ivott, akkor már a lista erősen tele volt törlésekkel. Éjfél jócskán elmúlt, a mikor Gábor rengeteg summát fizetett és szórt el a cigánynak. Persze, ilyenkor hazamenetelről szó sem lehet. Kocsikra ültek és mentek tovább. Már erősen hajnalodott, a midőn *hetedik* álomáskép abba a kávéházba vetődtek, a hol mindennap találkoznak a főváros összes cigánybandái. Reggel felé ott osztoznak el rendesen egymás közt, az éjjeli kereseten. Minden asztalnál egy másik cigánybanda osztozko-

dott. Gábor már akkor azt sem tudta, hogy fiu-e, vagy leány? Igen nagy volt benne a virtus.

— Czigány ide! Az áldóját!

No az volt bőven. Harminczan is fölgrááltak egyszerre az osztozás mellől. Gábor csak úgy talá-lomra rámutatott egyikre-másikra:

— Te fogsz huzni! Meg te! Meg te! A többi ácsi!! . . .

Véletlenségből mind más bandához tartoztak. De azért készséggel kapták elő szerszámaikat és játszani kezdtek. Volt köztük két nagybögös, egy klarinétos, meg egy kontrás.

Pokoli hangverseny volt, a mit ezek négyen elkövettek! Gábor azonban fizetett, mint a köles. A kassziros frájla pedig (egy csodálatosan bájtalan teremtmény, a ki nem volt nappali világitásra berendezve), nem győzte töltögetni a pálinkát nekik.

Már egész világos volt, a mikor Gábort egy hordár vezette át a lánczhidon. Ennek aztán oda-adta az utolsó bankóját. (Ha jól tudom, ez egy ablakpárna ára volt.)

Mielőtt azonban fölért volna a lakására, a kapu-ban találkozott egy kucséberrel. Némi aprópénz volt még a zsebében s háborgó lelkiösmeretét azzal nyug-tatta meg, hogy a jeles férfiutól vett két pompás olajfestményü képet . . . harmincz krajczárokért . . .

— Ne mondhassa az öregem, hogy az egész pénzt elpocsékoltam . . .

Ez a Gábor berendezkedésének története . . .

Inkognitóban.

I.

Gere Horváth Mari nagy szerencsét csinált. A mikor bokorugró szoknyában, két varkocsba font leeresztett barna hajával, piros csizmában fölkerült falujából a fővárosba, alig volt tizenhat esztendő. A vasutnál ragyás Tuba Klári várta. Mert, hogy egyfalusiak voltak. A Klári már öt év óta szolgált Pesten és nagyon kitapasztalt perszóna lett belőle. Szívesen vette pártfogásába a kis Marit. Együtt mentek el a körutra a czupringerhez. Marinak igen jó helye akadt. Egy gazdag bankárné fogadta meg a gyermekek mellé. Mikor aztán a legidősebb lány férjhez ment, Marit magához vette szobalánynak. Minthogy azonban könnyen tanult és nagyon kicsiszolódott azalatt a négy év alatt, a fiatal asszonytól egy grófi helyre került komornának. Csillagkeresztes dáma volt az asszonya. Innen már csak egy lépés volt a mostani helyéig.

Gere Horváth Mari ugyanis, a csillagkeresztes dáma ajánlatára, az udvarhoz került. Bizony. A fiatal Julia Immaculata főherczegnőhöz fogadták meg első komornának.

Ilyen szerencséje van egynémely szegény leánynak.

II.

Ugy történt, hogy egy szép nyári délután (a sejour éppen Budán volt) Julia Immaculata főhercegnő nagyon unta magát. Selyem kárpittal bevont boudoirjában ásitva ült a hintaszékben. Egyet gondolt és becsöngette az első komornát.

Mari bejött. Már nem viselt bokorugró szoknyát, sem piros csizmát. A haja sem volt két czopfba fonva. Kaczér fehér főkötő volt a fején, fekete szövet-ruhája és fehér köténye volt, kivágott lakkezipőjéből meg selyem harisnya kandikált elő.

Illedelmesen megállt az ajtóban.

— Parancsol, Fenség!

— Oh! Mari! én szörnyen unom magam. Nagyon unalmas itt minden.

Mari kérdőleg nézett a kis szőke hercegkisasszonyra. Az meg idegesen folytatta . . .

— Mit nézel rám olyan csodálkozva? Talán te nem unod magad? Egész belé sápadt már az arczod ebbe az unalmas udvari életbe. Azelőtt sokkal pirossabb voltál. Maholnap olyan fehér lesz az arczod, mint az enyém.

— Oh! Fenség!

— Oh! Fenség! . . . oh fenség! Te sem tudsz már egyebet, mint oh! Fenség! Azelőtt legalább tudtál mulatságos dolgokat beszélni nekem a te életedből, a faludról, meg ragyás Tuba Kláriról. Most már semmit sem tudsz. Maholnap olyan unalmas leszel, mint a főudvarmesternőm.

Mari elmosolyogta magát.

— Ha parancsolja fenség . . .

— Gyer ide.

Mari odament és leült a kis szőke hercegkisasszony lábaiahoz a zsámolyra. Alig volt egy-két év különbség köztük. Az egyik filigrán, szőke, légies teremtmény, a másik egészséges barna-piros, nagy darab fehércseléd. Mari volt az idősebb.

És a főhercegnő unszolására elkezdett beszélni neki az ő kicsiny falujáról. A délibábos, aranykalászos rónaságról és azokról a jó falusi emberekről, akik közt született és fölnevelkedett.

A hercegkisasszony álmodozva hallgatta. Egyszer aztán közbeszólt:

— És most beszélj valamit arról, a mikor jöttél Pestre szolgálni.

— Az már egész más élet volt.

— De azért jobb volt, mint a mostani. Ugy-e?

— Hiszen nekem nincs itt semmi bajom.

A hercegkisasszony elgondolkozott.

— Aztán mondd csak... Mari. Izé... szertőd soha se volt?

Mari lesütötte szemét s könnyedén elpirult.

Julia Immaculata szeretettel hajolt fölé.

— No, ne szégyeld magad. Beszélj őszintén. És megsimogatta szép barna haját.

Mari lesütött szemekkel válaszolt.

— Volt, fenség.

— Oh! Ez nagyszerű. És te nekem erről sohasem beszéltél. Mikor volt az?

— A mikor a bankáréknál szolgáltam.

— És ki volt az? Ő is ott szolgált?

— Nem fenség! Ő a katonaságnál szolgált Huszárkáplár volt.

Bizonyos büszkeség vegyült a hangjába.

— Huszárkáplár volt? És hol találkoztatok?

— A tánczban. A külső-kerepesi-uton van egy helyiség, a hol vasárnap este a cselédek tánczolni szoktak a katonákkal.

— És te is oda jártál?

— Igen.

— És ki volt a gardedamod?

Mari hangosan nevetett.

— Nem kell oda gardedam, fenség.

— Csak úgy, gardedám nélkül mennek oda a lányok? . . . Senki sem ügyel föl rájok? Hisz az nagyon mulatságos lehet.

A két leány elgondolkozott. A kis szalonban mély csönd volt, csak az aranyozott márvány rokokó-óra ketyegése hallatszott.

— És . . . mondd csak, Mari. Ő már azóta kiszolgált?

Mari fölsóhajtott.

— Óh! már régen. Kiszolgált, hazament és megházasodott.

— Te azóta se voltál ott tánczolni?

— Nem én, fenség.

— És nem szeretnél egyszer elmenni?

Mari nem tudta mit feleljen.

— No felelj.

— Tudom is én.

— Te, Mari. Ma éppen vasárnap van. Eredj a tánczba, ha akarsz.

Mari habozott.

— Nem szivesen hagynám itt fenségedet.

— Hát, tudod mit, Mari! Én veled megyek.

Mari ijedten ugrott föl a zsámolyról.

— De az Istenért! . . .

A kis herczegnő dobbantott a lábával.

— Semmi ellenvetés! Hol vannak a falusi ruháid, a melyeket a multkor mutattál?

— Mindjárt behozom,

Az ajtóból azonban visszaszólt.

— De ha Kázmér Ramiró főherczeg ő fensége megtudja, én nem vagyok oka semminek.

— Hozd be a ruhákat!

III.

Az volt csak a multság, mikor a herczeg-kisasszony ledobta a fehér crepe de chine pongyolát, melynek csipkéi egész vagyont értek és belebujt a bokorugró szoknyába! Mari is hamarosan átöltözött. Piros csizmát huzott föl, míg a herczegnő fekete félczipőt vett, színes harisnyával. Mind a ketten kendőt kötöttek a fejökre.

Aztán megvárták, míg besötétedik.

A palotából óvatosan kilopóztak s gyalog indultak neki a nagy utnak.

— Aztán el ne feledd, szólt Julia a Kerepesi-uton, hogy én csak Julesa vagyok. És te-nek kell, hogy szólíts.

Mari sóhajtott.

— Jaj! mi lesz ebből?!

— Hát semmi. Jól mulatunk és holnap elfelejtjük az egészet.

Már messziről hallották a zenét. A zöld rácsos kerítés körül nagy tömeg ácsorgott.

Julianak nagyot dobbant a szive és erősen belekapaszkodott a Mari karjába, a mikor beléptek a kerthelyiségbe, hol a fák alatt, terített asztalok közt nagy volt a népszerűség! A banda huzta szakadásig. Ott tánczoltak a cselédek a katonákkal. A

ki meg nem tánczolt, az az asztalnál ült és ivott, meg énekelt.

Mari csak úgy huzta maga után a társnőjét.

— Menjünk oda a szalétlibe.

A nagy tömegben senkinek sem tűnt föl megérkezésök.

Alig hogy leültek azonban, a fedett, nyílt helyiségben, a fal mellé, rögtön akadt gavallér.

Egy jól megtermett, délczeg huszárkáplár állott meg előttük. Aztán megsodorta szép fekete bajuszát és oda ment Marihoz.

— Téged még nem láttalak itt, hugám.

— Régen voltam itt utoljára.

— Hun szógálsz?

— Nagyon kíváncsi rá?

— Nem én, csak úgy kérdem.

— Itt szolgálok a Kerepesi-uton.

— Na hát akkor gyere tánczolni.

Julia titokbanijedten kapaszkodott a Mari karjába.

Mari megértette.

— Nem szeretném itt hagyni a barátnőmet. Az ő tánczosa még nincs itt.

A káplár fitymálva nézte végig a szőke kis hercegnőt.

— Tán egyfalusiak vagytok?

— Igen.

— Aztán ő nem akar mással tánczolni, csak a kire vár?

Juliát csodálatos bátorság szállta meg. Örült vágya támadt elhódítani Maritól ezt a derék nagy erős embert. Ennek behatása alatt egész bátran szembe nézett vele és felelt:

— Dehogynem, csak vigyenek.

Csalódott.

A káplár elfordult és egy éppen arra haladó közhuszárt vállon fogva oda perditett.

— Ehun la! Öcsém. Tánczolj evvel a kis lánnyal. Nincs itt a tánczosa.

Aztán Marit derékon fogta és oda vitte a tánczó párok közé.

Julia Immaculata egyedül maradt a lovagjával. Nyápicz szöke fiu volt.

De azért derékon kapta és vitte magával. Látszott azonban rajta, hogy nem szivből teszi. Csak úgy immel-ámmal, kötelességből.

A főherczegnő minden áron iparkodott taktust tartani tánczosával. Nehezen ment.

Pokoli zaj, meleg és borgőz volt a tánczó párok között. Mari ugyancsak aprózta. De azért ráért közbe biztatóan integetni Juliának, aki irigykedve hasonlította össze tánczosát a délczeg káplárral.

— Icza te szorri!

És a sarkantyuk pengtek s a legények kurjongattak.

Hogy vége volt a táncznak, a két lány összekapaszkodott. A két legény nem tágitott mellőlük. A káplár megszólalt.

— Jó volna egy pohár sör. És leültek mind a négyen egy asztalhoz, ahol többen is voltak már.

(A főherczegnő szomszédja a Kohn Móriczék pesztrája volt, aki minden áldott éjszaka megszökött a gyerek mellől.)

Julia ijedten nézte, hogy Mari négy pohár sört rendel.

Neki is innia kellett.

Aztán megindult a társalgás. A káplár ur vitte a szót. Mindenkihez beszélt, csak éppen Juliára nem ügyelt. A tánczosa sem hederített rá. Itt nem voltak főhercegek és főherczegnők. Itt csak férfi és nő volt. S a férfi volt a becsesebb, nem a nő. Julia érezte ezt és le nem vette szemeit a délczeg huszárkápplárról, a ki észre sem vette őt.

A leányban fölébredt a megsértett asszonyi hiuság. Irigykedve, szinte dühösen nézett Marira, a ki egész ki volt pirulva az izgalmaktól és boldogan mosolygott a szép magyar fiura.

Juliának sirás szorongatta a torkát. S hogy a következő táncz elkezdődött, fizettek és megszöktek a helyiségből.

De a káplár előbb megigértette Marival, hogy egy hét mulva is eljön . . .

IV.

Egy évre rá, Julia Immaculata főherczegnőt Boleszláv Szergiusz nagyherczeg vezette oltárhoz. S miközben zúgtak a harangok és a mesés pompáju nászmenet, melynek soraiban királyok, császárok és királyasszonyok voltak, végig haladt a székesegyház ivei alatt, a briliánsokkal ékitett hőselyem ruhába öltözött menyasszony, szorongó szivvel és epedő vágygyal gondolt arra a nyalka bajuszu szép magyar fiura, aki őt nem is akarta észrevenni s akinek egy szava sem volt hozzá . . .

A levegőben tömjénillat szállingózott s az érsek áldólag terjesztette ki karjait az ifju pár fölött . . .

Katicza.

I.

... Akkor aztán a királyfi harmadszor is reárohant a hétfejű sárkányra és egy csapással levágta mind a hét fejét. No hiszen! Lett erre öröm az egész országban! Az öreg király ...

— Dada! Hát egy karddal, hogy tudta mind a hét fejét egyszerre levágni?

— Jaj! Lelkem, aranyom, Csillám királyfi nagyon erős legény volt ám!... Hát, elég az hozzá, hogy a mikor megölte a sárkányt, az öreg király örömeiben földhöz vágta gyémántos arany koronáját és tánczra kerekedett. A tündérszép királykisasszony pedig sirva borult Csillám herczeg nyakába és azt mondta neki: „Én a tied, te az enyém! Ásó kapa sem választ el minket többé egymástól“ ...

Csaptak is olyan hetedhét országra szóló lakodalmat, hogy még a kutya is kalácsot evett. Hen-czidától Bonczidáig folyt a sárga lé. Az öreg király pedig lemondott az uralkodásról és helyette Csillám királyfit választották meg királynak. Mikor a gonosz mostoha ezt meghallotta, mérgében szétpukkant.

Csillám király és a felesége, Tündérszép Ilona pedig nagyon sokáig, boldogan uralkodtak és még most is élnek, hogy ha meg nem haltak . . .

— Jaj, dada! de szép volt. Mondjon még egyet.

És az ábrándos tekintetű sötét szemű leányka belécsimpaszkodott az öreg asszony karjába, a mint ott ültek ketten a kastély konyhájában.

— Nem lehet, drágám, mert a szobákat kell rendbe hozni. Holnap megérkezik az édes apa és nagyon haragudna, ha nem találna mindent rendben. Bizony.

— Én is magával megyek.

És az öreg cseléd, meg a kis leány bementek. Katicza félösen kapaszkodott a dada szoknyájába, a mint végig mentek a hosszú sor termeken, hol az ősök képei mogorván bámultak maguk elé a falról. A szél sivitva, füttyülve rázta meg odakünn a fák koronáját, odasodorva egy-egy lombot az ablaktáblákhoz. A gyertya az öregasszony kezében nagyot pisláskolt s csakhogy el nem aludt. A gyermek reszketve ment a dada után.

Egy fél óra múlva pedig már a nagy, menyeges ágyban feküdt. Az öreg cseléd mellette ült és folytatta a mesemondást. Katicza áhitattal hallgatta, míg csak el nem álmosodott s elaludva tovább álmodozott az aranyos ruhájú királyfiról, Tündérszép Ilonáról, hétfejű sárkányról, meg a gonosz mostoháról. S ha néha álmában megmozdult, az éber álmu öregasszony azonnal mellette termett s szeretettel igazította meg vánkosát.

— Dada! én félek . . .

— Ne féljen, lelkem, itt vagyok én.

A gyermek erre megnyugodva tovább aludt. Édes álmából csak a mosolygó tavaszi napsugár költötte fel, mely kíváncsian kandikált be az ablakon, átszűrődve a nagy erdő sötétzöld lombsátorán, mely minden oldalról féltékenyen óva körítette az Andráslakyak ősi kastélyát, már évszázadok óta...

II.

Igy nőtt fel Andráslaky Katicza, édes apjától elhagyatva, egy öreg cseléd gondjaira bízva, a vén kastélyban, az erdő közepén, egy óra járásnyira minden emberi lakástól.

Édes apja, Andráslaky Károly korán megözvegyedett, s a fiatal világfi tekintélyes vagyonával teljesen átadta magát a nagyvilági élvezeteknek. A telet a fővárosban töltötte, csak nyáron látogatott el az Andráslaky-kastélyba.

Ritkán jött magában. Rendesen társaság kísérte. Még pedig eleven, jókedvű társaság, a mely pezsgő életet hozott a vén kastély falai közé.

A kis lány kerekre nyílt szemekkel csodálkozva nézte a czifra ruhás, ékszerekkel megrakott szép asszonyokat, a kiknek csengő kaczagása és éneke betöltötte az ódon kastély tágas termeit. Csak úgy suhogott a selyemruha rajtok s édes illat szállt utánuk a levegőben, a mint végig haladtak a folyosón.

Noha az öreg dada a kis leányt féltve őrizte édes apja vendégeitől, a gyermek egyszer-másszor mégis meglátta a kastélyban időző társaságot.

— Dada! Ugyebár az a piros selyemruhás Tündérszép Ilona volt? A fekete bársony kabátos ur pedig, a ki vele énekelt, Árgirus királyfi?

— Sem Tündérszép Ilona, sem Árgirus királyfi. — Szólt az öregasszony mérgesen. — Jobb lesz, ha Katicza nem leselkedik utánuk és nem beszél bolondságokat. Holnap bemegyünk a faluba a nagytiszteletű urhoz és megkezdjük a tanulást. Maholnap hét éves lesz a kisasszony és még olvasni sem tud. A nagyságos édes apja pedig . . .

A többit már csak a fogai közt mormogta el a jó lélek s kézen fogva, bevitte a leánykát a konyha mellett levő kis kamrába, a hová nem hallatszott el a vendégek zajos mulatozása. De a kis leány egészen fel volt izgatva. Még a mesék sem kellettek neki, a melyeket pedig máskor annyira szeretett.

Éjszaka aztán, mikor a néma csöndbe egy-egy csengő trilla kaczagott belé, a mely elhallatszott a kis leány hálókamarájáig, a gyermek fölébredt, de félt, hogy a dada kiszidja, azért egész csöndesen maradt s félkönyökére támaszkodva kis ágyában, visszafojtott lélekzettel hallgatózott. Ekkor léptek hallatszottak a folyosón, a kamara ajtaja előtt.

— Oh! ha tudnád, mennyire szeretlek! . . . — hallatszott kívülről, annak a bársony kabátos urnak a hangja, mire dallamos, halk nevetés adta meg a választ. A léptek zaja tovább hallatszott s végre elhangzott a kőkoczkával kirakott folyosón . . .

A gyermek sokáig nem tudott ezután elaludni. Mindig fülében csengett az az egy mondat, melynek értelmét gyermekésszel nem bírta fölfogni:

— Oh! ha tudnád, mennyire szeretlek! . . .

III.

A vén kastély mohos tetőzete fölött nyom nélkül suhantak el az évek. Tavasz, nyár, ősz, tél egymást váltották fel, s Katicza ezalatt jóformán kinőtt a gyermekruhákból. A dada meséi sem nagyon érdekelték már. Inkább regényeket olvasott, melyeket a kastély könyvtárából keresett elő.

Édes apja csak úgy nem törődött vele, mint azelőtt. A nyári hónapok alatt a mikor szokott társaságával megérkezett a kastélyba, szórakozottan homlokon csókolta leányát, megkérdezte, ha nincs-e valamire szüksége, aztán jóformán be sem várva a feleletet, elfordult tőle.

A leány most már nem igen mutatott érdeklődést a fővárosi vendégek iránt. Ösztönszerűleg visszavonult arra az időre, míg ott voltak. A kastély elég tágas volt. Könnyen kikerülhették egymást. Sokat időzött akkortájt a nagytiszteletű urnál is, a kinek magas műveltségű családja körében mindig jól érezte magát.

Ugy történt, hogy egyszer Katicza ott ült az erdőben, kedvencz helyén, egy tölgyfacsoport által alkotott természetes sátorban. Sejtelmes mély csönd volt körülötte, melyet semmi sem zavart, csak a bogarak zümmögése, meg az erdő titokzatos lélekzete, melyről a költők meg a szerelmesek azt mondják, hogy „hallani a csöndet“. Azt az ünnepélyes mély csöndet, melyet csak a természetimádók ismernek . . .

A leány teljesen el volt merülve az olvasásba. (Leonora, a regény hősnője éppen az udvarhoz

készült, hogy bemutassák a hercegnőnek. Eddig nagy, falusi papucskokat viselt, most pedig atlaszczipőbe bujtatták apró lábait s a rövid szoknya helyett, uszályos, selyemruhát kapott. „Mit szólna az öreg Ilza, ha most így látna engemet?“ — gondolta magában. Szóval „a csunya kis hernyóból ragyogó pille lett“. Hát elég az hozzá, hogy Katicza roppant el volt mélyedve az olvasásba, a mikor egyszerre csengő, kaczagó női hang ütötte meg fülét.

— No nézd! milyen édes, szép gyermek! És egy fehér ruhás, aranszöke fürtös leány bámult reá, a tölgyfa-lombsátor bejáratánál.

Katicza megrezzent és lebecsátotta a könyvet. Akkor már többen is voltak ott. Édes apjának vendégei kirándulásra indultak a szomszédos hegy tetejére. A szöke hölgy mögött egy fekete bársony kabátos férfi állott és a hogy észrevette őt, megfogta társnőjének karját, szelid erőszakkal késztetve el onnan.

— Oh! hiszen ez az Andráslaky leánya! Annyi kicsinylő föl sem vevés volt a hangjában, hogy ez még jobban bántotta Katiczát, mint a hölgy fölényes, pártfogói modora.

A vidám társaság a másik perczben már tovább haladt.

A leány villámló szemmel állt föl ültéből, ugy hallgatta a távozók zajos társalgását, mely mindég jobban elhalt az erdőben. Édes apja szavát is halotta, de Katicza jobban figyelt arra a másik hangra, a mely olyan kicsinylőleg mondta az elébb: „Oh! hiszen ez az Andráslaky leánya!“

Eltette a könyvet, mert a betük tánczoltak szemei előtt. Nem tudott ma többet olvasni. És

amint a keskeny erdei ösvényen magányosan haladt a kastély felé, homályos emlékei között egy álmatlan éjszaka jutott eszébe a gyermekkorból. Azon a bizonyos éjszakán hallotta először annak a bársonyruhás ifjunak a hangját, a mint szerelmesen búgta társnője fülébe:

— Oh! ha tudnád, mennyire szeretlek!

IV.

Rá következő évben Andráslaky valamivel hamarabb érkezett meg ősei kastélyába, mint rendszeren. Egészen egyedül jött és a dadát azonnal magához hívatta, hogy széleskörű intézkedéseit közölje vele, a később érkező vendégek fogadtatására.

A fekete kendős, fehér kötényes öregasszony ott állt gazdája előtt, a tágas ebédlőben és nyugodtan hallgatta végig annak rendelkezését.

Mikor aztán az ur elmondta parancsait, az öreg cseléd keményen szeme közé nézve, halk, de határozott hangon kérde tőle:

— És a kisasszonyt hova vigyem arra az időre, a mig itt lesznek a vendégek?

Andráslaky idegesen simította végig finom fehér kezével selymes barna bajuszát, mialatt meglepetve nézett az öregre.

— Nem értem, Mari . . .

— Csak azért kérdem — és az öregasszony ritka lelki nyugalommal állott ura előtt. — Csak azért kérdem, mert a kisasszony betöltötte a tizenhatodik évét, és Andráslaky Katalin, a felnőtt uri leány egy órát sem tölthet egy fedél alatt, *azzal a*

társasággal, a melyet mint gyermek kénytelen volt eltűrni az apai háznál.

Halálos, mély csönd követte az öreg asszony szavait, csak a nagy álló márvány óra rekedt ketyegése hallatszott a teremben, melynek falairól az ősök képei mogorván bámultak maguk elé.

Andráslaky felpattant ültéből s idegesen kezdett föl alá sétálni.

A dada pár pillanatig várt, aztán kiment, de az ajtóból vissza szólt:

— Soha, senki sem törődött a gyermekkel csak én. Én tápláltam tulajdon édes tejemmel, én neveltem föl ilyenre, a milyen. Jogom van érdeklődni tovább is a sorsa iránt.

Az ur türelmetlenül intett kezével.

— Jól van, jól. Majd intézkedem . . .

Intézkedett is.

Azon a nyáron elmaradt a zajos társaság, sőt Andráslaky maga is elutazott s csak néhány hét múlva érkezett vissza. Egyetlen egy vendég volt vele. Egy szőke szakállas, kékszemű ur, a kinek feketebársony kabátja volt, festő ecsetje, meg palettája, sok mosolygó tarka szinekkel, és olyan csodálatosan meleg, behizelgő hangja, a melyet nehezen lehetett elfelejteni, a ki csak egyszer is hallotta életében.

V.

Katicza magához vette a dada ládájából a toronyszoba kulcsát, aztán mint egy csintevő gyermek, nesztelen léptekkel suhant föl a keskeny csigalépcsőn.

A rozsdás kulcs nagyot csikorgott, a mint megfordult a zárban. A lány belépett abba az antik butorzatu, elhagyott rokokószobába, a mely azon módon volt berendezve, a mint másfél századdal ezelőtt egyik őse, Andráslaky Gábor rendezte be a feleségének, a kit XIV. Lajos francia király udvarából hozott magával magyar hazájába.

A szoba egyetlen ablakából pompás kilátás kínálkozott az erdőre s azon túl a falu fehér házaira. A lány kinyitotta az ablakot. A napsugár a szoba közepére aranyos hidat vert, melyben millió porszem tánczolt.

Katicza pár perczig némán gyönyörködött a festői panorámában, mely az ablakból kínálkozott. Aztán, mintegy hirtelen gondolattól megkapatva, oda ment a falszekrényhez, s a picziny kulcsal, melyet zsebéből vett elő, kinyitotta annak ajtaját. Biztosága, melylyel a szekrényben kotorászott, a sok drága, himzett selyem brokát ruha között, melyeket ősanyái viseltek valamikor, elárulta, hogy nem először jár ott. Látszott rajta, hogy próbált mestersége.

Pár percz mulva egy tökéletes rokokó dáma áll a szoba közepén, teljesen harmonizálva az antik butorzattal.

A fehér selyem paróka keretéből édes leányarcz mosolygott a nagy álló tükörbe. Rózsaszin bőrű, bársonyos, feketeszemű kis leány, üde ajkai körül pajzán mosolygással. A sárga selyem, hegyes derék hizelegve simult karcsu termetére. A nagyvirágu pompadour panier-tunique alatt rövid selyem-szoknya magas sarku csattos czipő egészítették ki öltözkését.

Olyan filigrán, légies és graciózus volt az egész alak, a minőt mostanában már csak aranyrámában lehet látni.

Katicza maga is meg lehetett elégedve így magával, mert perczekig elnézte hasonmását a tükörből. Aztán halkán elnevette magát. Eszébe jutott a dada. Ha most így meglátná! . . . De mi volt ez?! Nevetésére másik nevetés válaszolt s amint ijedten fordult vissza, a szoba ajtajában ott állt a bársonykabátos ember, a kinek sötétkék szemei voltak és aranyszőke szakálla . . .

A leány úgy megijedt, hogy első pillanatban menekülésre gondolt. S ha a férfi nem áll az ajtóban, ész nélkül rohant volna le a lépcsőn. De a másik perczen ijedtségét harag váltotta föl s az üldözött özike helyett egy méltóságteljes urinő állt szemben a betolakodóval, a ki még mindig elragadtatással nézte őt.

— Azt hiszem, ez a kastély elég tágas arra, hogy apám vendégei kényelmesen érezzék itt magukat, a nélkül, hogy kénytelenek lennének egymást zavarni.

Hangja csak úgy remegett a haragtól, mialatt szembe nézett az ifjuval, a kinek mosolygó arcza hirtelen komolyra vált e hang hallatára.

— Bocsánatot kérek, nagysád — és a festő lekapta széles karimáju, puha kalapját fejéről; — nem tudtam, hogy találok itt valakit. Egyedül bolyongtam a kastélyban, s minthogy az ajtót nyitva láttam, nem véltem indiszkrétciót elkövetni, ha benézek. Rögtön távozom is, csak előbb engedje meg, hogy bemutassam magamat.

A lány némán bólintott fejével, mialatt eszébe jutott, hogy ez az ember volt az, a ki olyan kicsinyléssel dobta oda a megjegyzést: „Oh! hiszen ez az Andráslaky lánya!“

— Puszta Béla a nevem.

Az ifju kifogástalan udvariassággal hajtotta meg magát s ez szelidebb tónusra hangolta a leányt. Azért ujjai hegyét nyujtotta felé és mialatt kezét fogtak, Katicza önkéntelenül elmosolyodott e különös találkozás és helyzet fölött.

— De most már csakugyan hagyjon magamra, mert le kell vetnem ezt a maskarát.

Erre mind a ketten elnevelték magukat . . . Az ifju távozott.

A dada nem győzött csodálkozni, a mikor a nagyságos ur másnap kiadta a rendeletet, hogy ezentul három személyre teritsen, mert a kisasszony is velök fog étkezni.

Csak akkor csodálkozott jobban, a mikor Katicza szó nélkül engedelmeskedett apja parancsának . . .

VI.

És azontul mindennap együtt étkeztek hárman. Andráslaky Károly, az ő szépséges szép leánya, a feketeszemü Katicza, meg a bársonykabátos festő, a kinek aranszőke szakálla volt és sötétkék szeme . . .

És a mikor Katicza néhány nap mulva ismét fölment a rokokó szobába, meglepetésében csaknem fölsikoltott . . .

A tükörrel szemben, ott függött a falon aranykeretben az ő rokokó-ruhás arc képe. A megszólalásig hiven volt találva. Katicza sokáig nézte a képet és eszébe jutott, hogy akkor beszélt először a művészszel, a mikor ebben a ruhában látta őt . . .

Azóta mindennap találkoznak és ő mindennap hallja azt a meleg behizelgő hangot, a mely olyan édesen tudja suttogni:

— Oh! ha tudnád mennyire szeretlek! . . .

VII.

A dada pedig nemsokára egyedül maradt a vén kastélyban, melynek falairól az ősök képei szigoruan bámultak maguk elé . . . Annál nyájasabban mosolygott rá a Katicza képe . . .

A jó lélek eleintén sokat busult, de később, a mikor látta, hogy milyen boldog az ő nevelt leánya, megvigasztalódott és mindig nagy örömmel várta a nyarat, a mikor az öreg nagyságos ur egészen megkomolyodva megérkezett és elhozta magával Katiczát, meg a bársony kabátos urat, a kinek arany-szőke szakálla volt és kék szeme. Első évben csak hárman jöttek. Egy évre rá azonban már négy vendég érkezett . . .

És az öreg dada nem sokára megint elkezdte a mesemondást Argirus királyfiról, Tündérszép Ilonáról, a gonosz mostoháról, meg a hétfejű sárkányról . . .

Hol volt, hol nem volt . . .

A medve.

A mikor Bogáthay Sárrika rózsaszin foulard ruhájában, nagynénje karján először jelent meg a tóparti sétányon, a fürdő közönség ifjusága rögtön tisztában volt vele, hogy ő az idei szezon szenzációja.

Mikor pedig azt is megtudták, hogy árva leány, és kis kezével majdnem ezer hold földet fog vinni a szent házasságba, elhatározták, hogy Sárrika olyan leány, a kivel nemcsak érdemes foglalkozni, hanem a kit érdemes volna, *tisztán szerelemből*, nőül is venni.

A festett haju szőke baronesznek egészen lejárt, mióta Sárrika megérkezett. Pedig azelőtt ő volt a „star.“ Bezzeg! most óraszámra egyedül ült az Erzsébet-sétány fái alatt, kezében könyvvel, melyből nem olvasott. Mialatt Sári ezüstcsengésű kaczagása odahallatszott az eszplánádról, a hol udvarlóit ugratta jukker viselkedésével.

Ott ült nagynénje oldalán, ndvarától környezve.

— Tudja, Szentandrásy, néha sajnálom, hogy nem élünk a középkorban. Mert, mikor az ember a maga lovagias fölbuzdulásait hallja, önkéntelenül vágyat érez magában, valami hőstettet követelni, a minőt például az antik lovagok vittek véghez Dulcineájukért.

— Sáríka . . . nagysád, ne játszon velem. Tudja nagyon jól, hogy életemet adnám magáért! Kivánja, hogy beugorjam a Balatonba? És az aranykeretű csiptetős miniszteri segédtitkár olyanféle mozdulatot tett, mintha rögtön el akart volna indulni, hogy meg se álljon a Balaton közepéig.

De a lány akkor már ügyet sem vetett rá s hirtelen odafordult a nagynénjéhez.

— Flóra néni! nem tudod ki az a sötétarczu magyar, a ki ott ül a platán alatt? Te mindenkit ösmersz.

Flóra néni, vagyis jobban mondva özvegy bodrogháti és kismegyeri Szentmihályi Gáborné, született kokánfalvi Turay Flóra, arról volt híres, hogy az ország összes gentry családjaival rokonságban volt s kívülről tudta valamennyinek származását s összeköttetéseit.

— Nem vagyok vele tisztában, édesem. A szobapinczér azt mondta, hogy Meggyes Iván, földbirtokos. Tudtommal azonban csak egy Meggyes család van, melynek feje az öreg daruháti Meggyes Ábris. (A kinek a felesége Rátoldy leány volt.) Ennek azonban csak nővérei voltak, az egyiket elvette a Dercsiki báró, a másik még most is hajadon. Egyetlen fia pedig már jóval idősebb lehet, mint ez itt. De meg aztán a tipusa is elütő. Valószínű, hogy nem a „jó“ Meggyesekből való.

S Flóra néni olyan mozdulatot tett, a melylyel nyilván jelezte, hogy Meggyes Iván urat végképen letárgyalta, mint a kivel nem érdemes tovább foglalkozni.

A megyei főjegyző, a ki még mindig nem tett le arról, hogy kopasz fejét a házasság rózsás jármába hajtsa, szinlelt féltékenységgel szólt a leányhoz:

— Meggyes Iván mindenestre szerencsés ficzkó, hogy megnyerte érdeklődését.

— Érdekes ember, szólt Sárika, mialatt elragadó kaczérsággal gyujtott rá egy cigarettre, melynek füstjét orrán bocsátotta keresztül. — És én el is határoztam, hogy kikezdem.

Szentandrassy Béla reményt veszítve sóhajtott, mialatt majd elnyelte mohó tekintetével a lány kívánatos alakját, kerekded idomait.

Olyan sötét rózsaszínü arcbőre van, mint a barackvirág s villogó fekete szemei, üde, piros ajkak.

— Érdemes is azzal a medvével foglalkozni. Pattant föl Flóra néni. Ma reggel csaknem belém ütközött a kurszalón ajtóban, oszt' azt sem mondta, hogy pardon.

— Már az igaz, hogy olyan, mint egy medve. Kapott a szón Szentandrassy.

Ez aztán rajta is maradt Meggyesen. A Sárικάék társaságában ezentul mindenki csak medvének hívta.

A leány azonban egy szót sem szólt. Idegesen csapta oda a cigarett végét s felugrott ültéből.

— Flóra néni! én bemegyek. Leveleket kell irnom. Te maradsz még?

— Veled megyek.

A tó felől éneklés hallatszott. Piros-fehér csikos ruhás matrózok ültek egy csónakban. Az egyik

valami szentimentális német nótát énekelt. Az volt a refrainje, hogy:

Vissza sirsz még . . .

Vissza, vissza engemet . . .

Sárika rózsaszín ruhájának széle lassankint eltűnt a sétány fái között . . .

*

Másnap reggel Sárika mint a szélvész rontott be a kurszalomba, a hol már az egész társaság együtt volt.

— Szörnyűség, Flóra néni! A medve elfoglalta helyemet a kávéházban. Nagyon jól látta, hogy oda akarok ülni a sarokba, a kis márványasztalhoz, a hol mindennap reggelizem, de azért egy világért sem állott volna föl. Tette magát, hogy észre sem vesz. Ujságot olvasott. Kénytelen voltam más asztalhoz ülni.

S a lány odacsapta fehér csipke napernyőjét a zongorára.

— Mindjárt mondtam, hogy nem a jó Meggyesekből való, — szólta Flóra néni, mialatt Szentandrassy megbotráncozva csóválta fejét.

— Hallatlan! Képtelen volnék ilyesmire. Nemcsak magával Sárika, de bármelyik nővel szemben. És maga azért hányszor kigunyolja az én „lovagias fölbuzdulásomat.“ Pedig, ha tudná, milyen tiszta eszménye él lelkemben a nők iránt érzett *valódi* lovagiasságnak! És az ifju melegen nézett a lány kipirult arcába. Nem volt nehéz kitalálni, hogy mikor a nőkről beszélt, az egész nemet Sárikában látta képviselve.

A lány hálásan mosolygott reá. Aztán egy azaleát tépett ki mellesokrából és sajátkezüleg tűzte a gomblyukába . . .

Szentandrásy tulboldog volt.

A festett haju baronesz, a ki ott ült az ablakmélyedésben, legédesebb mosolyával nézett az épen belépő Meggyesre, mit az nem vett észre.

Fekete körszakállas, délczeg magyar. Komoly tekintettel, széles vállal. Fölvett egy lapot az asztalról s csöndesen leült a sarokba, hogy ő most olvasni fog.

Sárika abban a pillanatban a zongoránál foglalt helyet s két kezével belecsapva a billentyűkbe, rövid bevezetés után, énekelni kezdett:

Fekete városban fehér torony látszik,
Az én édes rózsám más ölében játszik . . .

A kopasz főjegyző, nem hagyva föl minden reménnyel, mellé ült, és kotta hiányában, egyelőre a szeméit forgatta.

Meggyes pedig fölállt és tüntetőleg távozott a tereméből . . .

A leány villogó szemekkel nézett utána . . .

— Medve . . .

Ebéd alatt Flóra néni azzal a szenzációval lepte meg a társaságot, hogy a medve azért olyan mogorva, mert szerelmi bánata van.

— Biztos forrásból tudom, — folytatta a leleplezést, — hogy vőlegény volt, de a menyasszonya egy kínálkozó gazdag párti miatt visszaküldte neki a jegygyűrűt és máshoz ment nőül.

— Óh! Istenem! még kisül, hogy a medve szerelmes volt . . .

És Sárika fölkaczagott . . .

Délután a sétányon ismét találkoztak a medvével. És a medve mindenütt utjokban volt. Soha sem köszönt nekik, de mindig olyan különösen nézett Sárikára. Szentandrassy, meg a kopasz főjegyző, nagyon mulattak ezen . . .

Sárika dühösködött. Flóra néni pedig ismételte:

— Meglátszik, hogy nem a jó Meggyesekből való.

Este, mikor a lány és a nénje nyugovóra tértek, szobájukban, az asztalon, Szentandrassy névjegyével egy remek rózsabokréta pompázott.

— Mindig lovagias, — szólt elragadtatással Flóra néni.

Éjjél tájban pedig megszólalt a Duka Berczi bandája az ablak alatt. Olyan szépen húzta, hogy:

Fekete városban fehér torony látszik . . .

Az én édes rózsám, más ölében játszik . . .

— Te, Sári! — Flóra néni felkönyökölt az ágyban. — Az a bolond fiu nagyon szeret téged.

— Tudom. — És a leány a fal felé fordult. A másik perczben nyugodt lélegzése elárulta, hogy aluszik . . .

Persze, az éjjeli zene miatt nagy botrány lett. A fürdővendégek feljelentették a csendháborítót.

Szentandrassy fizetett, mint a köles. (Hej! pedig de sok adóssága volt már ugyis.) De az őt nem bántotta, mert ő lovagias férfiu volt . . .

*

Egy rekkenő meleg nap, délután Flóra néni, Sáríka és Szentandrassy vigan csónakáztak a hatalmas tó pompás sima tükkrén.

A lány többi udvarlói mind elmaradtak már. Csak Szentandrassy volt állandó lovagja. Mindenki úgy tekintette őket, mint a kikből egy pár lesz, rövid idő multán. Az ifju még a gondolatát is leste a lánynak, önnön magát mulva fölül a lovagiaságban.

Sáríka ennivalóan festett fehér-kék csikos regatta kosztümjében. Szentandrassy evezett, de azért le nem vette mohó tekintetét a leányról, a ki szemben ült vele. Flóra néni háttal ült hozzájuk, a csónak orrán.

A levegő azzal a bizonyos zsongító villamosággal volt tele, a mely hatalmába keríti az ember idegeit s megbénítja az akaraterőt, ismeretlen vágyakat ébresztve a lélekben.

A kis társaság szótlanul ült a csónakban. Mi sem zavarta a csöndet, csak az evező ritmikus csapkodása a víz felületén.

Az ifju biztos kézzel hajtott s a kis jármű mind messzebb siklott el a parttól.

Annyira átengedték magukat annak a gyönyörnek, mit a vizen való ringás okozott, hogy nem törődve az idővel, ügyet sem vetettek arra a fekete felhőre, mely észak felől, az ég alján kerekedett. Mire a lány figyelmeztette Szentandrassyt, hogy forduljanak vissza, mert vihar van készülöben, a fekete felhő mind jobban közeledve, ijesztően megnőtt s elsötétítte az egész égboltozatot.

A parttól pedig nagyon messze voltak . . . Szentandrassy megfeszített erővel iparkodott a szárazföld felé, de a heves szél, mely időközben támadt, ellenkező irányban fujt s megnehezítette az evezést.

Nem sokára kövér cseppekben kezdett esni az eső s pár percz múlva olyan óriási vihar kerekedett, hogy a kis csónak, mint gummilabda tánczolt a hullámok tetején.

Flóra néni kezeit tördelve siránkozott, míg Sáríka sápadtan, reszketve kapaszkodott a csónak szélébe s kerekre nyílt fekete szemével várakozásteljes bizalommal nézett az ifjura, a ki önmagával tehetetlenül pacskolta a vizet.

Keserves evezés volt biz az.

Az ólomszürke égboltozatot mind gyakrabban tarkították a cikázó villámok s mire egy hatalmas menydörgés után Flóra néni és Szentandrassy kinyitották a szemüket, már csak ketten ültek a csónakban . . .

Sáríkat elsodorta egy hullám, mely átcsapott a kised járművön . . .

Az asszony kétségbeesetten sikoltozott segítségért, de hangja beleveszett a vihar fenséges zajába. Szentandrassy fejét veszítve iparkodott a part felé, mikor a lány feje a másik oldalon, jó távolról feltűnt a víz alól.

— Mentsen meg, Béla!

S karját felé nyujtva, kérte az ifju segélyét.

Flóra néni megragadta Szentandrassy karját.

— Ugorjék utána. Hiszen az evezés ugy sem használ semmit.

Szentandrassy szemével mérlegelte a csónak távolságát a lány és a part között. A csónak közepén volt, közelebb a parthoz . . .

Sárika még mindig tartotta magát a víz fölött, a vadul csapkodó hullámok közt. Az ég egyre dörögött s a vihar ujult erővel tört ki.

Szentandrassy pár másodpercnyi habozás után megragadta az evezőlapátot és minden erejével a part felé iparkodott, nem törődve a leánynyal...

— Nem lehet megmenteni. Saját életünkkel játszunk, — szólta Flóra nénihez.

Sárika feje eltűnt a víz alatt...

A partról abban a pillanatban beugrott valaki a vízbe, s izmos karjaival gyorsan szelve a habokat, a lány felé tartott.

Mire Sárika csaknem eszméletét veszítve még egyszer a fölületre került, az a két izmos kar megragadta s megóvta az elmerüléstől...

— Ölelje át a nyakamat... Bátorság...

Sárika átölelte a férfi nyakát s úgy tartotta még akkor is, a mikor már semmi veszély nem volt és ott feküdt a tó partján, a pázsiton...

A *medve*, tőle szokatlan gyöngédséggel nézett a leány szemeibe. Aztán karjai közé kapta és sietett vele a lakás felé.

— Édes kis bolondom, te. Ha tudnád, milyen régen szeretlek...

Sárika arcza fölpirult s ráhajtotta fejét a férfi vállára.

Aztán suttogva azt kérdezte:

— Mit szeretett meg rajtam?

A férfi arcza elborult...

— Megmondom azt is... Nagyon hasonlítász ahoz a másikhöz... ahoz, a ki elhagyott...

— Csakhogy én soha... soha sem fogom elhagyni... s egész hozzá simult a medvéhez...

Ezalatt elértek a leány lakásáig. A vihar teljesen megszűnt. Az égen a felhők foszladozni kezdtek. Kiderült . . .

*

A csónak szerencsésen partra ért. A bennülőkben semmi kár nem esett. A „lovagias“ Szentandrassy még aznap elutazott a fürdőből.

Flóra néni pedig rövid idő alatt kisütötte, hogy Meggyes Iván mégis a *jó* Meggyesekből való . . .

A zöld gróf szerelme. *)

Ugy történt, kérem, hogy amikor a „*Mucsai Szabadsajtó és Vidéke*“ karácsonyi számában megjelent a „*Zöld gróf szerelme*“ című novellám, melyet kedves nőm a reggeli kávé mellett elolvasott, a jó lélek egész kategorice kijelentette, hogy ennyi észszel kár Mucsán maradni, és okosabb volna, ha a fővárosba hurczolkodnánk.

Kedves nőm eme véleményének eleintén semmi komoly jelentőséget nem tulajdonítottam. Fájdalom, a legközelebbi jövő alaposan bebizonyította, hogy ugyanakkor helytelenül cselekedtem, mert az aszszony komolyan a fejébe vette, hogy én született író vagyok, és a polgármesterék zsurján ismételve, és leghatározottabban kijelentette, hogy az én „magas röptű szellememnek“ immár szükek Mucsá határai.

Hogy nekem magas röptű szellemem van, arról ez alkalommal értesültem életemben először . . . és . . . utoljára.

*) A *Munkácsi Segélyző Nőegylet* által rendezett jótékony célú műkedvelő előadáson fölolvasta a szerző, 1898. december 31-én.

Denikve, az asszonyt semmi sem tántoríthatta el a gondolattól, hogy nekünk a fővárosba kell hurczolkodnunk, a hol az én szellemi tőkémét okvetetlenül csengő aranyra, vagy suhogó bankóra fogják fölváltani.

Nos hát, kérem, önöknek bizalmasan bevallhatom — hiszen ugyebár nem adják tovább? — hogy az én szellemi tőkém még mai napig is, hiány nélkül birtokomban van.

Nem kellett senkinek.

Mielőtt azonban felköltöztünk volna Budapestre, a *Zöld gróf szerelmé*-nek kéziratát beküldöttem, közlés végett, az egyik előkelő napilap szerkesztőségéhez. A feleségem úgy okoskodott, hogy a tiszteletdíjból, melyet a novelláért fogok kapni, kifutja az utiköltség mindnyájunknak. Már mint nekem, neki, a Gyuri fiának, az Erzsike lányomnak, a Kati szakácsnőnek, meg a szobalánynak.

Természetesen, mi, a család, I. osztályon fogunk utazni, a cselédségnek azonban elég jó lesz a II. osztály is. Mikor azonban egy hét elmúlt s az én novellám még mindig nem jelent meg, sőt a szerkesztői üzenetek közt sem méltatták néhány sorra, kedves nőm lejjebb szállította az igényeket, s elhatározta, hogy mi a II. osztályon utazunk, a cselédek pedig a III.-on jönnek velünk.

— Tudod, fiam, nem szabad őket elkényeztetni, nehogy követelők legyenek.

Két hét múlva már mindnyájan a III. osztályon utaztunk, s mikor a harmadik hét is elmúlt, anélkül, hogy a *Zöld gróf szerelmé* napvilágot látott volna, kedves nőm élénken kezdett érdeklődni a rácsos kupék tarifája iránt.

Végre, a negyedik héten, a szerkesztői üzenetek között, megpillantottam a szenzációs novella czimet:

A zöld gróf szerelme!

Az üzenet azonban, melyet, *némi tulzással*, hizelgőnek is vehettem, csak három szóból állott s egész terjedelmében, a következőkép hangzott:

— Nem a gróf zöld.

Én nem tudom, kérem, hogy mit érthettek ezalatt? Azok a fővárosi hirlapírók néha olyan zavarosan fejezik ki magokat.

De mi azért mégis felutaztunk a fővárosba.

Budapesten első dolgom volt a novellát személyesen elvinni az egyik tekintélyes hetilap szerkesztőjéhez, hogy magam olvassam föl előtte.

A szerkesztő, amikor megmondottam neki, hogy kéziratot hoztam, roppant szívesen fogadott, leültetett, sőt egy finom szivarral is megkinált. Mikor azonban benyultam a zsebembe, kivettem a novellát, és előkészületeket tettem a fölolvasáshoz, a szerkesztő aggodalmasan nézett rám, mintha bal-sejtelmei támadtak volna.

— Szabad kérném, miről szól az a kézirat? És a szemüvegén át, gyankodva pislogott felém.

— Novella, kérem. Czime: A zöld gróf szerelme.

A hatás leirhatatlan volt. Az én emberem fölugrott ültéből, nekem rohant, és első dolga volt a szivart visszavenni tőlem, pedig már éppen rá akartam gyujtani.

— Hogyan? Ön zöld gróf szerelme czim alatt irt novellát?!

— Mi különös van ebben? Hogy lehet egy czimen megütközni? Akkor kritizáljon az ur, ha végig hallgatta. És olvasni akartam.

— Megálljon! szerencsétlen ifju! Látott már ön életében szerelmes zöld grófot?

(Ennyi joggal azt is kérdezhetette volna tőlem, hogy nincs-e nálam véletlenül egy esörgő kigyó.) Szomoruan kellett bevallanom, hogy csak azt az egyet nem láttam még.

A szerkesztő diadalmasan mosolygott.

— Hát amolyan közönséges zöld grófot látott-e?

Ezt olyan hangon kérdezte, mintha a közönséges zöld grófok csak úgy szaladgálnának az utcán, mint a tarka kutyák.

Kérdőleg néztem rá!

— Már ugy értem, hogy zöld grófot szerelem nélkül?

— Olyat sem láttam.

— Hát akkor, hogy mert ön róla tárczát írni? És meg akarta nyomni a csengettyü gombját.

Ennek az embernek igaza van. Le voltam sujtva. Ebben a pillanatban azonban tekintetem az íróasztalra tévedt, ahol Ohnetnak egyik regénye hevert. Az volt a czime, hogy „*Pierre lelke.*“

Vad öröm cikázott föl arczomon. Meg vagyok mentve!

— Várjon az ur! avval a csengettyüvel s megragadtam a kezét. — Mit gondol? és fölvettem a könyvet az íróasztalról. — Láta-e Ohnet valamikor a Pierre lelkét?

Az én emberem kezdte magát kényelmetlenül érezni.

— A Pierre lelkét? ... Azt hiszem, hogy nem.

— Hát amolyan közönséges lelket, Pierre nélkül, látott-e?

— Nem hiszem. Hebegte zavarodottan.

— És a nyomorult mégis regényt mert írni róla! Menydörögtem a fülébe, pokoli fölénnyel.

A szerkesztő megsemmisülten rogyott össze a karszékekben. Én pedig fölhasználtam a kedvező alkalmat és a szivart vissza vettem tőle. A kabátja külső zsebében volt.

Még akkor sem jött magához. Ekkor gondolkozóba estem, hogy ne olvassam-e föl neki most a novellát, hiszen ilyen alkalom soha többet nem lesz reá. De aztán jobbnak láttam reá gyujtani a szivarra és diadalmasan távoztam.

A kapuban örült csöngetést hallottam a szerkesztő szobájából s nyomban rá a szolga lélekszakadva rohant le a lépcsőn.

— Jöhet már, gondoltam magamban, a szivarra ugyanis rágyujtottam.

Pedig szegénynek esze ágában sem volt azt vissza venni tőlem. A novellámat hozta utánam . . .

Mikor kedves nőmnek elbeszéltem a szerkesztővel való kudarczomat, ő még mindig nem hagyott fel a reménnyel, hogy az én szellemi tőkémnek érvényesülni kell s biztatott, hogy próbáljak szerencsét a többi lapoknál, hiszen van Budapesten elég.

Ezalatt az idő telt, és az én szellemi tőkém helyett, hazulról magunkkal hozott tőkémeket fogyasztottuk. Mert a feleségem szeretett jól élni s az aranyos gyerekektől sem vontunk meg semmit. Azonkívül a szobalányunk kalapban járt (pedig mezitláb került hozzánk) és a hordár vitte utána a kosarat a piacra, a szakácsnőnek pedig, minden páratlan pénteken rendes zsurja volt. Olyankor én és családom

a vendéglőben étkeztünk, mert a lakásra a szakácsnénak és vendégeinek volt szüksége.

De az én novellám még mindig nem látott napvilágot, pedig sorra jártam a szerkesztőségeket a kézirattal. Mihelyt a címét megmondtam, a tartalmára senki sem volt kíváncsi. Annyira ösmerték már mindenütt, hogy még a sarki hordárok is össze kacsingattak, ha az utcán közelükbe értem.

— Aha! Itt jön a zöld gróf! Aztán olyan buta röhögésben törtek ki, hogy szerettem volna megfojtani őket.

A ház lakói is csak úgy hívtak bennünket, hogy a „zöld grófék.“

Én lassanként kezdtem unni ezt az *ex lex* állapotot és kedves nőmnek szelid czélzásokat tettem a hazautazásra, de ő hallani sem akart róla.

Akkoriban egy új lap keletkezett volt Budapesten s annak a szerkesztője még nem ösmert engemet. A feleségem biztatására elmentem hát hozzá a kézirattal. A tapasztalatlan ember észre sem vette, amikor elkezdtem a novellát fölolvadni neki.

Pompásan ment, mondhatom. A hév egészen elragadott. Ugy a közepe táján lehettem s éppen ott tartottam, amikor a zöld gróf karácsony éjjelén, Velenczében, egy zergevadásaton bevallja szerelmét Rododendron herczegnőnek, egyszerre csak azon veszem észre magamat, hogy hátulról két izmos magyar megragad és se szó, se tartomány, beledugnak egy kényszerzubbonyba.

Hiába volt minden tiltakozás minden erőlködés, a mentők, akik már régen spicceltek rám, elvittek magukkal.

Kérem . . . nyolcz hetet töltöttem a megfigyelő osztályban.

Ide juttatott engem a zöld gróf szerelme!

Ezalatt a nyolcz hét alatt a doktorok azon tanakodtak, hogy valjon szent vagyok-é, vagy örült? Végre amikor rájöttek, hogy nem vagyok szent, akkor szabadon bocsátottak. Előbb azonban meg kellett esküdnöm, hogy a zöld gróffal egyszer s mindenkorra szakítok.

A megfigyelőből egyenesen a vasúthoz hajtattam és most itt vagyok! Többet nem is megyek innen sehová, mert habár mindenütt jó, de mégis csak *legjobb itthon* . . .

Hanem azért, legközelebb felolvasom önöknek a *Zöld gróf szerelmét*.

Ugy-e meghallgatják?! . . .

Pusztuló udvarház.

I.

A szentéri Baárdokh Ferencz portáján nagyon elfért volna egy kis tatarozás. A széles tornáczu, alacsony nemesi kuria födelét kikezdte az idő. Több volt a zöld moha rajta, mint a korhadt zsin-dely. Fű nőtte be a béresház küszöbét. Az egy-két külső cseléd megfért az istállóban is. A kőfalkerítésről, mely az udvarházat határolta, rég lekopott a vakolat. A félkaput meg föltüzték a jó szomszédok. A helyén szabadon süvölt ki és be az őszi szél.

Odabent, a hosszú sor szobában, unott agglégény tanyázik, a füstös családi képek és a régi butorok közt. Hüséges társai egy vén vadász-eb, meg az öreg Boris, a ki gondoskodik róla, hogy legyen mit ennie és, hogy a fehér ruha le ne szakadjon a testéről. No meg időnkint ki is takarítja a szobákat. Tesz-vesz és rendezget a vén butorok közt.

Pedig szentéri Baárdokh Ferencz, az a mogorva képü vállas magyar, nem olyan idős még, csak egy kissé elhanyagolt. Azt sem lehet mondani, hogy anyagilag tönkre ment volna, csak rendezetlenek a viszonyai. Egy rendes gazda, a kinek munkáját nyájas feleség szeretettel támogatja, hamarosan helyreállithatta volna ezt a szomoru, pusztuló udvarházat, kopott nemesi czimerével s kidölt-bedölt kökerítésével.

De hát a gazda, így magában, nem sokat törődött vele. Leélte napjait a hosszú sor szobában a vén vadászeb, a füstös családi képek, meg az öreg Boris társaságában. A korhely czimborák is felkeresték néha. Nagyokat ittak, kártyáztak és énekeltek. Olykor-olykor bement a városba. Ha országos vásár volt vagy megyegyűlés. Néha ellátogatott a faluba is. (Mert, hogy düledező portája a falu végén állott.) Szívesen szóba állt az egyszerű emberekkel. S hogyha szíve koronkint hevesebben dobogott, fellázadva a magányos agglegényi élet rideg mivolta ellen, Ferencz gazda enyhülést talált a természet egyszerű gyermekei között... Forró vére által üzetve, leszakított egy-egy vadvirágot az utszélen... Egy-két napig gyönyörködött pompájában, azután eldobta s nem gondolt többé rá... Nem bántották nagy szenvedélyek. Neki csak apró kedvteléselei voltak.

II.

Hát ugy történt, hogy egyszer Vizkereszt után, a mikor már két nap óta szakadatlanul havazott, Baárdokh Ferencznek kedve kerekedett a szánkázásra. Be is fogatott hamarosan s báránybőr bundába burkolva felült a szánkóba. Ugy reggel kilencz óra tájt lehetett, mikor a két pej vigan szaladt a kis szánkóval a város felé vezető országuton. Ferencznek csak a bajusza meg az orra hegye látszott ki a bundából. Egyszer csak hátrafordul a Miska kocsis:

— Tekintetes uram! - és tiszteségtudóan kivette a pipát a szájából. — A szentéri uraság jön velünk szembe. Ösmérem a lovakat.

Baárdokh kedvetlenül nézte a közeledő cifra csengős fogatot. S ha attól nem tart, hogy ugy is utóléri, megparancsolta volna a kocsisnak, hogy azonnal forduljon vissza. Ezalatt a csengős fogat egész közelökbe ért. Ferencz megösmerte szentéri Baárdokh Gabit, az unokatestvérét. Egy csillogó szépségü, okos barna szemü jukker leány, a kinek a kis kezére két ezer hold föld a ráadás. Az első szánban — mert, hogy hat szánka jött még utánuk — Gabi elől ült az urkocsis mellett. Kishatári Határos Imre hajtotta ugyanis a lovakat. Hátral ült az édes anyja, özv. szentéri Baárdokh Gáborné, meg egy másik bundás alak. Ferencznek egy pillanat alatt megfordult a fejében, hogy ezek most egyenesen a tegnapi megyebálról jönnek a városból. Ugy is volt. A mámoros, katzenjammeres báli

kompanya a szentéri kastély felé tartott. Korhelylevesre mentek Gabiékhoz. Csak legalább meg ne ösmernének, gondolta magában az agglegény. Dehogy is nem ismerték meg.

— Ohó! hiszen ez Ferencz bátyám! Álljon meg azokkal a lovakkal! És Gabi mosolyogva intgetett Baárdokhnak. Aztán rákiáltott a kocsisára: Állj meg!

Ferencz kénytelen kelleetlen mosolyogva türte, hogy az ő lovai is megálltak. De még a többi hat szánkó is, A bennülők pedig kíváncsian hajoltak ki az ülésből, hogy meglássák, kinek a kedvéért állította meg Gabi a lovakat az országut közepén?

A jukker leány ezalatt kaczagva kiáltott át Ferencznek:

— Most az egyszer megfогtunk, öreg! Jösz velünk Szentérre korhelylevesre. Ugy se látunk félesztendő számra.

Baárdokh szabadkozni próbált.

— Hogy egyem én korhelylevest, a mikor nem korhelykedtem? Hiszen már este 9 óraker ágyban voltam.

— Semmi kifogás. Jösz velünk. Punktum. Forduljon meg Miska!

A kocsis mit tehetett egyebet, mint, hogy megfordult s ezzel mind a nyolcz szán vigan csilingelve csuszott tova a szentéri kastély felé a hóval borított országuton.

III.

A szentéri kastély első emeleti tágas ebédlőjét egészen megtöltötte a tarka társaság. A nagy kandallóban hatalmas hasábfák pattogtak, enyhe meleget terjesztve. A marczona külsejű ősök képei mogorván nézték a falról a mulatozókat. Az urak nagyrészt frakkban voltak még, a hölgyek megbáli ruhában. Azon módon, a mint az utolsó csárdást eljárták volt a megyeház disztermében. Baárdokh Ferencz csizmás, mándlis alakja szinte kiritt ebből a környezetből. Nem is mondhatni, hogy valami nagyon jól érezte volna magát. Pedig a társaságban igen nagy volt a hangulat. A házi kisasszony sebtében ruhát változtatott. Fehér kötényt kötött maga elé, piros selyemkendőt vett a fejére, úgy sürgött-forgott a vendégek között. Az öreg huszár, meg a szobaleány hamarosan megterítették s nemsokára hatalmas tálakban párolgott az asztalon a korhelyleves. A savanyu káposztaléből jóféle debreczeni kolbász kivántatta magát. Került ott egyéb falni való is. Kocsonya, disznósajt, tepertős pogácsa, hering, hagymasaláta, sonka meg kaviár. Hozzá is látott a korhelykompánia alaposan. A finom baraczkpálinka és a szilvorium ugyancsak nagy kelendőségnek örvendtek. Hogy a savanyu-vizes bort, fekete kávét és theát ne is említsem.

Kishatári Határos Imre egy vékony dongáju, nyalka bajuszu szöke legény ugyancsak tette a szépet a házi kisasszonynak. El sem mozdult Gabi mellől. A világ már egymásnak is szánta őket Jól-lehet azzal mindenki tisztában volt, hogy Gabinak

a kis ujjában több esze van, mint Imrének a fejében.

Hogy, hogy nem történt, egyszer csak megszólalt a cigány is a szomszéd szobából. No hiszen, több se kellett. Csaptak is olyan hetedhét országra szóló dáridót, hogy hire ment a vármegyében.

Ferencz ott ült a sarokban, csöndesen kvaterkázva az alispánnal. Onnan nézte a zajos mulatókat. Egyszer csak oda megy hozzá Gabi.

— Találd magad öreg. Ne csinálj olyan sötét képet, mintha az orrod vére folyna.

— Hiszen mulatok én. Csakhogy nem tudok ezeknek a fiataloknak a nyelvén.

— Mert nem akarsz tudni. Visszahuzódom tőlük.

Az alispán ott hagyta őket, oda ment a nagy asztalhoz.

— Tudod, Gabi, nem való vagyok én az ilyen finom társaságba.

— Ne affektálj, öreg. Nagyon jól tudod, hogy külömb legény vagy akármelyiknél.

Ferencz gazda megsodorta sugár-fekete bajuszát.

— Határos Imrénél is? ... És hamiskásan mosolygott a lányra.

Gabi kaczerul nevetett a szeme közé.

— Azt nem tudom. Mérközzél meg vele. Aztán gyufát gyujtott s odanyujtotta a Ferencz szivarjához. A férfi nagyot szippantott, majd sóhajtva fogta meg a leány kezét.

— Meg kén' neked házasodni, Ferencz. Mindjárt nem volnál ilyen keserü.

— Ki jönne hozzám? Egy ilyen kopott agg-legényhez.

Gabi kihuzta kezét a kezéből.

— Ki merne kikosarazni egy szentéri Baárdokh Ferenczet?!

S szép szemében ott villogott valami.

A fajbüszkeség!...

Aztán hátat fordított neki s oda ment a többiekhez.

Ferencz sóvárogva nézett utána. A társaság nagyon zajos volt már. A cigány húzta szakadásig. Mindenki beszélt, a ki nem énekelt. A szoba megtelt szivarfüsttel. Ittak, kaczagtak, bizalmaskodtak és busultak. Kinek milyen volt az erkölcse borközi állapotban. Ferencz egy darabig ott ödöngött még közöttük, aztán szó nélkül bucsut vett a kapufélfától.

Már alkonyodott s egész csinos kis hóvihar keletkezett ezalatt. A magános utas, a mint ott ült a szánon a báránybőr bundában, bizonyos keserűséggel gondolt sivár otthonára, a pusztuló udvarházra. Nincs a ki meleg szeretettel várja a hosszú sor szobában odahaza. Egyedül fogja tölteni az estét, az éjszakát, hogy holnap ismét egyedül ébredjen arra az unott életre, melyet eddig folytatott.

Aztán elgondolta, hogy milyen másképen is lehetne az egész...

IV.

Másnap reggel, a mint ott ült a fehérre meszelt ebédlőben, szalonnát falatozva, éppen egy pohár szilvóriumot töltött magának, a mikor kopogtak az ajtón.

— Szabad!

Kishatári Határos Imre nyitott be hozzá.

— Isten hozott!

És Ferencz gazda magyaros vendégszeretettel állt föl, kezét nyujtva a vendégnek. Aztán leültette, töltött neki is egy pohár pálinkát s elibe tette a szalonnát. (Vajjon mi járatban van ez a magyar?) Imre hozzá is látott a reggelihez. Ettek, ittak és beszélgettek jó időről, rossz időről, termésről, lovakról, meg restaurációról. Egyszer csak a vendég zavartan kezdte köszörülni a torkát.

— Hát... izé... Ferencz, te nem is tudod, hogy én tulajonképen mi járatban vagyok.

Ferencz színültig töltötte a két poharat pálinkával.

— Majd megtudom, ha megmondod. — Határos Imre fölhajtotta a pohár sziverősítőt, aztán kétfelé simitotta szőke bajuszát.

— Csak arra akarlak kérni, hogy te, mint a ki rokon vagy a házhoz, kérd meg nekem az unokahugod kezét. Én már régen szeretem Gabit, ő is tudja ezt és...

— Várj csak, hát aztán teljesen tisztában vagytok egymással?

Ferencz átható tekintettel nézett vendége szemébe.

— Hát... azt hiszem, hogy igen. Nem igen volt még alkalmam, hogy nyíltan beszéljek Gabival, de én a kosártól nem félek. Biztosra veszem, hogy nem utasítanak vissza.

— Ha így áll a dolog, én szívesen szolgálátodra állok. Csak aztán malaczpecsenyével ne fogadjanak.

— Nem félek én attól! . . .

— Jó. A dolog rendben van. Holnap reggel elnézek hozzájuk.

— Köszönöm, Ferencz. A vendég rövid ideig maradt még, azután bucsuzott.

V.

Másnap reggel Ferencz gazda kiadta a rendeletet, hogy be kell fogni, még pedig az új szánkóba, a czifra szerszámmal. A kocsist libériába bujtatta. Ő maga meg ünneplőbe öltözött. A fekete magyar ruha ugyancsak megfeszült délczeg alakján. Diószin bajuszát nyalkán kihuzta s aranyrojtos fekete nyakkendőt kötött.

— Kérőbe megyek. Mondogatta magában, annyi keserőséggel, a mennyi csak elfér egy elhagyott agglegény szívében.

Annyiszor és annyszor ismételte, utközben, hogy mit fog mondani a lánynak, meg az édesanyjának, egekig magasztalva a völegényjelöltet, hogy észre se vette, mikor a szán megállt a kastély előtt.

Odabent Gabi fogadta. Édesanyja nem volt odahaza.

A mint ott ültek egymással szemközt az ebédlöben és Ferencz elkezdte mondókáját, a lány okos barna szemeivel nyugodtan nézett a szemébe. Ferencz pedig gyorsan, megszakítás nélkül beszélt. Azután, hogy bevégezte, föllélekzett és várta a választ.

Gabi a szeme közé kaczagott.

— Csak ezért jöttél?

— Igen. Ezért jöttem.

— No hát mondd meg Határos Imrének, hogy semmi esetre nem megyek hozzá feleségül.

— Nem-é?

— Nem én. Ferencz. Nem olyan a gusztusom.

Hozzád inkább mennék.

Ferencz biborpiros arcczal állt föl a székről.

— Ne tréfájj velem, hugom.

— Fele se tréfa ennek. Gabi elfordult, az ablakhoz ment s oda szoritotta forró homlokát a hideg üvegtáblához. Odakünn erősen havazott.

— No, ha jössz, én viszlek.

Ferencz izmos karjaival magához vonta a leányt, piruló arczába nézett s ajkaival az ajakát kereste . . .

Ugy álltak összeölelkezve, mikor Baárdokhné benyitott hozzájuk.

— Hát ti megbolondultatok?! . . .

Gabi felelt:

— Dehogy bolondultunk. Ferencz kérőbe jött hozzánk. Én meg csak nem kosarazhattam ki . . .

Növeldében.

I.

A lányok épen a tíz órai pihenőt élvezték a nagy eperfa alatt, a mikor Saárombekky Margit megérkezett a husvéti vakációról. No hiszen, volt ribillió! Egy percz alatt a nyakában voltak valamennyien. A sötét szemü, karcsu gentryleány alig tudott szabadulni a kitörő szeretetnyilvánulások elől.

— Jól van, jól! Hagyjatok már békét. Legalább a táskámat tudjam letenni. Oh! Elza! — szolt aztán ahoz a pirosképü, selyemruhás leányhoz, a ki fel sem állt a lóczáról, hanem erőltetett nyugalommal olvasta tovább a Marlitt regényt, a mit bátyja titokban csempészett be neki az intézetbe. — Oh! Elza, hát maga nem is volt otthon a szent ünnepeken?

Ez a látszólagos ártatlan kérdés sok malicziát rejtett magában . . .

Schlesinger Elza, a gazdag bankárleány, a kinek Saárombekky Margit, a *végzett* földesur leánya a szent ünnepeket emlegette, hamar kész volt a válaszszal.

— Nem. Én itt töltöttem az ünnepeket, mert a papa nem volt odahaza. A Bray-Belmont herczeg hívta meg vadászatokra. Csodálom, hogy a kedves atyja is nem volt ott.

— Mi szük családi körben töltöttük az ünnepeket, az ősi saárombekki kastélyban . . .

A tizennégyéves Mariska, a kit a „nagyok“ épen csak, hogy megtűrtek maguk közt, áhitattal leste a szót Margit ajkairól. Egészen szerelmes volt belé. Az ősi kastély valami rejtelmes, hangulatos, bűvös fogalom volt előtte, ősz várnagygyal, felvonó hiddal, füstös családi képekkel, rococo butorokkal, hosszú sor szobákkal, elzárt lakosztálylyal és kisértetekkel...

Margit és Elza halálos ellenségek voltak. Ugy gyűlöltek egymást, a mint csak a fiatal korban tudnak gyűlölni. Az egyik tönkrement gentry apának előkelő származású leánya, a másik milliomos bankárleány.

Margit épen hogy ledobta utiköpenyét, karon fogta Ágnes, az ő legkedvesebb barátnőjét és lement véle sétálni a kertbe. Ott aztán, a széles kerti uton, a ribiszkebokrok között, elmondta neki a husvéti szünidő szenzációját.

Ágnes, az a magas, szőke, ábrándos leány, a ki tizenhat éves korában kereken kijelentette, hogy: „Soha sem megyek férjhez“ dobogó szívvvel, visszafojtott lélegzettel hallgatta Margitot. A büszke gentry lány nagy titokban elmondta neki, hogy az unoka-fivére, Saárombekky Géza megkérte a kezét, de ő nem szándékozik hozzá menni.

— Tudod, Ágnes, hiányzik nálam az a bizonyos valami, a mit szerelemnek neveznek. Nem tudom magam csak úgy elszánni a házasságra, minden komolyabb érdeklődés nélkül. Pedig a papa szeretné, ha hozzá mennék, mert Géza gazdag. Azt mondja, ő is szerelem nélkül nősült. Mégis boldog volt a mamával. Én nem ösmertem mamát. Két éves voltam, a mikor meghalt, de biztosra veszem, hogy más temperamentuma volt, mint nekem.

Ágnes helyeselte barátnője elhatározását.

— Soha se higgy oly gondolatnak, a melynek szived ellent mond! (Báró Eötvös: Gondolatok.)

— Igazad van, Ágnes! Én nem tudom eladni magamat.

És egy óra mulva az egész intézet tudta, hogy Margitnak kérője van.

A lányok csodálatteljes irigykedéssel néztek föl reá. Másnap pedig francia óra alatt a mamzell megpírongatta, hogy a fordítást nem végezte el.

II.

Egy hét mulva Margitot érdekes meglepetés érte. Édes atyja és az unokafivére látogatták meg a növeldeben. Épen zongora-órája volt, mikor a kis Mariska lelkendezve ment be hozzá jelenteni, hogy az igazgatónő ő nagysága kéreti sziveskedjék lefáradni a társalgóba. A leány nyugodtan állt föl a zongorától, két kezével hátra simította angol kontyba szedett, barna haját s lement a társalgóba. Megölelte, megcsókolta az „öreget“ (a ki még javakorbéli szemrevaló magyar, az ő negyvenkét évével), aztán nyugodtan, szembe nézve Gézával, nyujtott neki kezét. A 24 éves, napégett ifju áhitattal emelte a kis kezét ajkaihoz.

— A fővárosból jövünk, szólt az öreg, s mondtam Gézának, csináljunk egy kitérőt, mielőtt haza mennénk. Nézzük meg Margitot.

— Az nagyon szép volt tőletek. Jól mulattatok Pesten?

Igy Margit, hogy épen szóljon valamit. A két férfi összenézett.

— Igen. Elég jól. És Gézának egy pillanat alatt megfordult a fejében a tegnapi éjszaka, cigány-nyal, pezsgővel, néhány orfeum-énakesnővel és sok fekete kávéval, meg cigarettával. Saárombekky Gábor, a Margit atyja pedig arra az immár néhai ezer koronákra gondolt, a melyeket előre vett volt fel a buza árára. Ez után a zajos éjszaka után, a mikor nagybátya és unokaöcscs egymást támogatva tértek haza szállodabeli lakásukra, Gábor elérzékenyülve borult az öcscse nyakába.

— Senki más nem lesz a vöm, csak te. Még holnap beszélék Margittal.

Most azonban, a mikor a két bünös itt állt szemtől szemben azzal a nyugodt modoru, tiszta tekintetü, önérzetes fiatal hölgygyel, egyik se merte előhozni a dolgot.

Közömbös dolgokról beszélgettek. Ezalatt az intézetben villámgyorsan hire ment, hogy itt van a Margit vőlegénye. Természetes, hogy erre a lányoknak, csodálatosképen, dolguk akadt a folyosón s egymásután mentek el a társalgó ablaka alatt.

— Ha jól láttam — szolt most Géza Margit-hoz fordulva — ez a ki most ment erre, a Schlesinger-lány volt.

— Igen — szolt Margit szárazon. — Hát te honnan ösmered?

— Együtt vadásztam tavaly az apjával, a vércseháti Schlesinger Benővel Tutaroséknál.

— U-ugy?! . . .

A férfiak pár perczig maradtak még, azután elbucsuztak, a nélkül, hogy valamit végeztek volna.

Margit lekisérte őket az udvarra. S mikor az intézet nehéz tölgyfa-kapuja bezáródott utánuk, a lányok valósággal megrohanták őt kérdéseikkel.

— Mondd, Margit! édes! és Ágnes megölelte barátnőjét. Ugyebár nem mégy hozzá?

— Oh! hiszen szó sem volt a dologról.

— Ha választanom kellene, szolt a 15 éves Berta, a ki egyelőre apácának készült, akkor én inkább a Margit papáját választanám, mint az unokabátyját. Sokkal fessebb!

— Oh! be nagy bolond az a Berta. Ezt Teréza mondta, a művésznő leánya, a kit édes anyja, 18 éves daczára kis leánynak tartott, és hallani sem akart róla, hogy haza vigye az intézetből.

Délutánra már más szenzáció várt a leányokra. Schlesinger Elza, 17-ik születésnapjára egy pompás briliáns gyűrűt kapott az édes apjától. Az értékes ékszer kézről-kézre járt a növendékek között. Margit is megnézte.

— Igen értékes darab, szolt, a gyűrűt visszaadva Elzának. Sok pénzt adhatott érte az édes atyja. Mert ugy látom, a gyűrű *egészen új*. Ez az én kis pecsétgyűrűm nem olyan értékes, de *nagyon régi*. Négy száz éve van a családjában.

— Ismerem az e fajta régi családi ékszereket, szolt Elza mosolyogva. Édes apám a multkor vett meg egy ósdi gentry kastélyt valahol a Tiszaháton, összes butoraival és ékszereivel. A volt gazdája meg elment kasznárnak valahová.

Margit szép arczát előntötte a pir... Este pedig, a mikor álmatlanul hanykolódott ágyában, arra a sivár jövőre gondolt, a mi vár majd reá, könnyüvére édesapja oldalán, ha kikerül innen az intézetből.

Aztán önkéntelenül eszébe jutott Géza. Milyen melegen és rajongással nézett reá, a mikor a bucsuzásnál kezet csókolt neki. És Margit haragudott

magamagára, hogy miért is nem volt legalább egy iczi-piczikét barátságosabb az ifjuhoz?

Szegény, pedig az mennyire szereti őt!

A hold bevilágított az ablakon a Madonna-képre, mely ott függött Margit ágyával szemben, a falon.

A leány azzal a jóleső tudattal aludt el, hogy van valaki a világon, a ki őt nagyon . . . de nagyon szereti.

III.

Rövid idővel ezután Schlesinger Elza ott állt az intézet udvarán, az öreg eperfa alatt, elegáns szürke utiruhában és sirva bucsuzott a lányoktól. A jószívü teremtés sorra ölelte, csókolta valamennyit.

Ugy történt, hogy az este táviratot kapott az édes atyjától, hogy azonnal menjen haza.

— Miért is mégy el? miért is nem maradsz itt?! A piros képü kis kövér Ilka, a ki primadonnának készült, vörösre sirt orrát belétemette a batist zsebkendőbe.

— El kell mennem, Ilka. Hiszen lehet, hogy visszajövök. A papa azt írta, hogy negyven vendégünk lesz a batári kastélyban az agarászversenyre. Ott maradnak hétszámra. A mama kissé gyöngéledik s nem képes annyi embert magában ellátni. Segítségére kell, hogy legyek.

Aztán Margithoz fordult. — Ott lesz a fiatal Bray-Belmout herczeg is. — És kezet nyujtott a gentry-lánynak. — Isten áldja meg!

Margit szertartásosan fogta meg Elza kezét.

— A Bray-Belmont herczeg felesége másodunokatestvére az édes apámnak. Kérem, adja át üdvözlömet a herczegnének.

— Ez derék! Hiszen akkor szólok a papának, hogy hívja meg az édes apját is.

Margit finom malicziával mosolygott

— Nagyon kedves. Édes apám örülni fog a szerencsének.

Mikor pedig a kocsi elrobogott Elzával a vasut-hoz, Margit a fülébe sugta Agnesnek:

— Viszik a pénzeszsákot a piacra. Remélem akad vevője...

Margit sohase hitte volna, hogy a sors milyen hamar meghallgatja óhajtását.

Nem telt bele hat hét, az intézetbe egy arany-szegélyű, czimeres eljegyzési értesítés érkezett, tudatva, hogy kis-saári és nagy-saáromi Saárombekky Gábor — a Margit édes atyja — jegyet váltott vércseháti Schlesinger Elzával...

A lányok oda voltak az ámulattól! Elza mostoha-anyja lesz Margitnak!...

Margit pedig aznap ki sem mozdult szobájából. Egész nap sirt és senkit sem bocsátott be magához. Ágnes és Mariska hiába zörgettek ajtaján. Másnap reggel aztán levelet irt az unokabátyjának...

Nem tudom mi lehetett levélben, de annyi tény, hogy Géza egy hét múlva a nagybátyjával együtt megjelent a növeldében, s a mikor távozott onnan, a Margit karcsu ujján egy vadonatúj arany karika-gyűrű csillogott.

Tanódné öröksége.

I.

Senki sem tudta, hogy mi van köztük. Pedig a világ sokat foglalkozott velük. Berkedy István már évek óta udvarolt a szép szalmaözvegynek, a ki tizennyolcz éves korában vált el az urától. Tanódné olyan légies, filigrán teremtés, a kiről el lehetne hinni, hogy nem több husz évesnél. Pedig már jóval túl volt a harminczon, mikor egy szép napon értesítették, hogy a volt ura meghalt.

Régen elfeledett, kelletlen história volt az ő egész házassága, a melyre csak úgy gondolt néha vissza, mint valami rossz álmra. Nem értették meg egymást, s mindakettő hibás volt egy kicsit. A mikor elváltak, a gyerekasszony jóformán azt sem tudta, hogy mit ír alá a közjegyzőnél. Pedig azzal az irással egy éves kis lányáról lemondott örökre. A törvény a férjnek ítélte a gyermeket. Az elválás úgy történt, hogy az asszony tovább viselte a Tanódy nevet, mert nem akarta római katolikus hitét elhagyni.

Nem mondhatni, hogy a szép asszonyt a volt ura halála valami különösen meghatotta volna. Annál nagyobb hatással volt reá az a kellemetlen mellékkörülmény, hogy Tanódy halálával a nyakába szakadt egy tizennyolcz éves leány, a kit tizenhét év óta nem látott.

Ez volt az urától az összes öröksége.

A kicsi asszony ott ült a hintaszékben, százszor meg százszor elolvasva a tudósítást, a mikor Berkedy István belépett a kis szalonba.

— Itt van, olvassa ezt. — És izgatottan nyujtotta át a levelet vendégének.

Az csodálkozva nézett rá, s hogy átfutotta a sorokat, látva az asszony kétségbeesését, hangos kaczagásban tört ki.

— Van azon mit nevetni! — és Tanódyné úgy oda vágta a sarokba a félig kiszitt cigarettát, hogy csak úgy szikrázott bele.

— Már hogy ne nevetnék . . . oh! nagyleányos mama! . . . a mikor látom, hogy milyen vad örömmel várja a leányát.

A férfi leült közel hozzá s a keze után nyult az asszonynak.

— Hagyjon békét. — És idegesen rántotta el kezét.

A férfi megsodorta szép szőke bajuszát.

— Pedig most már több joggal nyulhatok a keze után, tudva, hogy özvegygyé lett. — Komolyan nézett a szeme közzé. . . .

— Arról még ráérünk beszélni. Nagyobb gond nekem egyelőre az a leány.

Berkedy szivarra gyujtott.

— Hogy hívják a lányát?

— Tudom is én! . . . Zsuzska tán! "

— Vajjon milyen? Szőke-e vagy barna? Hasonlít magához?

Tanódné ijesztő gyorsasággal himbálózott a hintaszékben.

— A mikor utoljára láttam, egy éves volt s akkor nem igen hasonlított rám. . . .

Berkedy megcsóválta a fejét.

— Javithatatlan!

Denikve a kilátásba helyezett késői „anyai örömök“ nagyon megzavarták Tanódné eddigi gondtalan életét.

II.

Ott ült az udvarlójával svábhegyi nyaralójának a verandáján, a mikor egy gyászruhás szőke hölgy jelent meg a küszöbön.

Tanódné felállt ültéből és kíváncsian mustrálta végig a váratlan látogatót. Az zavartan forgatta napernyőjét kezében.

— Én Tanódy Zsuzsanna vagyok.

— Oh! Zsuzska! . . .

És a kicsi asszony a vállára borult az érkezőnek.

— Édes kis leányom! Te vagy?! Te! Te! —
Össze meg összecsókolta az arcát.

A „kis leány“, a ki egy fővel volt magasabb az édes anyjánál, némán tűrte az ömlengéseket. Aztán kíváncsian nézett a háttérben cigarettázó magyarra.

— Ez itt jó barátunk, Zsuzska! Berkedy István.

A lány nyugodtan nézett végig az emberen, a ki könnyedén meghajolt előtte. Aztán kezét nyujtotta felé.

A kis Tanódyné anyai szive megmozdult ennek a kifogástalan modoru, szép leánynak a láttára. Ez a ő leánya! Hiába, a vér nem válik vízzé.

Berkedy rövid ideig maradt még, aztán tapintatosan magukra hagyta őket.

Anya és leánya ketten uzsonáztak. Az asszony sokat kérdezősködött a leánytól, a ki minden kérdésre nyugodtan, röviden felelt, inkább szemlélő és megfigyelő álláspontot foglalva el.

Aztán teljes otthoniassággal állt föl az asztaltól és elszedte a teritéket. Mintha egész világeletemben itt lett volna idehaza. Az anyja sóhajtva nézett végig nyulánk, karcsu alakján, melyen a fekete kázmér-ruha ideálisan érvényesült.

— Olyan horihorgas, mint az édes apja volt... Egészen olyan...

III.

Másnap együtt sétáltak a köruton, hárman. A gyönyörű szép tavaszi napon csak úgy hullámozott a nép föl s alá.

— Mama, igazán! . . . És Zsuzska zavartan nézett Berkedyre. Ne haragudjál, hogy figyelmeztetlek, de ne neved olyan hangosan, mert az föltünő, itt az utcán.

— Látja, István! — a szép asszony komikus kétségbeeséssel apellált a gavallérhoz. — Vénsegemre milyen nevelőnőt kaptam.

— Hiszen tudja, ha őszinte akarok lenni — Berkedy mosolyogva nézett rájuk — ennek a nevelőnőnek talán igaza is van.

— Köszönöm az őszinteségét.

És Tanódyné idegesen csukta be csipkés napernyőjét.

Az ilyen jelenetek napirenden voltak közöttük. Az a komoly nyugodt modoru nagy leány határozottan imponált az ő szeles modoru, örökké izgómozgó kicsi mamájának. Olyanok voltak egymás mellett, mint a tűz és víz. De azért szerették egymást. Kiki a maga módja szerint. S ha nézeteltérés volt közöttük, rendesen Berkedyhez apelláltak, a ki tiz eset közül kilencszer Zsuzskának adott igazat, Tanódynével szemben.

— Nem is hiszem, hogy maga igazán szeret engem, Berkedy. — Szólt egy alkalommal Tanódyné az ő régi lovagjához.

— És miből következteti ezt?

A férfi nyugodtan gyújtott szivarra.

— Csak abból, hogy maga épen úgy, mint Zsuzska, folyton leczkéztenek és ezer hibát fedeznek fel bennem.

— Az csak azért van, mert szeretjük.

— Köszönöm az ilyen szeretetet.

Berkedy kihajolt a veranda erkélyéről, mely alatt vidám kiránduló társaság haladt el.

— Oh! a tanácsosék! — Tanódyné egy pillanat alatt áthajolt a korláton és érdeklődéssel nézte a sétálókat. — De milyen lehetetlen színű bluza van annak a Klotildnak! Hogy lehet ilyet fölvenni?! — És összecsapva a két kezét, hangos nevetésben tört ki.

Berkedy visszafordult. Az ajtóban Zsuzska állott összevont szemöldökkel.

— De mama! az istenért!

A fekete szalagos fehér piké-ruha hizelgően simult karcsu alakjához.

— Kegyelem! Kegyelem!

Tanódné tréfás rémülettel kulcsolta össze kezeit s fejet hajtott Zsuzska előtt.

A másik perczben már a nyakába borult és össze-vissza csókolta a lány piruló két arcját.

— Oh! Te kedves, okos fejem, te!

Zsuzska alig tudott szabadulni tőle. Berkedy belevágta magát a hintaszékbe és szivből kaczagott.

A lenyugvó napsugár bekandikált a hedera levelei közt s mintha glóriával övezte volna a szép leány hamvas szőke haját . . .

IV.

Zsuzska és Berkedy közt lassanként olyan félig pajtáskodó, félig bizalmas viszony jött létre. A férfinak fogalma sem volt róla, hogy a leányra milyen veszedelmes ez a játék. A leány pedig, az ő érintetlen, szüziességével teljesen átadta magát annak az előtte eddig ösmeretlen gyönyörűségnek, a mit a Berkedyvel való nap-nap utáni érintkezés okozott neki.

Ugy történt, hogy egyszer Berkedy és az özvegy közt heves jelenet játszódott le. A férfi végre tisztában akart lenni a helyzettel és határozott választ követelt az asszonytól. Hozzá megy-e feleségül, vagy nem? Az asszony pedig az ő szokott, szeszélyes

elbizakodottságában röviden bánt vele. Sém igent, sem nemet nem mondott. Berkedy ingerülten, csaknem köszöntés nélkül távozott.

Zsuzska mitsem tudott az egésztől.

Másnap a férfi komoly elhatározással lépte át a Tanódy villa küszöbét. Hogy megállt a veranda küszöbén. Zsuzska egyedül ült a hintaszékben, kezében könyvvel, a melyből nem olvasott.

— Jó napot!

A lány összerezzen.

Berkedy nevetett.

— De azért ne ijedjen úgy meg tőlem. Nem vagyok én emberevő.

Zsuzska pirulva mutatott helyet maga mellett.

— Nagyon el voltam gondolkozva.

— Itthon van a mama?

— Nincs itthon édes anyám. Bement a városba s csak estére jön haza.

A férfi idegesen pödörte meg bujuszát.

— Pedig nagyon szerettem volna beszélni vele.

A leány csodálkozva nézett rá.

— Komoly dologról van szó, a mely mindketőnk sorsát örökre eldönti.

Zsuzska bipor-piros arcczal sütötte le szemét.

— És magát ez meglepné, Zsuzska? Nem ösmeri szándékomat?

A lány alig hallhatóan rebegte:

— Kérem, ne siessen úgy a dologgal. Várjunk még . . . Hiszen alig ösmerjük egymást.

Berkedy agyán villámgyorsan futott át egy gondolat! Ez a leány félreérti őt! S ez a félreértés eszmét adott neki. Micsoda megoldás és micsoda boszu, azon a szeszélyes kaczer asszonyon! . . .

A mint végig nézett ezen a piruló szép leányon, a ki olyan volt, mint az első szüizes szerelem, allegoriája, szive hevesen kezdett dobogni, s az elhatározás hamar kész volt lelkében.

— Zsuzska! — és megfogta a lány kezét — föl tudná-e maga találni velem a boldogságot? El tudná-e szánni rá magát, hogy a feleségem legyen?

A lány nem vonta vissza kezét.

A férfi fölé hajolt s forró ajkaival a fület kereste . . .

— Édes! Meglásd milyen boldoggá teszek . . .

A lány megborzongott.

Az ünnepélyes csöndet csak egy eltévedt méh döngicsélése zavarta meg, mely ott repkedett a fejük felett.

Az aranyparaszt.

I.

Az egész vármegyében sokat beszéltek akkoriban róla, hogy milyen nagy szerencse érte az öreg Joób Ábrist, amikor megnyerte a híres családi pört, a melyet még nagyapja kezdett a bálmai Joóbok ellen.

Kerek tizezer hold földért érdemes volt perelni, hogy a családi kastélyt és a pompás berendezést ne is említsem. Joób Ábris azért megmaradt annak, aki addig volt. Becsületes „kékbeli“ magyar, csizmában, mándliban, kurtaszáru pipával. A nagy gazdagság nem szédítette el. Pedig állt vagy négy millió koronáig. Még csak be sem hurczolkodott a kastélyba, ott maradt a falu végén, az anyjukkal együtt, abban az alacsony, tornáczos házban, melynek ablakaiból sárga violák illatoztak. Ezek a virágok képezték a nagyasszony összes fényűzését.

Mikor az öreg Joóbnak egyre gratuláltak a megyebeli urak a szerencsééhez, ritka flegmával fogta agyarára a pipaszárat s bozontos bajusza alól csak annyit mondott, hogy:

— Hát hiszen, öcsém uram, eddig se haltunk éhen, ezután se fogunk. Én ezután is csak meg-

maradok parasztnak, a fiamat meg ugyis urnak neveltetem.

Mert, hogy a Sándor gyerek kitanulta Magyar-Óvárrott a gazdasági akadémiát. Az ő életében sem történt nagy változás, legföljebb több gondja és vesződsége volt a rengeteg birtokkal. Az igaz, hogy a megyegyűlésekre ezután négy lóval járt. A vármegye gentry urai, akik egyszerre mind letegezték, bevezették az uri kaszinóba országos vásárok, meg megyegyűlések alkalmával s iparkodtak elnyerni a pénzét. Csakhogy nem igen birtak vele, mert Sándornak még a játéokban is veszett szerencséje volt.

No, mert az asszonyok régen bolondultak azért a napégett, erős, fekete magyarért.

De azért az ő uri czimborái maguk közt csak úgy hívták, hogy az „aranyparaszt.”

Az öregeknek minden vágyuk az volt, hogy a fiut megházassítsák. S minthogy a vidéken nem igen volt hozzávaló szerencse, úgy történt, hogy Joób Sándor, a képviselőjük, Gereváry Kálmán rábeszélésére elhatározta, hogy a telet a fővárosban tölti.

II.

Az aranyparaszt egyszerre központja lett a fővárosi legjobb társaságoknak. A leányos mamák, akik titokban sóhajtoztak utána, nyilvánosan csak annyit ösmertek el róla, hogy érdekes ember.

A bálók, piknikek, zsúrok, hangversenyek, korecsolyapartik egymást érték. Joób Sándor ott volt mindenütt. Délczeg alakján megfeszült a frakk s egészséges, barnapiros arczával, melyet a napsugár

aranyozott be zománczczal, szinte kivált a monoklis rücsöló gavallérok közül.

Ő pedig jól érezte magát mindenütt, de különösen nem foglalkozott senkivel. Jóakarói eleintén nagyon házasították volna, később aztán, látva, hogy nem bírnak vele, magára hagyták. Csak annyit mondtak, hogy: még eddig nem akadt rá az „igazi“-ra.

Nohát, egyszer aztán ráakadt!

Az operában premiére volt. Előadás előtt Joób Sándor ott álldogált az oszlopcsarnokban s nézte az egymás után érkező fogatokat. Egyszer csak nagyon rajta felejtette a szemét valakin.

Pompás, czimeres hintóból, fehér arczu, magas, karsu lány szállott ki. Sötét szemeivel egykedvűen nézett végig a tömegben, mely kíváncsian tolongott a kocsi körül. A lány nem látszott észrevenni senkit, amint atyja karján végig haladt az előcsarnokon. Uszályos, csipkés, fehér ruha omlott végig fejedelmi alakján s valami bódító, édes exquisit-illat szállt utána a levegőben.

Sándor kerekre nyílt szemekkel, mohó vágygyal nézett utána. Orrlyukai kitágulva, megremegtek a kéjtől, melyet az illat behatása alatt érzett.

Hátulról a vállára ütött valaki. Gereváry Kálmán volt, a képviselő.

— Kár lesz olyan nagyon megnézni azt a leányt, Sándor! Abba a kocsiha ugyan föl nem vesznek, de azért utána szaladhatsz, ha kedved tartja.

Sándor bosszusan nézett rá.

— Csak nem valami főherczegnő tán?

— Az nem — felelt flegmával Gereváry — hanem gróf Borusházy Mártha, a milliomos Ruiche herczegnő leánya.

Sándornak egy arcizma sem rándult meg (Fölebredt benne a parasztgög.)

— Szeretném, ha bemutatna neki valaki.

— Kérlek, ezt a szivességet megtehetem neked. A grófnő anyját föl akarjuk kérni, hogy vállalja el a lady patronesse-séget a bálunkra. Ha parancsolod beválasztunk a rendezőbizottságba s ketten megyünk el fölkérni a hercegnőt.

— Nagyon megköszönöm neked.

Karöltve mentek be az Operába. Sándor egész este le nem vette szemét a grófnőről, aki egy földszinti páholyban ült az édesapjával.

— Ez a fiu meg van örülve — mormogta a képviselő, mikor előadás után karöltve jöttek ki az Operából és Sándor egyetlen kérdésére sem felelt.

III.

A bemutatás megtörtént.

Amikor Sándor és Gereváry lejöttek a grófi palota lépcsőjén és a portás bezárta utánuk a kaput, Sándor úgy érezte, mintha a menyország kapuja záródott volna be a háta mögött, ahonnan őt most kitaszították . . .

Pedig a főrangú hölgyek szívesen fogadták és megigérték közreműködésüket a jótékonycélu mulatságon. Borusházyné elvállalta a lady szerepét s Mártha grófnő is megigértte, hogy résztvesz a bazárban, mint elárusító hölgy.

Kezet nyújtott Sándornak, amikor távoztak és rámosolygott, mialatt az ifjú reszketve tartotta erős markában a leány arisztokratikusan fehér, keskeny

kis kezét. Örült vágya támadt a karjaiba zárni ezt a büszke, szép leányt, akinek egész viselkedése elárulta a leereszkedést vele szemben. Pedig nyájasan szólt hozzá:

— Hogyne tennék meg, a szegények érdekében. Hiszen ez kötelességünk. Az urak meg lesznek olyan szivesek, ugyebár, és megkönnyítik nekünk a fáradságot?

Sándor áhitattal emelte ajkaihoz kis kezét, míg a lány mosolyogva nézett rá.

A fiunak úgy tűnt föl, hogy Mártha kitalálta, mi megy végbe lelkében és az ő zavarán s örült szenvedélyén mosolyog.

Mohó vágygyal szívta magába azt az édes, bódító, exquisit-illatot, mely csak úgy áradt a grófnő egész lényéből . . .

Két nap mulva Sándor koronás, monogrammos meghívót kapott a palotába, öt órai theára. Borusházyné meghívta az egész rendezőseget, hogy megbeszéljék a teendőket a multság sikere érdekében.

Csak a vak nem látta, hogy Joób Sándor milyen szerelmes Mártha grófnőbe. A lány meg hol elragadóan nyájias volt hozzá, hol pedig fagyos göggel vette magát körül.

A helyzet kezdett komikus lenni. A multság napjáig még öt hét volt hátra, s addig a rendezők minden héten találkoztak a főrangú hölgyekkel.

Sándor azonkívül is mindenütt ott volt, ahol remélte, hogy látni fogja Márhát. Egy csöppet sem titkolta, hogy mi megy végbe lelkében, anélkül, hogy beszélt volna róla. Ismerősei eleinte tréfálkoztak vele, és czélozgattak szerelmére, de a fiu olyan komolyan és ridegen utasította vissza megjegyzéseiket, hogy jobbnak látták abbahagyni a dolgot.

Sándor ugyanis úgy vivott, mint egy olasz vivómester és röptiben lőtte le a verebet.

Egy álmatlan éjszaka után, hogy lázasan hánkolódott ágyában, a levélhordó reggel levelet hozott neki.

Ha nem is ösmerte volna meg a boritékon édes anyja ludtollas, nagy betűs irását, úgy képzelte, hogy a sárga violák illata árad a levélből . . .

„ . . . Mikor jössz már haza, édes fiam? Még mindég nem találtad meg az igazit? Vigyázz, hogy jól válaszsasz . . . “

Ezt írta a nagyasszony az ő egyetlen, szerelmes fiának, a sárga violás kis házból . . .

IV.

A mulatság napja elérkezett.

Sándor úgy érezte magát a délszaki növényekkel diszitett, tündöklő, fényes teremben, mintha álomban lett volna.

Mártha grófnő olyan volt, mint egy tündér, uszályos, fehér selyem ruhájában. Tömött barna hajában fehér rózsák ékeskedtek s szoborszerű nyakán keskeny aranylánczról briliáns sziv szórta vakító sugarait.

Pezsgőt árult egy szőlőfürtökkel diszitett lugasban Sátra körül nagy volt a tolongás s boldog volt, aki busás pénzen egy pohár gyöngyöző italhoz juthatott az ő szép kezéből.

Joób Sándor már azt sem tudta, háuyadik a pohár s még mindig pezsgőre szomjazott, amikor a

kis Baróthy Géza huszárönkéntes lélekszakadva rohant hozzá az oszlopcsarnokba ujságolni :

— Csak képzeld ! Borusházy Mártha Van der Fels herczegnek csókot adott ezer forintért a sátorban ! . . . Na de ilyet ! . . .

Sándor érezte, hogy szive örült galoppot jár, s minden vér fejébe tódult.

A másik perczben már hatan ujságolták neki a nagy hirt.

Az ifju pedig, nem törődve senkivel és semmivel, egyenesen a grófnő sátrának tartott. Kábult agyát az az egyetlen gondolat tartotta fogva, hogy ő most meg fogja csókolni a lányt. Sóvár ajkait oda fogja tapasztani az ő meleg, puha, piros ajkaihoz . . .

Egész csoport ment vele. Utat csináltak neki a grófnő sátraig.

Sándor meg oda lépett s szembe nézve a lánnyal, egy vadonat új, ropogós ezresbankót tett le elé :

— Itt van, grófnő ! Ez a szegényeké. Hanem csókot kérek érte . . .

Félig nyilt ajkakkal, lángba borult arczczal lihegve nézett rá.

Körülöttük mély csönd támadt. A kíváncsiak visszafojtott lélekzettel várták a lány válaszát.

Az pedig hátra vágta büszke szép fejét s daczosan szólt oda az aranyparasztnak :

— Nem oda Buda ! Nem mindenkinek mérünk egyenlő mértékkel ! A herczeg kivétel volt . . .

Egy hang megszólalt a tömegeből :

— Ez nem igazság, grófnő ! A szegényeket nem szabad megrövidíteni.

Mártha kényszeredetten mosolygott.

— Legyen. De Joób Sándornak kétezer forint az ára . . .

Annyi megvetés volt a hangjában, hogy fölért egy arczulútéssel.

Sándor flegmatikusan vett elő zsebéből egy másik bankót s letette az első mellé.

A grófnő — a szemek keresztüzében — előre hajolt s ridegen, gépiesen nyujtotta oda ajkait az ifjunak . . .

Az aranyparasztban fölébredt a parasztgög... Végigsimitotta homlokát s egyszerre csodálatos józanság lepte meg.

— Köszönöm, grófnő, nem veszem igénybe. Csak tréfáltam. Hanem ez itt azért a szegényeké.

S a két ezresbankót a tálczára tette a többi pénz közé.

Aztán meghajolt és hátat fordított a sátonnak.

Mártha halálsápadt arcczal nézett utána . . . A katonabanda egy Strausz-féle keringőbe kezdett . . .

V.

Szupé alatt senki sem tudta, hogy az aranyparaszt hova lett.

Az ifju pedig kimerülve az izgatottságtól, a magányt kereste. Visszavonult egy mellékterembe, ahol egyedül volt maró fájdalmaival.

Az ablakmélyedésben állott eltakarva a nehéz selyemfüggöny által. Forró fejét, lüktető halántékát odaszoritotta a hideg ablaktáblához. A zene halkan átszűrődve jutott el hozzá.

Egyszer csak . . . álom-e vagy valóság?! . . . a függöny szétnyílt. Sándor ruhasuhogást hallott és hirtelen megfordult.

Mártha ott állt előtte az izgalomtól kipirult arczczal, hőselyem ruhájában. Sándor csodálkozva nézett rá . . .

A leány kezét nyújtotta felé.

— Bocsásson meg nekem. Örült voltam az előbb. Nem akartam megsérteni. Eljöttem . . . leróni a tartozásomat.

Az ifju megragadta a kis kezét. A lány karjaiba omlott . . .

Sándor sovár ajkait odatapasztotta a lány ajkára . . .

A szegények nagyon meg voltak rövidítve ezen a jótékonyczélú mulatságon . . .

De az aranyparaszt megtalálta az igazit . . .

A Gaáth-lányok öröksége.

I.

Ott laktak Budán a hegyoldalon, egy alacsony kis földszintes házban, melynek ablakán a legelésző liba benézett, de bebólintott az akáczfa is, rózsaszínű fürtökkel megrakott, édes illatu lombjaival.

Joczói Gaáth Dóra és Lily.

A két leány ezelőtt 18 évvel jutott árvaságra, a mikor Dóra 16 éves volt, Lily pedig két hónapos. Így történt, hogy Dóra életéből a fiatal kor ki volt törülve. Ő nem tudta mi a fiatalság. (A mi tulajdonképen nem egyéb, mint bűbajos tévedések láncolata.) Neki nem voltak tévedései, sem elveszíteni való illúziói. Neki csak kötelessége volt, ő 16 éves korától kezdve az anya szerepét töltötte be Lilynél. És jól betöltötte. Egyetlen szerelmi regény kínálkozott életében, a mikor ezelőtt tiz évvel Ritter von Glanzburg cs. és kir. kapitány feleségül kérte. Dóra azonban csodálatos ridegséggel utasította vissza a kapitányt. Hogy ő nem szándékozik férjhez menni. Az ő egész életét Lily tölti ki. Lily pedig akkor csak 8 éves volt. Fürge eszü, eleven, pajkos kis leány, a ki sok

gondot okozott a nényének. A kapitány dühös volt a kosár miatt. Dóra pedig titokban sokat sirt. Mert hát az ő szive is megmozdult a délczeg katonával szemben. De azért még sem tudta elhatározni magát, hogy férjhez menjen és szívében másnak adja az első helyet Lily fölött.

Azóta Lily pompás hajadonná fejlődött. Dóra pedig ma is az az édes, fehér arczu, komoly leány, a ki akkor volt, a mikor árvaságra jutottak s mikor később a kapitány megkérte. Semmit sem változott.

Ritter von Glanzburg pedig elhelyeztette magát Bécsbe, s azóta onnan írja hűségesen az ünnepi, névnap-i és születésnap-i gratulációkat a joczói Gaáth-lányoknak, a kik ott laknak Budán, a hegyoldalon, egy kis házban, melynek ablakán bebólint a vén akáczfa, édes illatu, rózsaszinü fürtökkel megrakott lombjaival . . .

II.

A csekély jövedelem, a mi szüleik után maradt rájuk, bizony nem nagyon volt elég mindennapi szükségleteik fedezésére. Lassankint hozzá kellett nyulni a tőkéhez is. Csakhogy Lily erről semmit nem tudott. A Dóra nagy szeretete megkimélte őt az élet gondjaitól. Ha új ruha, vagy új kalap kellett, Lily abban nem szenvedett hiányt. Meg volt mindene, a mire csak szüksége volt.

Lily örült a czifra csecsebecséknek, s Dórának is öröme volt az ő örömében. A fehér arczu, komoly leány csak éjjelenként busult néha, a mikor különösen sivárnak látta a jövőt s eszébe jutottak az élet

gondjai, meg egy . . . nagybajuszu délczeg katona, a ki Bécsből szokta volt irni hozzájuk az ünnepi gratulációkat . . .

Egyszer aztán nagy változás történt a két leány életében. Dóra, mint kiskoru öcscsének természetes gyámja is, hivatalos értesítést kapott, hogy egy elhunyt nagybátyjuk, (nagyapjuknak a testvére) joczói Gaáth Jób után örökség szállt rájuk. Egy hatalmas ősi kastélyt örököltek a Kárpátok alján, meg némi nemü földeket és erdőrészetet, a mely évszázadok óta a joczói Gaáthok birtokában volt.

Lily összecsapta a két kezét és a nővére nyakába ugrott.

— Oh! Dóra! be nagyszerü! Kastélyban fogunk lakni! várkisasszonyok leszünk! Biztosan vannak benne ősi képek, régi bútorok és talán kísértetek is? . . .

És olyan boldog volt, gyermekesen örülve a változásnak, hogy azonnal csomagolt volna, leutazni s elfoglalni ősi kastélyát.

A praktikus Dóra azonban máskép gondolkozott. Ő hallani sem akart arról, hogy oda menjenek lakni. Ő a levélből csak azt számítgattá, hogy mennyi jövedelmet hoz most a birtok és mikép lehetne a jövedelmet szaporítani. Az értesítés szerint a joczói kastélyban egy távoli rokonuk lakott, a ki az öreg urnak kedvence volt. Egy bizonyos Gaáth Irén, a kinek a végrendelet értelmében az örökösök hóttig való lakást és teljes ellátást tartoztak adni a vén kastélyban. Azonkívül megvolt irva a végrendeletben az is, hogy a birtokkezelést továbbra is reá kell bízni, mert ez a Gaáth Irén kiválóan okos, becsületes egy teremtmény, a ki nagyon ért mindenhez és a ki bizonyára mindenben csak a kedves rokonainak elő-

nyeit fogja nézni. Hűséges fáradozásáért a teljes ellátáson kívül az övé még száz hold prima klasszisu földnek a jövedelme, a hires joczói szántóföldekből, a melyek ott terülnek el az erdő végén, tul az ősi kastélyon.

Mikor Lily látta, hogy Dóra absolute nem hajlandó arra, hogy végképen lemenjenek lakni, akkor más hurokat kezdett pengetni.

— Még sem járja, hogy a mi kedves rokonunkat, Irént teljesen magára hagyjuk a kastélyban. Szegény pedig mennyit fárad és dolgozik a mi érdekünkben. Annyival csak tartoznánk neki, hogy meglátogassuk és egy-két hetet ott töltsünk nála. Neki is jól esnék egy kis társaság, meg egy kis segítség a ház körül. Bizonyára már nem is olyan fiatal leány. Ugy illenék, hogy bemutassuk neki magunkat.

Denikve, amit Lily a fejébe vett, azt ki is vitte. Egy szép őszi napon a két leány felpakkolt és utra kelt ősei kastélyához.

Utközben mindig azon tanakodtak, hogy milyen leány is lehet az az Irén, aki olyan tökéletes és annyi mindenhez ért és ott lakik egyedül az erdőben a vén kastélyban?

— Oh! Dóra! Irén bizonyosan lesz olyan idős, mint te. Csak legalább idősebb ne legyen és nagyon ne zsémbeljen rám, ha jókedvű leszek. Ugyebár nagyon fogjuk szeretni?

Igy Lily, mialatt elegáns szürke utiruhában ültek a vasuton, egy I. osztályu kupében. Még tovább is fecsegett volna, de Dóra intett neki, hogy hallgasson, mert a kocsi sarkából egy hálósipkás öreg ur dühös pillantásokat vetett a lányra. Nyilván aludni akart és a Lily csevegése háborgatta.

Este volt, mikor megérkeztek a vasuti állomáshoz, a hol egy vén családi batár várta őket, egy öreg kocsissal és két fáradt gebével. Az állomástól még három órai ut volt a joczói kastély.

— Dóra! Én félek. — Szólt Lily, mialatt helyet foglaltak az ócska bőrülésen s a kocsi döcögve megindult. — Ennek a batárnak olyan koporsó szaga van.

— Lily! Lily! Sohase jön meg az eszed.

III.

Minden egészen olyan volt, a minőnek Lily képzelte.

Hogy megérkeztek, a kastély czimeres kapujában egy természetes hölgy állott, fehér főkötővel s fehér köténnyel maga előtt. A gyertyát magasan feje fölé tartva, kíváncsian nézett az érkezők arczába.

— Jesszusom! mindjárt meghalok — Lily megszorította a Dóra karját. — Ez Irén.

Nem Irén volt, hanem a kulcsárné, a ki meleg szeretettel fogadta a kastély új urnőit.

S hogy odabent ültek az ódon ebédlőben, melynek falait a joczói Gaáth ősök olajfestményü képei diszitették, a két leányt elfogta a hangulat. Előttük illatos thea párolgott s a nagy kandallóban vigan pattogott a tűz, mert odakünn hűvösre fordult az idő s hatalmas őszi szél kerekedett. Mialatt az öreg kulcsárné jó kedvvel járt-kelt körülöttük s az antik ezüstkanalak csak úgy csörömpöltek kezeiben, Lily kíváncsian nézett szét. Aztán megkérdezte:

— És a mi kedves rokonunk, Gaáth Irén? Talán már lefeküdt?

— Oh! Dehogy. — Szólt a kulcsárné. — Ő nem fekszik ilyen korán. Nagyon sajnálja, hogy nem várhatta meg a kisasszonyokat, hanem sürgősen be kellett mennie a városba az adó miatt.

— S mikor jön haza? — kérdezte Dóra?

— Nem hiszem, hogy ma már hazajöjjön. Ha így elkésik vagy elmulat, akkor rendesen ott hál a nagyvendéglőben.

A két leány megütközve nézett egymásra. Lily meg nem állhatta, hogy meg ne kérdezze:

— Hány éves lehet Irén?

— Oh, már nem olyan fiatal. Huszonkilencz lesz a télen.

Dóra és Lily nem tudtak hová lenni néma álmélgodásukban.

— Parancsolnak még egy csésze theát? Vagy talán ebből a jóféle falusi sonkából? Magam páczoltam.

S az öreg asszony szives készséggel kínálta a két leányt.

Aztán látva, hogy érdeklődéssel nézik a füstös családi képeket, gyertyával kezében odavezette őket a falhoz s megmagyarázta egyik-másik joczói Gaáth élettörténetét.

— Ez itt Gaáth Ábris, aki Mátyás királynak kedvelt embere volt. Olasz herczegnőt vett feleségül, de nem volt boldog vele, mert a taliján menyecske kikapós volt. Ez a nagybajuszu pedig joczói Gaáth Ferencz, a tatárverő. Vitéz katoná volt, az Isten nyugtassa meg, de ő is nagy hibát követett el, mert egy közönséges parasztleányt választott

hitéstársul. Meg is bünhödött érte, mert a parasz-asszony atyafisága eltette az uri sógort láb alól, hogy örököljenek utána. Azt mondják, hogy megmérgezték. Én legalább úgy hallottam az öreg urtól, az Isten áldja meg a halóporában is.

Mint hogy azonban Lily már nagyon laposakat pislogott s Dóra is ásitást nyomott el, az öreg-asszony a hálószobába vezette őket.

Kaczér, antik berendezésű rokokó hálószoba volt menyezetes ágyakkal s vastag selyemkárppittal.

Lilynek csak úgy kóválygott minden a fejében, a mikor lefeküdt. (Három csésze theát ivott, sok rummal.) A 29 éves Irénre gondolt, aki elmulat a városban és a nagyvendéglőben hál. Aztán a joczói Gaáth ösök jutottak eszébe. Az egyiknek taliján herczegnő volt a felesége, a másiké parasztleány. Kint ezalatt hatalmas szélvihar keletkezett s végig fütyülve a fák fölött, megrázta az ablaktáblákat. Lily megszólalt:

— Alszol, Dóra? Furcsa leány lehet az az Irén, a ki a nagyvendéglőben hál, ha elmulat a városban. — Aztán halkán nevetett a paplan alatt. — Vajjon mit csinál most Miczi? . . .

Ez egy tarka kis czicza volt, a melyet Lily mindenáron magával akart hozni Budáról.

— Ne beszélj már annyit, hanem aludjál.

Lily megfogadta a nénje tanácsát.

IV.

Másnap a leányok már korán reggel fölkeltek. Mosolygós, derült, őszi nap volt. Lily azonnal az ebédlőbe sietett, a hol már hófehér abroszszal terített asztal várt reájok. A lány egyedül volt a szobában. Az ablakon át kíváncsian nézett le a nagy erdőre. Egyszer csak háta mögött megnyilt az ajtó. Lily hátrafordult.

Magas, napégett délczeg férfi állt előtte, fekete bajuszszal. Lovagló-nadrágban volt, sarkantylus csiz-mával. A lány csodálkozva nézett rá.

— Én Gaáth Irén vagyok. Nagyon sajnálom, hogy tegnap nem lehettem idehaza. Dolgom volt a városban.

Lily kerekre nyilt szemekkel nézett rá. — Maga... maga Irén?!...

Aztán csengő kaczagásban tört ki. Az ifju mosolyogva simított végig bajuszán.

— Mi van azon nevetni való?

— Hiszen mi azt hittük, hogy maga leány. Hát maga férfi?!...

— Egész bizonyos, hogy az vagyok. S ha kedves hugom egy kicsit jártas volna a szentek életében, tudhatná, hogy szent Iraeneus lyoni s viennei püspök volt, a ki az Urnak 202-ik esztendő-jében vértanuhalált szenvedett Septimius Severus alatt. Engem egy kanonok nagybátyám tiszteletére kereszteltek így, a ki szintén Irén volt.

Lily álmétkodva hallgatta. Aztán kaczagva beszélte el Irénnek, hogy minő furcsa véleménynyel voltak felőle, a nagyvendéglő hallatára.

Erre mindketten nevettek.

Mire Dóra és a kulcsárné bejött, az új rokonok már a legjobb barátságban voltak.

— Nézd csak, Dóra! Hiszen ő férfi!

V.

A leányok nagyon jól találták magokat a vén kastélyban és Dóra néhány nap múlva hosszú levelet irt Bécsbe Ritter von Glanzburg kapitánynak. Megírta, hogy az ő küldetése immár végéhez közeledik, mert Lilynek maholnap nincs szüksége rá. Lily boldog menyasszony s nemsokára férjhez is megy, Gaáth Irénhez, a kivel végtelenül szeretik egymást...

Igy irt Dóra a cs. és kir. kapitánynak, a kinek nagy bajusza és szerelmes szive volt.

A kapitány a sorok között is tudott olvasni és a levél vétele után azonnal csomagolt s Joczóra utazott. Másnap már ott volt a vén kastélyban.

Két vadonatúj karikagyűrűt vitt magával..

Az illat.

A szép asszony hevesen csapta le a legyezőt s majd feldöntötte vele a teás csészét. A service csörömpölve ütődött össze a pezsgős-poharakkal. A kristálytiszta, velencei üvegben az aransárga nedű nyugtalanul habzik, lüktetve, törve benne fölfelé a gyöngy, hogy ott megsemmisüljön. A zaj zsongítólag hat az idegekre. Meleg, illatos pára telíti a levegőt. A hajpor, a sok exquisite parfüm, a szép asszonyok bőrnek illata, összeolvadva a finom ételekkel s tea illatával kellemes, bódító egészszé, belelopja magát az agyba, az idegek központjába, mámorossá téve az ember lényét, fogva tartja a henye, mulató közöniséget. Nem szabadulhat a varázs alól egyik sem. S ez a gondtalan, élvezetvágy által összehozott, élni siető tömeg kéjjel engedi át magát a mómornak . . . mulat, örül a jelenben és nem törődik a holnappal . . .

A service csörömpölve ütődik össze a háziasszony ideges mozdulatára. A szomszéd asztalnál a délczeg huszártiszt megfordul, ott hagyva a kis Bodray Ilust, kivel csak azért foglalkozott eddig,

hogy a szép asszony figyelmét magára vonja, felköltve benne a féltékenységet, megsértve, bosszantva az asszonyi hiuságot . . . .

Régi fegyver ez a szerelem iskolájában, mely azonban sohasem kopik el . . . .

Tarczalközyné könnyedén elpirul, hogy a huszár asztalához lép. De azért daczosan állja ki annak tüzes, perzselő tekintetét. A két szempár teljesen egymásba olvad s ez az összeolvadó tekintet már határos a bűnnel, mit barátság örve alatt követnek el a hitvesi hűség, a férj ellen . . . .

A férfi tekintete azt látszik mondani: „Enyém vagy már, te bohó, szerelmes asszony! Hiába daczolsz velem . . . . Ez már csak olyan vergődés, a mit egyelőre megengedek neked, a mig a hálót szőrosabbra vonom össze körülötted . . . .“

A nő tekintetében váltakozik a dacz, az elragadtatással. És hogy merész, sötét arczába néz a daliás, erős férfiúnak, élveteg, cseresznyepiros ajkai idegesen húzódnak össze s a fehér crépe de chiné bluz alatt megremeg formás keble, melyet bűnös szerelmi vágy hozott indulatba . . . .

— Meg akar kínálni egy pohár pezsgővel? — szólta halkán a huszár, azzal a dallamos, behizelgő, bizalmas hanggal, melylyel annyi asszonynak elcsavarta már a fejét életében, mialatt oda húz egy széket a kis tea-asztalhoz és leül, közvetlen közel az asszony mellé.

— Igyék, ki is van már töltve. — Te nem iszol? — fordul az öreg Pagonyinéhoz, a ki mellette ül a diványon.

— Köszönöm, fáj kissé a fejem — s látszólagos közönynyel hátradől ülésében, hogy távolabb legyen

a kettőtől s ne zavarja őket. Még el is takarja az arcát legyezőjével.

— Maga nem is kocczint velem? . . .

— Nem. Most ittam.

A huszár egykedvűen emeli ajkaihoz a poharat s lassan szürcsöli a gyöngyöző italt, mialatt makacsul néz abba a lázasan kipirult, édes, szép arcba . . .

Az asszony úgy tesz, mintha ásitást nyomna el. Pár perczig hallgat mindkettő, mig végre a férfi mosolyogva kérdi:

— Haragszik rám?

Az kerekre nyitja csodálatosan kék szemeit s egyet ránt érzéken szép, gömbölyű vállán.

— Talán azért, mert a Bodray-lánynak udvarolt? . . . Hm . . . Nem képzelődő egy kicsit a főhadnagy úr?

A huszár ismét mosolyog s még közelebb hajlik az asszonyhoz, mialatt sarkantyuját halkán, taktusra pengeti . . .

— Hogy nem vagyok képzelődő, bizonyítja hangjának remegése, melylyel azt tőlem kérdezi. Miért e természetellenes küzködés? . . . Mikor ugyanis tudom, hogy szeret! Miért gyötör mindkettőnket, mikor tudja, hogy imádom, szívem minden dobbanásával, egész lelkemmel, testemmel . . . Imádom azt a szép testét, lelkét egyaránt . . . És tudom, érzem, hogy képes vagyok olyan boldoggá tenni, a minő férfi és nő egymással még sohasem volt.

És beszél tovább, meggyőzően, a szenvedély erőszakos hatalmával . . . lángolón, ékesen, mint egy démon . . .

Pagonyiné már otthagya őket. A zaj egyre nő s ők teljesen el vannak szigetelve ebben a nyüzsgő,

mozgó, tarka tömegben, félig elrejtve a pálmák és fikuszok közt. Az asszony félig lehúnyt szemekkel, elbűvölve hallgat s mohón szívja magába a férfi minden szavát, úgy mint azt az erős, átható illatot, mely csak úgy árad annak öltönyéből . . . Egyaránt megrészesgíti mind a kettő. A hang és az illat. Ez a két édes méreg . . . Mialatt a szomszéd szobából halkán, átszűrődve hallatszik egy dal, melyet mélabús akkordokkal kísér valaki zongorán.

Daloljátok azt a nótát
Beteg vagyok, nagyon beteg . . .
Hadd tudja meg az az asszony,
Hogy a szívem majd megreped . . .

Most a kis Véértháty Benő lép oda hozzájuk. Egy eleven kadétgyerek. De a főhadnagy akkor már roppant buzgalommal magyarázza, hogy Pálmay Ilka milyen ellenállhatatlanul csábos volt a *Szép Helénában*.

— Hát ti itt vagytok? Már azt hittem, hogy elmentél, főhadnagy ur! Igyunk egy pohár pezsgőt! (Pedig már most is be van egy kicsit csipve, a kölyök.) Tölt és isznak mind a hárman. Az asszony teljesen hatalmában van már a férfinak. Nem lát, nem hall rajta kívül senkit, semmit s mialatt össze- cseng a három pohár, odaát a második versszakot éneklik, ugyanazzal az édesbus kísérettel:

Hadd hallgassa könyes szemmel
Szeretője bus nótáját,
A mikor azt hajnal felé
Valamerre muzsikálják . . .

A kadét kiissza borát és ott hagyja őket. Önkéntelen figyelnek mindketten a zenére. Megindító, csábos valami van az egyszerű dallamban.

Almásy főhadnagy ránéz az asszonyra, a kinek könyek csillognak szemeiben és jól színlelt meghatottsággal, kissé remegő hangon folytatja beszédét, pokoli művészettel remekelve az ékesszólásban.

Aztán elhallgat és kérdőleg néz föl szép arczába. Az asszony ezuttal nem állja ki a férfi tüzes tekintetét. Lehunyt szemekkel, halkán suttog hozzá:

— Legyen . . . Holnap este 9 órakor jöjjön fel a hátulso lépcsőn. Ő elutazik . . . Egyedül leszek a kis szalonban . . .

Most hirtelen kellemetlen, erős, disszonáns akkorddal csap belé valaki a zongorába, s utána csengő, kaczagó leányhang váltja föl az elhallgató zenét . . .

Az asszony fölugrik s elvegyül vendégei közé, átvéve elhanyagolt háziasszonyi teendőit.

A huszár is föláll s megelégedett mosolylyal gyujt rá egy cigarettre.

Többet aztán nem is beszéltek egymással egész este.

Éjfél után járt már az idő, mikor a vendégek oszlani kezdettek. A főhadnagy utolsó volt a távozók között. A szép asszony ott állt férje mellett, a ki balkarjával átölelve tartotta derekát, mialatt az inas rásegítette a főhadnagra huszárköpenyegét. Az megkezet fog a férjjel s aztán lassan, jelentőségteljesen nyul az asszony keze után s ajkaihoz emelve, heves csókot nyom reá. Edith kéjes borzongást érez, a mint a forró férfiakak reátapadnak remegő kezére s ismét érzi azt az édes, bódító illatot, mely átjárja egész lényét . . .

— Jó fiu ez az Almássy, szól Tarczalközy nejehez, ásitást nyomva el, mikor végre egyedül maradnak.

— Igen. Csakhogy kissé exczenrikus. Holnap csakugyan utazol? kérdi a nő, mialatt lassan rendezget a tea asztalok közt.

— A tiz órai vonattal. Kérlek nézz utána, hogy a fiu becsomagolt-e mindent rendesen. Én lefekszem. Fáradt vagyok. — S aztán könnyedén homlokon csókolva nejét, távozik. Az asszony utána néz vénülő férjének, a mint roskatag, gyenge bárány járásával végig megy a termen . . . Aztán fölsóhajt s folytatja szorgoskodását, hogy rendbe hozzon mindent. A szobalány segít neki.

Majd elküldi a leányt, ő meg lecsavarja a vilamos csillárt, kinyitja az egyik ablakot s kihajolva, némán bámul a csillagos égre.

Meleg, balzsamos tavaszi lég csapja meg arcát. Csöndes, sötét az egész ház, csak a házmesteréknél pislog egy kis világ. Az udvar közepén egy nagy platánfa rejtélyesen bólingat. Igen . . . igen . . . Elhibázott lépés volt az egész házasság . . . Tarczalközy, a mikor már busásan kivette részét a földi jókból . . . arra gondolt, hogy meg is kellene nősülni. S minthogy akadt egy nálánál huszonöt évvel fiatalabb leányra, a ki *comme il faut* származása mellett, szegény volt és szívesen fogadta el a miniszteri tanácsosné czimet, nőül vette. Annak már tiz éve s az a tiz év nem hozta őket közelebb egymáshoz . . .

Erre gondolt Edith, meg arra a lejtős utra, melyre lépett. Behunyja szemeit s maga elé képzeletben azt a daliás, erős férfit, kinek lángoló szerelmi valómása olyan kéjes visszhangra talált szívében . . .

Képzeletben ismét érzi azt a sajátságos, erős, édes illatot . . . Azután megborzong. Hűvösödik. A Calvin-téri templomban kettőt üt az óra. Az utcán valami korhely kompánia csatangol. Ide hallik rekedt, lármás hangjuk, a mint elmennek a kapu előtt. Majd az egyik énekelni kezd:

Szeretlek, Roxelánom . . .

Aztán mindég halkabb lesz a lárma s lépteik zaja, rikácsolásuk belevész a néma, sötét éjszakába.

Edith beteszi az ablakot s aludni megy. Ki kell aludnia magát, mert holnap szép akar lenni . . .

Hát pedig az a holnap nem úgy ütött ki, mint a hogy ő képzelte . . .

Reggel még ágyban volt, a mikor táviratot hoztak neki a testvérétől, a ki a negyedik várme-gyében van férjnél, valami kis faluban. Abban a sürgönyben az istenre kéri, jöjjön azonnal, mert súlyos beteg és nincs ki ápolja. Edith egy pillanatig sem habozott. Mindig nagyon szerették egymást Ilonával, noha olyan nagy különbség volt kettőjük sorsa közt. Az szerény körülmények közt élő kis-birtokos felesége, megáldva féltuczat gyerekekkel. Ez pedig nagyvilági asszony. Femme séparée.

Utazott is azonnal. Alighogy sebtében a leg-szükségesebbeket becsomagolta, hogy le ne késsék a vonatról. Együtt indult a férjével, csakhogy az már Hatvanban kiszállt, Edithnek pedig még jó darab utja volt, hogy Tuzslára érjen.

Mélyen föllélekzett, hogy egyedül maradt a kupében. Csak most szedte össze gondolatait. Minő fordulat! Noha olyan nyugodt volt a lelkiismerete és tényleg hálát adott az istennek a dolgok ilyen változása miatt, örömébe egy csöpp bánat is vegyült.

Sajnálta, a mit elmulasztott . . . Tudta nagyon jól, hogy most legalább juniussig ott marad a nővérénél, s akkor Almásyt már nem találja Budapesten. Sőt valószínű, hogy többet nem is találkoznak. Mert mostanig is csak az ő kedvéért maradt ott s teljesen tőle tette függővé. maradjon e végkép, leköszönve a katonaságról vagy pedig foglalja el új állomását Galicziában.

Edith nem volt alapjában véve rossz asszony, csak gyöngé jellemű, a kit tulajdonképen mindig csak egy hajszál választ el attól, hogy jellemtelenné válják. A kit a körülmények tesznek jóvá vagy rosszá.

A mint megérkezett, sógora ott várta az állomáson. Jól esett becsületes, napbarnított arcába néznie. Edith hevesen a nyakába borult s odaadó gyöngéd, rokoni szeretettel csókolták meg egymátt. Ilona már tul volt a veszélyen, de azért még sokáig kellett ágyban maradnia, míg teljesen magához tért. Edith olyan kitörő örömmel ölelte karjaiba őt is, mintha oltalmat akart volna ott keresni saját maga ellen. Soha hűségesebb, gondosabb ápolásban beteg nem részesült, mint a hogy Edith ápolta nővérét. A gyermekeket meg egészen elkényeztette s a mellett ráért felügyelni a háztartásra is. Talpon volt reggeltől-estig, jól evett, jól aludt s nem ért rá rosszra gondolni. Sütött-főzött, a cselédekkel vesződött, mint hajdan, lánykorában. Mert falusi lányok voltak ők. Csakhogy Ilona hazuról ment férjhez, a szülei háztól, Edith pedig Pesten „csinálta a szerencsét“ az Olga tante házától.

S az az ünnepelt nagyvilági hölgy most ugy tetszett önmagának ebben az új szerepben. Fölvette

Ilonának egy sűrke háziruháját, fehér kötényt kötött maga elé, fekete kendőt a fejére s úgy szorgoskodott napestig. Még a sógor pipáját is mindig ő tömte meg.

A falu kis intelligenciáját pedig teljesen meghódította a méltóságos asszony. A tiszteletesnének kezet csókolt. Egész zavarba hozta vele az egyszerű öreg asszonyt. A jegyzőnéet letegezte. S úgy eltracscsolt velük kávédelutánokon. Elmulattatta őket fővárosi élményeivel. Csinos történetkéket beszélt a művésznők privát életéből, a divatról, látnivalókról, szóval mindenről, amiről csak szívesen hallgatták. Viszont roppant érdeklődéssel hallgatta végig a nyugalmazott táblabíró három tüdőgyulladásának történetét s élénken kérdezősködött az ispánétól a mandularudacsok készítése felől. Le is iratta a receptjét.

E közben gyorsan multak a napok, hetek egymásután. Ilona egészsége már csaknem teljesen helyreállt. De Edith azért maradt. Nem is emlegette a hazamenetelt. Gyógyörü májusi napok jártak. Egész nap kint voltak a szabadban, kertben, erdön, mezőn.

Hát úgy történt, hogy egyszer, a mint ott ültek a ház előtt, a vén eperfa alatt, a sógor kedélyesen pipázva, a két asszony meg könyvvel, kézimunkával, mikor a levélhordó Edithnek levelet hozott. Könnyed pir borította arcát, mikor átvette azt s közönyösen vetette oda, hogy a szabónője ír, a nyári toilettek dolgában. Aztán bement szobájába, s mielőtt felbontotta volna a levelet, odaszoritotta égő arcához s mohón szívta magába azt az exquisite parfümöt, azt az édes, bódító illatot, mely csak úgy

áradt az elefántcsontszin papirosból, belé lopva magát a szive közepébe, hatalmába kerítve ismét egész lényét, fölkorbácsolva benne a már-már kialakuló bűnös szenvedélyt . . .

S mialatt elolvassa a főhadnagy levelét, a szunnyadó parázs teljesen lángra gyul keblében . . .

Ennek hatása alatt történt, hogy másnap visszautazott a fővárosba . . .

Judit.

I.

Marczaltőy Andort veszett hir előzte meg, mielőtt letelepedett volna a vidéken. Három asszonyt megszőktetett az urától, két embert agyonlőtt párbajban, kétszer sprengolta a monakói játékbarlangot, öt évet kint töltött Afrikában tigrisvadászaton s végül alaposan megrongált vagyoni viszonyok közt letelepedett egy tiszavidéki faluban.

Ennyi rossz, a mit róla beszéltek, éppen elég volt arra, hogy az asszonyok már látatlanba is bolonduljanak utána. Mikor pedig megösmerték azt a tüzesvérű, fekete óriást, a kinek merész nézése, tömött fekete bajusza s széles vállalai voltak, mindenkizt mondta róla, hogy félelmetes ember. De azért az asszonyok titokban sóhajtoztak utána s a mamák afélteve őrizték tőle leányaikat.

Ő pedig, miután megvette a pááli Horváth Gerő kétszáz holdas birtokát, a kastélylyal együtt, komolyan hozzáfogott a munkához. Gazdálkodni kezdett. Nem járt sehová, kora hajnaltól napestig dolgozott. Maga ügyelt föl a napszámosokra, utána

nézett mindennek. S ha egy kis szabad ideje volt, lóháton bejárta a vidéket. Néha-néha berándult a szomszédos kis városba, a hol huszárok „feküdtek“ s ott a huszártisztekkel olyan hetedhét országra szóló dárídót csapott, hogy a vármegyének volt miről beszélni egy hétig.

Ugy aratás végeztével aztán, a mikor már kevés munkája akad a földet művelő embernek, Marczaltőy elkezdett vizitelgetni a vidék gentry családainál.

Báálmos Péterékhez is beállított. a kinek birtoka a szomszéd falu határában feküdt. Prima klaszsisu ezeröttszáz hold, a miből ezret az asszony kapott hozományul az édes apjától, Gabriányi Jóbtól. Azóta az öreg megtért őseihez s a még birtokában levő ezerkétszáz hold földjét, egy bomladozó várkastélylyal együtt, messze innen, túl a Dunán valahol, a másik leányának, Juditnak testálta.

A regényes birtokot bérbe adták s a szép Judit oda költözött Báálmosékhoz. A nővérek nagyon szerették egymást. Hasonlitottak is egymáshoz. Szőke, karcsu, telt idomu mind a kettő, okos, kék szemekkel s hamvas, szőke hajjal. Csakhogy míg Margit, az asszony, lágy kerekded mozdulataival, derékban ringó járásával, Juditénál kissé alacsonyabb alakjával, inkább hasonlitott leányhoz, addig Juditot magasabb termetével, határozott föllépésével s nyugodt modorával az idegenek többnyire asszonynak nézték.

Igy járt vele Marczaltőy is, az első látogatás alkalmával. Báálmos Péter szokás szerint vadászaton volt s a vendéget a nővérek fogadták. Mikor Margit észrevette, hogy a férfi Juditot szólítja „nagyságos asszonyomnak“, összecepta a kezeit s hangosan kaczagott. Judit megróvólag nézett rá, a vendég

meg az asszonynyal együtt nevetett. (Két sor egészséges fehér foga csak úgy kivilágított czigányosan fekete arczából.)

Mikor pedig Marczaltőy távozott, Margit a nyakába borúlt nővérének s össze meg össze csókolta szép arczát.

— Óh! te, kedves, szép, okos fejem, te! Vigyázz! Valahogy el ne csavarja a fejedet ez a csúnya fekete ember! . . . Ugy nézett rád, hogy majd elnyelt a szemével . . .

Judit csak annyit felelt, hogy:

— Ne félj tőle . . .

II.

Hogy aztán Marczaltőy mindennapos lett Báál mosék házánál, a világ hamar készen volt a kombinációval.

— Persze! a tönkrement gentrynek most jó volna a Gabriányi Judit hozománya! Csakhogy több esze van ám annak a leánynak! Kap az minden ujjára különb kérőt, mint Marczaltőy.

Hát elég az hozzá, hogy a mikor a férfi, néhány hónapi udvarlás után, ugy karácsony tájt, tényleg megkérte a Judit kezét, a leány kikoszarazta.

Ott voltak ketten a kastély üveges, fedett folyosóján, mely téli kertté volt alakítva. Judit kézimunkával kezében, míg a férfi előtte állt s rövid mondatokban, szenvedélyes szavakkal ecsetelte érzelmeit.

— Nem gondolok még a férjhezmenetelre, Marczaltőy. Olyan jól érzem itt magam Margitéknál,

hogy egyelőre nem szándékozom megváltoztatni a helyzetemet. Kérem, ne vegye ezt rideg visszautasításnak, mert rosszul esnék nekem, ha ezáltal barátságát is elveszíteném. (Eredetileg azt akarta mondani, hogy *elveszíteném*, de aztán mást gondolt.) Természetesen ez a mit most nekem mondott, kettőnk közt marad. Soha senkinek, még Margitnak sem fogok róla beszélni . . .

A férfi hevesen vágott közbe:

— Nem becsül ugyebár? . . . És nem bizik bennem. Legalább őszinte lehetne . . .

S annyi keserűség rítt ki a hangjából, hogy Judit meglepetten nézett rá.

— Akkor nem beszélnék így . . .

Pedig Marczaltőynek körülbelül igaza volt, mert Judit, a mikor kikoszarazta őt, inkább az eszére hallgatott, mint arra a bohó, de büszke lányszivvre, a mely megremegett keblében a sötét arcú magyar szenvedélyes szavainak hallatára . . .

Okos leány volt, a ki az érzelmeit az eszével kormányozta.

Lehajtotta fejét kézi munkájára, hogy az áruló pirt elrejtse édes szép arczán, mialatt a férfi köszönt és távozott.

Odakünn sűrű pelyhekben hullott a hó. Judit utána nézett a távozónak, a ki nagy léptekkel ment végig a parkon, s eltűnt a kastély vasrácsos kapuja mögött. Nehány éhes veréb a fák kopár galyairól oda repült az ablakpárkányra. Judit még mindig ott állt és égő arczát oda szoritotta a hideg táblához . . .

— Ennek így kellett lenni. Most még nem vagyok olyan boldogtalan, mint *azután* lettem volna . . .

De amikor arra gondolt, a mi azt az *azutánt* megelőzte volna . . . a mit elutasított magától, szégyény szive, a mely leányos tudatlanságában telve volt édes sejtelmekkel, úgy elfacsarodott, hogy sirni szeretett volna.

Aznap éjjel pedig nagyon keveset aludt. Mindig egy gondolat kóválygott forró fejében.

— Hátha igazán szeret?! . . .

S ez olyan édesbus kéjjel töltötte el érintetlen keblét, a minőt azelőtt még sohasem érzett . . .

III.

Másnap aztán, a mikor Margittal ott ült a tágas ebédlőben s meghallotta a folyosón az ismert, ritmikus lépteket, szeretett volna felsikoltani örömében . . .

(— Tehát nem marad el a háztól! . . .)

A férfi fesztelenül jött be, mintha mi sem történt volna, s fesztelenül kezdett társalogni a hölgyekkel.

Persze Báálmos Péter, szokása szerint, megint vadászaton volt.

Margit semmit sem tudott a törtétekről s a kettő viseletéből nem is vett észre semmit.

Judit azonban észrevette, hogy az a sötét arczu magyar, a kinek szemeiben ijesztő fény lobogott, ma többet foglalkozik a nővérel, mint vele . . .

Pedig ehhez is hozzá kellett szoknia. Mert ezután napról-napra így történt. Marczaltőy csak olyan gyakran járt hozzájuk, mint azelőtt, de a Judit létezéséről alig vett tudomást . . .

A Margit viseletében pedig nagy változás ment végbe. Azt a gondtalan, mulatni vágyó kis asszonykát mintha kicseréltek volna. Ideges, nyughatatlan lett. Az ő flegmatikus férjét pedig, a ki előtt semmi más nem létezett, csak a vadászat, indokolatlan gyöngédséggel és zaklatásokkal terhelte.

— Ugy-e, édes uram, nem megy ma vadászni? Ne menjen el, kérem! . . . Marczaltóy is megígérte, hogy eljön, aztán maga soha sincs idehaza. Nem is illik, hogy csak mindig mi fogadjuk.

— Na hallja! És ez magának csak most jutott eszébe? Hát ne fogadják, lelkem. Sokkal bizalmasabb barátságban vagyunk vele, mintsem megharagudhatna érte. Mondják meg neki, hogy jöjjön holnap. Akkor talán . . . itthon leszek.

Aztán vette a puskáját, homlokon csókolta a feleségét és elment.

Judit néma tanuja volt a jelenetnek.

Margit az ura távoztával hevesen a nyakába borult nővérének.

— Már nem szeret. Érzem, hogy nem szeret többé . . . És én olyan boldogtalan vagyok!

Judit nem felelt rá, de azt gondolta magában, hogy nővérének nyolcz évi házassága alatt csak most jutott eszébe azzal tépelődni, hogy szereti-e az ura vagy nem. Mert hiszen Báálmos Péter most is csak olyan volt hozzá, mint házasságuk első évében.

Mikor azonban egy félóra mulva a mindennapos vendég megérkezett, akkor már Margit — legalább külsőleg — egész nyugodt volt.

Egyszer aztán Marczaltóy olyankor érkezett, a mikor Judit nem volt bent a szobában. Egyedül

Margit fogadta. Mire a lány benyitott hozzájuk, a férfi, a ki szemben ült az asszonynyal, az ablakmélyedésben, hirtelen hátrább húzta a székét s idegesen kezdett játszani óralánczával.

A Margit arcza pedig szokatlan lángban égett s a szemei lázas fényben csillogtak . . .

Egyáltalában egy idő óta a külseje is nagyon megváltozott. A szemei, mintha megnagyobbodtak volna s alakja kissé megfogyott. Arcszíne majd fel-tűnően halovány, majd pedig rózsásan piros volt.

A lánynak valami megsugta, hogy most kellett-nül nyitott be hozzájuk, de azért ösztönszerűleg érezte, hogy helyesen cselekedett.

Szokatlan barátsággal fordult a vendéghez.

— Isten hozta!

És nyugodtan szembe nézve véle, melegen megszorította a kezét.

Marczaltőy csodálkozva nézett rá . . .

A Judit agyában pedig zavaros gondolatok kóvályogtak. Még nem tudta, hogy mit, de elhatározta magában, hogy okvetlenül tenni fog valamit . . .

Akkor este a nővérek soká ültek ketten a kastély kertre nyiló verandáján. Szép tavaszi est volt. A levegő telve madárdallal és virágillattal. Egyik sem szólt a másikhoz. Mindketten gondolataikkal voltak elfoglalva.

Mikor azonban jó éjt kívántak egymásnak, Margit forrón magához ölelte Juditot.

— Ugy-e bár, hogy mindig fogsz szeretni? Sugta fülébe. Mindig . . . akármilyen körülmények között? . . .

A leány gépiesen felelte:

— Mindig . . .

De ebből a jelenetből megtudta, hogy itt a gyors cselekvés ideje . . .

A hosszú, álmatlan éjszakán pedig egyre azt ismételte magában, hogy csak egyedül a Margit boldogságáért és nyugalmaért aggódik s csak azért teszi meg azt, a mire úgy hajnaltájt elszánta magát . . .

Aztán elaludt . . .

Álmában ott volt abban a bomladozó várkastélyban, a hol édes apja mellett töltötte gyermekéveit. A magas sziklákön mászkált és vadrózsát tépett. Már csaknem beleszédült a feneketlen mélységbe, a mely alatta tátongott, mikor egy erős, megbízható kéz, az utolsó perczben visszarántotta . . .

Judit mosolygott álmában . . .

IV.

Aznap este nagy társaság volt Báálmoséknál. Csak úgy véletlenül jöttek össze a vidék gentry urai. Ittak és kártyáztak. A cigány is megérezte a peccenyeszagot s csakhamar ott termett.

Ugy éjfél felé, Judit, a ki a háziasszonyi teendőkben segédkezett Margitnak, kissé elfáradva, kiment a kertre nyiló, sötét verandára, hogy kipihenje magát.

Alig hogy leült a hintaszékbe, rögtön észrevette, hogy vele szemben, a korláthoz támaszkodva áll valaki.

Marczaltőy volt.

— Pardon! Nem akarom zavarni. És a férfi az ajtó felé indult.

A leány kezével intett felé.

— Kérem, maradjon.

— Parancsol velem?

A férfi leült, közel hozzá.

— Nézze csak, már régen szeretnék mondani magának valamit, Marczaltőy.

— Várom.

A leány érezte, hogy szive örült dobogásától alig jut szóhoz, de azért összeszedte magát és beszélt:

— Ezelőtt néhány hónappal, nem is olyan nagyon régen, maga megkérte a kezemet. Ha . . . nem változtatta meg azóta szándékát, és felőlem való véleményét, én . . . most hajlandó vagyok feleségül menni magához . . .

Pár pillanatnyi néma csend követte a leány szavait, a mely Judit előtt egy egész örökkévalóságnak tünt föl.

A férfi nagyot szippantott szivarján s annak tűzénél Judit látta, hogy Marczaltőy nyugodtan, mosolyogva néz reá.

Ez a nyugalom teljesen kihozta sodrából a leányt.

— Kérem! ne értsen félre: Most sem vagyok más véleménynyel maga felől, mint akkor voltam, a mikor kikosaraztam. (Olyan jól esett leányos büszkeségének, hogy ezt a szót most szemébe vághatta.) Tudom kicsoda és hogy mit ér. Most nem a kettőnk, hanem egy harmadik boldogságáról van szó . . . Nem remélem, hogy maga engem boldoggá fog tenni a házasesetben, mert én most is csak úgy érzek maga iránt, mint akkor éreztem . . .

A férfi eldobta szivarját, aztán fölé hajolt a leánynak és két kezével megfogta annak két kezét. Aztán nyugodt, halk hangon kezdett beszélni.

Tudom miként érez . . . Ugy ösmerem érzelmeit, mint a tulajdon nyitott tenyeremet. Akkor sem szeretett jobban, a mikor kosarat adott, mint most szeret és a mint én szeretem, első percz óta . . .

A lány hiába való erőlködést fejtett ki, hogy elvonja kezeit a férfiéből.

— Nem értem. Mire való akkor ez a . . . játék Margittal?

Marczaltóy halkán elnevette magát.

— Arra való volt, hogy téged karjaimba vezessen. Én édes, egyetlen angyalom . . .

S a sötét arczu erős magyar izmos karját a lány karcsu dereka köré füzte.

— Nem, nem . . . Judit szabadkozni akart. — Engem egyedül csak a Margit boldogsága és nyugalma vezérelt ennél a szokatlan, merész lépésnél. Mert, magának nem szabad Margitot szeretnie. Én csak a Margit boldogságáért szóltam most.

A férfi ismét nevetett . . .

— Nem hiszem! Itt a kettőnk boldogságáról van szó . . . Én sohasem szerettem Margitot, mert csak az tetszik nekem benne, a mi Judithoz hasonlít. Ahhoz az édes, bájos Judithoz, a ki épen olyan igazán szeret engem, amint én szeretem őt . . .

A lány egész hatalmában volt a férfinak, a ki széles keblére vont a forró, csókszomjas ajkait rátapasztotta az ő ajakára . . .

Judit tehetetlenül pihegett a férfi aczél karjai közt, mialatt érintetlen keblét egy eddig ösmeretlen édes érzés töltötte el . . .

A veranda alatt, a bokorban, egy bolondos fülemile szerelmi dalt csattogott . . .

V.

A mikor másnap Judit piruló arczczal ujságolta nővérének boldogságát, Margit a nyakába borult a leánynak.

— Légy boldog drágám! te jó! te okos. Te vagy az én őrangyalom! . . .

És Judit elvitte az ő félelmetes, fekete óriását abba a bomladozó várkastélyba, a melyet édes apjától örökölt. Messze innen, tul a Dunán valahol . . .

Egy vén kastély.

I.

Margit végtelenül szerencsétlennek és elhagyott-nak érezte magát, a mint ott ült az intézet kertjében, a nagy eperfa alatt, a vidáman fecsegő és nevetgélő leánycsoport közepén.

Mindeniknek volt otthona s mindenik örömmel készült haza a közelgő szünidőre. A leányok egymást licitálták tul a reájuk várakozó vakáció örömeinek ecsetelésében. Csak Margit ült hallgatagon, mint aféle árva, a kinek nincs hová mennie s nincs senkije a világon. Már hat évet töltött a növeldében. Egyfolytában hat esztendő. Soha egyetlen ünneppnapra, vagy szünidőre nem távozott az intézet falai közül. Gyámja pontosan elküldte az igazgatónőnek a pénzt neveltetéseért. Ő pedig minden ünnepre, névnapra és születésnapra kaligrafikusan megirt gratulációt küldött neki, mely úgy kezdődött, hogy: „Szeretve tisztelt tutorom!” és úgy végződött, hogy: „Maradok hálásan szerető gyámleánya: Margit.”

Különben alig ösmerte a gyámját. Hat év alatt csak egyetlen egyszer látta. Mikor özvegy édesanyja

meghalt, a kinek Hatháros Iván távoli rokona volt. A temetés után a gyám elment érte, magával vitte és beadta az intézetbe. A leány akkor tíz éves volt.

Margit ott az eperfa alatt, a vidáman nevetgélő leányok közt, végig gondolta azt a szürke, szomorú hat évet s úgy elszorult a szive, hogy csaknem kicsordult a könny a szeméből.

-- Margit! drágám. Miért vagy olyan szomorú?

A kis Horváth Ilonka, a Margit legjobb barát-nője, nyakába borult és össze meg össze csókolta a lány rózsás két arcát.

— Mi bajod, drágám? — faggatta tovább.

— Semmi különös, semmi új . . . És a leány sóhajtva fejtette le barátnője karját vállairól.

Este aztán, mikor egyedül maradt szobájában, nagy dologra szánta el magát. Leült és levelet irt a gyámjának. Nem aféle tuczatlevél volt, a minőt eddig irt neki ünnepélyes alkalmakkor, hanem egy gondolkozni tudó és az életben jogait követelő fiatal hölgy levele, melyben kiöntötte szive keservét a gyám előtt. Leirta, hogy milyen nyomorúlnak és elhagyatottnak érzi magát. Megirta, hogy betöltötte a tizenhatodik évet és bevégezte tanulmányait. Nincs értelme, hogy tovább itt maradjon. Sürgős intézkedést kért jövője iránt. „Vagy pedig — így végzé sorait — ha tisztelt gyámomnak terhére van a velem való foglalkozás, kérem nagykorusításomat. Majd magam intézkedem jövőm felől.“

Másnap korán reggel aztán, mielőtt a többiek fölébredtek volna, kiosont a kapun és bedobta a levelet a sarki levélszekrénybe.

Egész nyugodt és jókedvű volt, hogy a levelet föladta. A kis Horváth Ilonka nem győzött eleget

csodálkozni, hogy minő változás történt az ő drága Margitjával. Jóllehet másfél évvel fiatalabb volt, mint Margit, azért úgy becézte és dédelgette, mint gyermek a bábuját.

A gyám válasza harmadnapra megérkezett.

A perfekt világfi udvarias levele volt, melyből azonban kiérzett a finom gúny. Megírta, hogy a megbízatást, a mit Margit haldokló édes anyjától elvállalt, teljesíteni akarja és fogja is. Nincs szándékában őt kibocsátani gyámkodása alól s egyúttal tudatta Margittal, hogy az intézetből azonban kivessi. Most van a legjobb alkalom reá — írta — mert Margit váratlanul örökséghez jutott. Egy vén családi kastélyt örökölt anyai nagybátyjától, valahol a Kárpátok alján, százados őserdő közepén. Tudatta Margittal, hogy további intézkedésig, egy idősebb hölgy oltalma alatt, ott kell majd laknia. Ő (már mint a gyám) nagyon sajnálja, hogy egyelőre nem látogathatja meg és nem kísérheti el új otthonába, mihelyt azonban ideje engedi, stb. stb.

— Oh! te Margit! — és a kis Horváth Ilonka csodálkozva csapta össze két kezét. — Hát te kastélyt örököltél?! Milyen pompás dolgod lesz. Kastélyban fogsz lakni, az erdőben! Mint valami elátkozott hercezkisasszony! Ott fogod bevárni, míg a tündér királyfi elmegy érted és kiszabadít rabságból!... Vajjon vannak-e a kastélyban füstös családi képek és kísértetek?...

II.

Egy hónap múlva Margit a következő levelet írta uj otthonából Ilonkának:

Almásvégi kastély, 1899. VI. 29.

Kedves Ilonkám!

Csak tegnap óta vagyok itt és máris irok neked. Olyan nagy változás ez, mely életemben beállott, hogy úgy érzem magamat, mintha álomban lennék.

Hogy előlről kezdjem, hát a vasuti állomáson, mely két órányira van ide, egy vén kocsis várt egy vén családi kocsival és két vén lóval. Este érkeztünk meg. Miss Blunt, a ki értem jött az intézetbe, a vasuton folyvást regényt olvasott s mikor beültünk a rozoga vén bárkába (sárgára van festve s kopott családi czimer az oldalán) rögtön elaludt. Én pedig olyan különösen éreztem magam a csöndesen horkoló miss mellett az ódon kocsiban. Úgy képzeltem, mintha koporsóba volnék zárva. Ki-ki bámultam az idegen tájékra. A hold fényénél az árnyak kísértetiesen meredtek felém jobbra-balra az országúton. A kerekek kellemetlenül nyikorogtak. Majd erdőbe értünk. A fáradt lovak olyan nehezen vonszolták a vén bárkát, hogy minden perczben azt hittem, megállunk s ott kell töltenünk az éjszakát a rengetegben. Pedig meleg volt, azért én úgy fáztam és borzongtam, hogy a fogam vaczogott bele. A miss meg úgy aludt, mint egy mormota. Soha sem fogom elfelejteni azt az utazást! Azt hittem, hogy már közel lehet a

hajnal, pedig még éjfél sem volt, mire megérkeztünk. A vén bárka nagyot zökkent s megállott. A kocsis káromkodott s lemászott a bakról. Én pedig föl-
ezibáltam a miszt. (Azt mondta, hogy egy csöppet sem aludt!) A kastély éppen olyan vén, rozoga jószág, mint a kocsi, a kocsis, meg a lovak. A kapuban fehér főköttös öregasszony állott, a gyertyát feje fölé emelve. Kiváncsian nézett arczomba. Azt hiszem kulcsárné, vagy kapusné, vagy ilyes valami. Olyan süket, mint az ágyú. Jó vacsorával várt minket, de én bizony nem tudtam enni az izgatottságtól. Borzasztó! te Ilonka! Hogy nekem itt kell leélni az életemet! Már most úgy érzem magamat, mintha száz esztendő volnék. Egész éjjel be nem húnytam a szemeimet, úgy félttem. A hold a fák koronái fölött, bevilágított a szobába. Minek is emlegetted azokat a füstös családi képeket! Minden fal rakva van velök. Olyan mogorván bámultak rám egész éjjel. Folyton láttam őket, hiába dugtam fejemet a paplan alá.

Reggel a siket asszony kávé-t hozott be és megkérdezte, hogy aludtam. No hiszen!

Óh Ilonka! Bár ne irtam volna azt a levelet a gyámomnak! Inkább ott maradtam volna az intézetben! Nem tartom én itt ki sokáig. Üdvözlöm a lányokat. Önagyságának kezeit csókolom. Majd írok neki is.

Sziből ölel, csókol elátkozott barátnőd:

Margit.

III.

(Margit második levele.)

Almásrég, 1899. VII. 30.

Kedves Ilonkám!

Szeretetreméltó levelednek nagyon . . . nagyon megörvendtem és sietek is rá válaszolni. Tudod, nem is olyan borzasztó itt a helyzet, mint eleintén képzeltem. Kezdem megszokni ezt az öreg kastélyt. Bár *eddig* . . . meglehetősen egyhanguan teltek napjaim.

Mindennap reggel öt órakor kelek és Zsuzsival (ez az a siket öregasszony) kimegyünk az erdőbe. Gombát, epret, virágot szedünk. Esetleg halászsunk vagy rákot fogunk a patakban. Oh! be gyönyörű szép a reggel az erdőben!

Miss Blunt persze még javában alszik ilyenkor. Mire hazamegyünk, jól kifáradva, a kávé már készen vár a nagy ebédlőben, a hol egyedül reggelizem. Nagy későre aztán megjelenik a miss is, a ki vénebb mint valaha. Pedig minden ki van rajta festve, a mi csak festhető. Ő is megreggelizik, aztán kezdődik az angol társalgás. Képzelheted, hogy milyen vad örömmel és milyen szellemesen társalgok én a missel angolul! Mindketten alig várjuk, hogy vége legyen ennek a pokoli élvezetnek. Ha bevégeztük, rendszeren a kastélyban mászkálok. Annyi rengeteg szoba van itt, hogy még a felét sem ismerem. S csak képzelj! Elzárt lakosztályok is vannak. (Akár csak a regényekben, titkos folyosókkal és sülyesztőkkel.) A hosszú sor lakatlan szobákban levendula és szárított rózsalevél-illat. Rokokó-butorok, nehéz

brokát-függönyös ágyak, vén karszékek, márványoszlopos álló órák üvegura alatt, régi fegyverek. Csak azt várom, hogy ezek a czopfos családi képek mikor elevenednek meg és mikor lépnek ki az aranyrámákból, hogy engem elkeressenek. Mert én olyan furcsán érzem magam ebben a környezetben, mintha bitorló volnék itt. Pedig ez minden az enyém, és ezek a festett ősök az én őseim.

Az ebédet rendesen a miss-el költjük el. édes kettesben. (Lásd a reggelizést.) Ebéd után olvasok. Annyi sok érdekes könyv van itt a könyvtárban. (És olyanok is, a minőket az intézetben csak titokban olvastunk!)

Későbbet rendesen ismét kimegyek az erdőre kézimunkával. Alkonyatkor azonban már mindig itthon vagyok. Zsuzsi is elvégezte már akkorra a dolgát. Beülünk a konyha melletti kis szobába és ő mesél nekem. Annyi sok érdekes dolgot tud a néniékről. (Tudod, a kitől a kastélyt örököltem.)

De most jön a java! . . .

Tegnap óta vendégünk van a kastélyban! Igen. Egy valóságos, husból és vérből való férfi, aranyráma nélkül és nem festve.

Ugy történt, hogy este levelet kaptam a tutortól. Válasz volt az én levelemre, melyben ruhára kértem tőle pénzt. A válasz nagyon fölbozantott, mert ez a kedves ember (Jaj! csak már nagykoru volnék, hogy megszabaduljak tőle!) hát ez a kedves ember kereken megtagadta kívánságomat. Azt írja, hogy mire nekem itt új ruha! Járjak a régiekben. Ráérek még parádézni. (Pedig az intézetbeli fekete ternoruhám már térdig ér, ugy kinőttem.) Ez az ember ugy rendelkezik a vagyonommal, mintha az

övé volna. Képzelheted, milyen dühös voltam! Nem tudtam elaludni. (Jaj! csak már én egyszer azzal az emberrel szemtől szembe állhatnék, hogy megmondhatnám neki kereken a véleményemet.) Végre, hogy nagynehezen elaludtam egy kicsit, éjjél felé arra ébredék, hogy járás-kelés van a kastélyban. Eleintén megijedtem, később aztán, hogy meghallottam a Zsuzsi hangját, megnyugodtam, de azért reggelig nem sokat aludtam.

Reggel aztán Zsuzsi elmondta, hogy a kastélyhoz közel, valami lóhátas utas lebukott a lóról a sötétben és kifíczamította a lábát. Ide hozták a kastélyba.

(Te! ha ő volna a tündérr királyfi! . . .)

De most végzem leveletem. Hallom, hogy itt a doktor a faluból, a beteghez. Csak annyit írok még, hogy ma reggel a miss nagyon izgatott volt és igen kiöltözött. Egy lehetetlen rózsaszínű brokát empire pongyola volt rajta. Nagy gyanum van, hogy valamelyik ösanyámnak a ruhaszekrényéből szedte elő. (Maholnap én is onnan öltözöm.)

Isten veled! Írj mielőbb őszintén szerető barát-nődnek:

Margitnak.

IV.

(Margit harmadik levele.)

Almásvég, 1899. szept. 7.

Kedves egyetlen Ilonkám!

Nagy és sok ujság történt azóta! De előlről kezdem a dolgot. Mindjárt gondoltam, hogy a mi betegünk valami előkelő uri ember lehet, mert reg-

gelire thea és sonka kellett neki (mint az angol regényekben), 12 órakor dezsönézett (hideg sült, gyümölcs, sajt), négy órakor ebédelt és közben az egész kastély könyvtárát kiolvasta. Zsuzsit ajándékokkal halmozta el (miket a doktor által hozatott a városból). Miss Blunt pedig, a ki mindennap bement hozzá, hogy nincs-e valamire szüksége, el volt ragadtatva, hogy milyen szeretetreméltó gentleman ez az ember.

(Nem képezed, hogy ez a vén doboz — értsd: skatulya mennyire adja itt a kastély urnőjét. Az embert a méreg eszi. Most már egész biztosan tudom, hogy ösanyáim régi ruhásszekrényeiből öltözik.)

Hát elég az hozzá, hogy nagyon kíváncsi voltam a vendégre. Már négy hetet töltött itt és én még egyetlen egyszer sem láttam. Végre egy délután megtörtént. A miss sziesztát tartott szobájában, a konyhában senki sem volt, én pedig a könyvtárban olvastam egy nagy hintaszékben, mikor heves csöngetést hallok a beteg szobájából. Uristen! ennek kell valami, és most senki sincs, a ki kiszolgálja. Szinte megijedtem, mert tudnod kell, hogy mióta ő nálunk van, az egész kastély körülötte forog. A csöngetés mindig hevesebben ismétlődött, végre, mikor már szinte be akartam menni hozzá, elcsöndesedett. Pár percz mulva azonban lépteket hallok, s az ajtón belép, jobban mondva, mankóra támaszkodva, bebiczeg egy gyönyörű, magas, fekete bajuszos ember . . .

Zavartan ugrottam föl a székből, mialatt ő meglepetten bámult reám. (Éreztem, hogy minden vér az arczomba szökik.)

— Pardon! egy könyvre volna szükségem.

Nem is tudom zavarombau mit hebegtem, mi-
alatt segitettem neki a könyvet kikeresni a szek-
rényből.

Te Ilonka! Ő . . . nagyon, nagyon szép ember
és én . . .

De sorjába megyek és rövid leszek. Másnap
már együtt ebédelt velünk, pedig még rettenetesen
biciegett s azóta mindennap együtt vagyunk . . .

Ma hat hete hozták ide a fájós lábával. (A
szomszéd faluból ment hazafelé vadászatról s a
vasutra igyekezett, mikor a baleset érte.) Hát elég
az hozzá, hogy hat hete van itt s én csak ma két
hete láttam őt először, négy napja tudom, hogy
kicsoda (pedig már egy örökkévalóság óta *szeretem*)
és két nap óta a menyasszonya vagyok!

Leirom, hogy történt:

A mikor a mult csütörtökön, kedélyes társalgás
közben, ketten voltunk az erkélyen, elkezdtem előtte
szidni a gyámomat, hogy milyen kiállhatatlan, sze-
szélyes, vén zsugori, ő olyan különös mosolylyal
hallgatta szavaimat, hogy minden vér az arczomba
tolult. Aztán ő is elmondta, hogy neki is van egy
kiállhatatlan gyámleánya, a kivel sok vesződsége van.
De folyton olyan különösen mosolygott, mig ezeket
mondta, hogy kezdtem magamat kényelmetlenül
érezni. Ő pedig megsodorta azt a szép, fekete baju-
szát és úgy nézett rám azokkal az okos, sötét sze-
meivel, hogy nem birtam kiállni a tekintetét . . .

— Nézze, Margitka, ilyen gyámleányom van
nekem. — Ezzel a zsebébe nyult és valami írást vett
elő. — Ilyen leveleket ír nekem az én gyámleányom.

S abban a perczben az én legutóbbi leveletem
tartja elém! . . .

Ilonka! ő az én gyámom!

Ugy elszégyeltem magamat előtte, hogy fölgrottam és el akartam szaladni. De ő nem engedett. Erős karjaival átölelt . . .

— Édes kis árvám, te! hát annyira akarsz szabadulni az én gyámkodásom alul? . . . Csakhogy nem engedlek ám? . . .

Nem irok többet, csak aunit, hogy szeretem Ivánt és hogy nagyon, nagyon boldog vagyok! . . .

Isten veled! szivből ölel, csókol a te boldog barátnőd

Margit.

U. i. Csak képzeld! ez a haszontalan Zsuzsi egyetértett vele. Ő tudta és a világért sem árulta volna el előttem, hogy ki a mi vendégünk! Miss Blunt még semmit sem gyanit. Kiváncsi vagyok, milyen képet vág majd, ha megtud mindent! De most már igazán végzem soraimat. Hallom az én Ivánom lépteit! Isten veled!

M.

A munkácsi várról.

A fényes multtal biró munkácsi várnak legutóbbi félszázadáról a történelem aligha fog bővebben megemlékezhetni. Zrinyi Ilona ősi fészkének, a hegytetőn büszkélkedő százados várfalaknak, a melyek egykor annyi dicsőségnek voltak tanui, az utóbbi időben nem nagyon dicsőséges szerep jutott. Az utókor részére erről csak annyi lesz följegyezve, hogy a munkácsi várban 1855-től 1897-ig országos fegyintézet volt.

A munkácsi vár 1855-ben szünt meg katonai erősség lenni. Utolsó katonai parancsnoka volt *Kragulics* Ádám őrnagy a kitől a polgári fegyházzá alakított várat a cs. kir. osztrák polgári kormány vette át.

A vár első parancsnoka — mint jeles régészünk *Lehoczky* Tivadar „Bereg vármegye monografiája“ czimű munkájában írja — 1321-ben egy bizonyos *Tamás mester* vala, a ki, a mellett, hogy a munkácsi várnagyi méltóságot viselte, Bereg-Ugocsa főispánja is volt.

A legelső irott említés a munkácsi várról 1263-ból van keltezve s abban az adománylevélben fordul elő, a melyben Szentmiklós községét Aladár tárnokmesternek adományozták. Mert valószínű, hogy az ott megemlített *villa supra Munkach* alatt a munkácsi várat értették.

Pár évtizeddel ezelőtt, a sok rab között, egy nevezetes fegyencz lakója volt a munkácsi várnak. Ennek a fegyencznek viselt dolgairól, bünperéről, akkoriban hasábokat irtak a lapok. Ezt a szomoru nevezetességre jutott embert Balla Gergelynek hívták.

Ezen a néven kevesen fognak ugyan emlékezni reá, mert őt mint ál-Wesselényit ösmerte a világ. Valószínű, hogy a közönségnek mint ilyen, mai napig emlékezetében van.

Ez a nagyszabásu kalandor abból a fajtából való volt, a kik sokat mernek, és ha csak egy kis szerencséjük van az életben, sokat is nyernek.

Csakhogy Balla Gergelynek nem kedvezett a szerencse.

A Wesselényiekhez való csodálatos hasonlóságát (a mely hasonlóságról akkortájt sokat suttogott a botránykrónika) fölhasználta arra, hogy magát báró Wesselényinek adja ki s mint ilyen, egy ideig előkelő szerepet játszott, bitorolva a dicső történelmi nevet és a Wesselényieket megillető egyéb földi javakat . . .

Hiába leplezték le, hiába bizonyították rá csalárdságát, hiába itélték el és szállították a munkácsi várba, konoksága a fegyenczruhában, a rabkoszton sem tört meg. Mindvégig megmaradt merész állítása mellett. Ugy élt a fegyházban és ugy halt meg a rabszalmán, mint báró Wesselényi. S haldokolva, sápadozó ajkain, annak a főuri asszonynak a nevért ejtette ki utoljára, a kire azt állította, hogy az édes anyja.

A fegyintézet akkori igazgatója sok érdekes dolgot tudna beszélni az ál-Wesselényiről, akinek a

munkácsi várban való rabsága alatt az összes fegyenczek örökké forrongó hangulatban voltak. Folyton izgatta őket a fennálló rend, a fegyőrök, az igazgató ellen. Ő szervezte az emlékezetes rablázacást is, a mikor a fegyenczek egy percz alatt feltépték a kövezetet s a kövekkel fölfegyverkezve, megrohanták az igazgatót, a kinek csak annyi ideje volt, hogy magát lakásában eltorlaszolva, megadta a vészjelt a vár alatt állomásozó katonaságnak, a mely gyorsan fölsietett és elnyomta a lázacást.

Balla Gergely ott végezte be vizsontagságos pályafutását a munkácsi várban.

*

Haláláról kalandos híreket költött a nép fantázia. „Azt mondták“, hogy utjában lett volna bizonyos nagyuri köröknek, és „magasabb rendeletre“ tették el láb alól.

Persze, ez csak amolyan mesebeszéd, a mely minden komoly alapot nélkülöz.

Egyszer nagyobb társaság ment föl a munkácsi várba. Az akkori, vasszigorával híres igazgató kalauzolta az urakat. Természetesen a társaság érdeklődése a hirhedt kalandor személye körül összpontosult s megkérték az igazgatót, hogy mutassa meg őt. Az igazgató engedett kérelmeknek. Minthogy azonban a fegyenczeket nem szabad kíváncsiság tárgyává tenni, az igazgató megmondotta, hogy Balla melyik magánzárkába van elzárva (akkor is büntetésből volt magánzárkára ítélve), s úgy kellett bemenni hozzá, mintha csak a helyiséget akarnák szemügyre venni.

A mikor beléptek a keskeny, szűk czellába, a mely csak felülről, egy kis vasrostélyos ablakon át kapott némi világosságot, a kalandor ott ült asztalánál, háttal fordulva az ajtóhoz és jegyezgetett valamit. (Följelentést irt az igazgató ellen.) Pár másodperczig ott álltak a háta megett, a nélkül, hogy tudomást vett volna róluk. Noha, a szabályok értelmében, kötelessége lett volna felállani s főntszóval üdvözölni a látogatókat.

Az igazgatót, a fegyencznek e daczos viseletére, előntötte a méreg s kiméletlenül rámutatva, hangosan jegyezte meg:

— Ez az a Balla Gergely!

A fegyencz, mintha rugóról pattant volna, úgy ugrott fel ültéből s halálosan engesztelhetetlen gyűlöléssel telt, dermesztő pillantással mérte végig, tetőtől talpig, az igazgatót . . .

Ez a tekintet gyilkosabb volt a kigyó mérgénél. Ha az emberi szem képes volna embert ölni, akkor az igazgató abban a perczben halálra sujtva rogyott volna össze.

*

Egy izben *F. M.*, az érdemekben megöszült, jeles szinművész járt fent többedmagával a munkácsi várban. Éppen hittan vizsgája volt a raboknak. (N. b. A harmincz éven alul levő fegyenczek, a kik odahaza semmi művelésben nem részesültek, a hét bizonyos napjain, rendes előadásokat hallgattak, mely előadásokat a fegyintézet különféle vallásu lelkészei és tanítója tartották.) Hogy beléptek a vizsgaterembe, a hosszú padosorokon helyet foglaló fegyencztanítványok, iskolásgyermek módjára, mindannyian

egyszerre, illedelmesen fölálltak és hangos „*Dicsér- tessék a Jézus Krisztus*“-sal üdvözölték a látogatókat. (Az öreg F. M-t, borotvált arcza miatt, papnak nézték.)

Azt kellett csak hallani, hogy a marczona kül- sejü, bajuzsos legények milyen pontosan, alázatosan feleltek a lelkész kérdéseire.

- Ki teremté a világot?
- A Teremtő Atya Uristen.
- Hány Isten van?
- Csak egy igaz Isten van.
- Hány személyben?
- Három személyben.

S a mikor egyiket-másikat megdicsérte a pap, azért, hogy jól felelt, a kitüntetettnek arczán ártat- lan, gyermekes öröm ragyogott . . .

A látogatók pedig azon vették észre magukat, hogy szemökben köny csillog . . .

Távozásukkor még egyszer visszapillantottak az ajtóból s úgy tűnt föl nekik, mintha a rácsos ablakon betévedt napsugár glóriával övezte volna halovány homlokát a fiatal lelkésznek, a ki a hittan elemeire tanította a lopás, rablás, gyujtogatás és gyilkosság miatt elítélt gonosztevőket . . .

*

Más izben, a mikor a nemrég elhunyt *E. K. Gy.* kitünő tragikus és költő volt a várban, megkérte az igazgatót, hogy mutatná meg neki a legnagyobb bűnöst, a ki ott van. Az igazgató engedett a kérés- nek. Egy félelmetesen sötét képü, vadtekintetü rabló- gyilkos volt az, a kit csak konok tagadásával szem- ben, bizonyítékok hiányában nem ítélték halálra.

E. K. Gy. halkán megjegyezte a társának:

— No, pajtás! ezt ezer közül is föl lehetne ösmerni, hogy gonosztevő.

Az igazgató meghallotta a megjegyzést és hozzájuk fordult:

— Most megmutatom nektek a másik fegyenczet, a ki hasonló vétségért van itt. Éppen olyan gonosztevő, mint ez. Nézzetek oda.

S a mint a rabok a hívó harangszóra, párosan mentek ebédelni, a második párban, balra, egy nyílt homlokú, szép szőke bajuszu, ábrándos kék szemű ifju lépkedett, ajkai körül fájdalmas, lemondó vonással. Ritka szép és rokonszenves férfiarcz volt.

Egy közönséges rablógyilkos arcza . . .

Vajjon Lombrozó mit szolt volna hozzá, ha látja ezt a két alakot?

*

Ugyanakkor megkérték az igazgatót, hogy mutassa meg a legifjabb fegyenczet. Egy csenevész kis fiu volt az, a ki nem látszott idősebbnek tizenkét évesnél, noha tizenhat mult. A boldogtalan mielőtt becsukták volna, koldusvezetéssel tengette életét. Világtalan öreg koldust vezetett faluról-falura. Egy helyen darab szalonnát kaptak. A mint leültek falatozni, a házikó tövébe, abban a perczben egy hatalmas kandur macska termett ott mellettök, kikapta az öregnek reszkető kezéből a szalonnát, fölszaladt vele a kunyhó tetejére és jóízűen falatozni kezdett.

A kis kódisvezető erre, tehetetlen dühében, egy szál gyufával meggyujtotta a kunyhó szalmatetejét,

mely egy percz alatt lángba borult s a házikó porig égett.

Ezért a merész szalonnasütésért került be a jeles ifju a fegyintézetbe.

*

— Soha se tudtam, mi az oka, szólt — egyszer az igazgató — hogy a multkoriban az egyik fegyencz miért néz engem nap-nap után olyan konok, vizsgáló tekintettel? Nem akartam azonban elárulni előtte, hogy észrevettem feltünő viseletét. Most nem régen aztán kiderült a dolog. A szerencsétlen — a ki mellesleg legyen mondva, bankóhamisítás miatt volt elítélve — névnapomra meglepett művészi kivitelü, élethü arczképpemmel, melyet titokban rajzolgatott számomra.

Ezt a fegyenczet kiszabadulása után egy fél-órával láttuk, a mint Muukácson a sörházban ült és nagy delicziával fogyasztott el egy pohár sört meg egy pár tormás virslit.

*

Az is érdekes volt, a mikor egyszer a fegyintézeti ellenőréknél, *M.*-éknél volt egy társaság látogatóban. Az ellenőri lakás lent volt a vár alatt. Gyönyörű kert tartozott hozzá, a mely lejtősen lenyult a faluba. (Tudnivaló, hogy a „munkácsi“ vár, tulajdonképen nem Munkácson van, hanem a Munkács közelében levő Vár-Palánka községben.) A mint ott sétáltak a kertben, egyszer csak szembe találkoznak egy fegyenczcel, a ki az ellenőrné két éves fiacskáját a karján tartotta, a másik gyermeket pedig kézen vezette maga mellett.

A vendégek alig találtak szavakat álmélkodásuk kifejezésére.

— Nagysád! az Istenért! csak nem bizza a fegyenczre a gyermekeit?

— Dehogy nem. Jobban vigyáznak azok rájok, mint a leggondosabb anya. Ha bemegyek a városba és a gyermekeket nem vihetem magammal, rendesen egy fegyenczet bizok meg a fölügyelettel. Azok pedig török magukat utána, hogy melyiket érje a kitüntetés. Az igaz, hogy csak olyan fegyenczet bizunk meg ilyesmivel, a ki már kiállotta büntetésének nagyobb részét és kevés ideje van hátra.

— Hiszen szép, szép, de azért mégis . . .

És utána néztek a daróczruhás rabnak, a mint eltűnt a fák között. A kis fiucska gömbölyü karjaival átölelte a deresfejű, marczone külső, öreg ember nyakát (talán még nem is volt olyan öreg, csak idő előtt megvénült) és rózsás arcocskájával hozzá simult a képéhez . . .

A másik pedig ott tipegett, kézen vezetve, a fegyencz mellett, a ki a gyermek ártatlan, naiv kérdezősködésére szives készséggel magyarázva felelgetett . . .

Ki tudja? Talán ő is otthon hagyott két kicsiny gyermeket és azok jutottak eszébe, a mikor az ellenőrné fiacskáit meleg szeretettel vonta magához . . .

*

Persze, azért nem mindegyik fegyencz volt olyan jóindulatu. Két látogató egyszer ugyancsak megijedt, a mikor egy magánzárkába zárt fegyenczet nézett meg, a ki szóváltást kezdett a vendégeket kísérő őrrrel. A veszekedés alatt, csak azon vet-

ték észre magukat, hogy a gonoszindulatu ember (czigány volt), fölkapta a sulyos tölgyfaszéket és feléjük suhintott vele. A fegyőrnek csak annyi ideje volt, hogy egy pillantás alatt becsapta a nehéz, vas-pántos ajtót s hirtelen ráfordította a kulcsot. A folyosóra kihallatszott, a mikor a dühöngő a széket hozzá vágta az ajtóhoz.

Az is megtörtént, hogy a mikor a magánzárka kandilyukján, a mely nem nagyobb, mint egy lencseszem, benézett egy látogató, a dühös fegyencz, a piczi lyukon át, kiköpött az illető arczába.

*

Egy olyan rab is volt ott, a ki nemrégén még pezsgőzött és négy lóval járt. Ez az ember egyszer egy fővárosi látogatót kalauzolt a várban. Olyan kiváló értelemmel és szakösmerettel magyarázta meg a vár történelmi nevezetességü helyeit a vendégnek, hogy az, távozásakor, megköszönve a kalauzolást, ösztönszerűleg kezét nyujtott neki.

De a fegyencz ólomszürke arcát (én nem tudom, miért olyan ólomszürke valamennyi?) előntötte a pir és két kezét hirtelen hátra dugta . . .

— Kérem . . . *én fegyencz vagyok* . . .

*

Szökés a munkácsi várból csak a legritkább esetekben fordult elő. Sok évvel ezelőtt valami Farkas Béni nevü gonosztevő szökött meg onnan. Még pedig az emészögödör csatornáján át, mely a Latorcza folyóba vezet.

Egy másik fegyencz, kevésbbé veszélyes módot választott szabadsága visszanyerésére. K. n.—i ügyvéd

volt, a ki megmérgezte a feleségét. Ez egyszerűen bebujt egy olyan közönséges, deszkából készült, fedeles cselédágyba, a mit a várban csináltak a fegyenczek. Ott aztán csendesen megvárta, míg az örök az ágyat levitték az ellenőr udvarára, a honnan másnap reggel kellett azt tovább szállítani. Éjjel aztán kibujt onnan és elillant.

Az öröket, a kik az ágyat levitték a várból, azzal gyanusították, hogy egyetértettek a fegyenczcel, különben nem is lehetett volna megmagyarázni, hogy a könnyü, fenyőfából készült cselédágyban egy ember súlyát meg ne érezték volna.

*

Még egy szomorú epizódot akarok elbeszélni.

Néhány évvel ezelőtt H. országgyűlési képviselő járt a várban egy fővárosi társasággal. H. mindenáron látni akarta a fegyenczek kórházát. Noha az igazgató előre figyelmeztette, hogy nem valami épületes dolog a beteg rabokat látni, H. ragaszkodott kérelméhez.

A kórház három szobából állott. Az elsőben a könnyü betegek, az ugynevezett „maródik“ voltak. Ezek nem sokban különböztek a munkában levő fegyenczektől. Csak olyan ólomszürke, vászonruhás alakok, mint azok. Ott lézengtek vagy dülöngöztek ágyaikon. Noha ágyban fekvő beteg nem volt közöttük.

Az ágyban fekvő betegek a második szobában voltak. Bizony szomorú látvány volt azokat a láztól elgyötört, beesett arczu, többnyire köhécselő, szerencsétlen teremtésekét látni. A szobában nehéz, fülledt levegő volt, s a társaság egy része szivesebben fordult volna vissza, hogy az isten szabad ege alá érjen.

de H. kapricizirozta magát, hogy nézzék meg a „sulyos betegek“ szobáját is.

Soha . . . soha sem lehet azt elfelejteni, a ki egyszer látta . . .

Azok a haldokló gonosztevők, azok a csontvázvá aszott, viaszsárga, magukkal tehetetlen alakok, kik lázban csillogó szemekkel meredtek a belépők felé, a világ legszánalomgerjesztőbb látványát nyújtották . . .

Némelyiknek arcán még meglátszott a gonosz indulat, a bűn kinyomata, mit a halál lehe sem volt képes letörölni. Egyik-másik mérgesen nézett a látogatókra, a kik olyan nyomorultan érezték magukat, mert ezeknek a szeméből szemrehányást véltek kiolvasni. Mintha azt mondta volna tekintetök:

— Nohát! Ki van elégitve a kíváncsiságotok? . . . Bámultok, ugy-e? . . . Idegizgató látvány kellett nektek? . . . Tessék! . . . Itt vagyok! . . . Nézzetek meg jól! . . .

A falnál egy teljesen halálra vált fiatal ember feküdt, a tüdővész utolsó stádiumában.

Olyan szánalomgerjesztő, rokonszenves alak volt, hogy a látogatók megindultan álltak meg ágya előtt.

A szerencsétlen leolvasta a részvétet arcaikról, s mosolyogva iparkodott fölemelkedni ágyában, mialatt szintelen ajkaival levegő után kapkodva, suttogott:

— Már csak egy hetem van hátra . . . aztán kiszabadulok . . .

S a haldokló arcán olyan mennyei boldogság sugárzott, mikor a *kiszabadulok* szót kiejtette, hogy azt tollal leírni nem lehet . . .

Nincs megindítóbb valami, mint a fegyencz temetése . . .

Összetákolt, festetlen deszkakoporsóban, a melynek fáján tegnap még madár dalolt . . . szuro-nyos fegyőrök közt, négy daróczruhas fegyencz viszi ki csöndes társát a vár alatt levő kis falusi temetőbe . . .

A fegyenczeknek külön temetőjük van . . .

S hogy elföldelik, sirjára egyszerü fakeresztet tesznek, a melyen egy szám van, egyéb semmi . . .

A fegyencz száma az, melyet életében viselt . . .

Abban a temetőben minden sir egyenlő, csak a szám más rajta . . .

S noha a fenyőfakereszt hamar elporlik s a gondozatlan sirhantot rohamosan benövi a dudva, azért a munkácsi rabtemetőben állandóan, mindég sok új sir volt . . .

Az elhunytaknak több mint fele tüdővészben pusztult el.

Az ál-Wesselényi sirját azonban mai napig meg lehet ösmerni, mert a friss virág soha sem fogy el róla . . .

Ki tesz virágot a fegyencz sirjára? Ki öntözi könnyeivel, hogy el ne hervadjon? . . .

Azt senki sem tudja.

A barátnők.

I.

A mikor Jolánka tizenhatodik évét betöltötte, szülei kivették a zárdából. Nem azért, mintha nevelését befejezettnek tekintették volna, vagy pedig hogy bemutassák a társaságban. A világerő sem. Az udvari tanácsos papának és a méltóságos mamának sokkal szigorubb elvei voltak a gyermeknevelésre vonatkozólag. Jolánkát csak azért hozatták haza, mert nélküle nagyon üres volt a ház. Az a teljes komforttal berendezett, nagyuri és illedelmes Bárdonyi-ház, ott az Andrássy-ut végén, a többi pompás villa között. Különösen azóta érezték, hogy szükségök van valakire, mióta fiokat, Bélát, ki a Teréziánumban nevedett s azóta császári és királyi kamarási méltóságot nyert s mint huszár főhadnagy szolgált a hadseregben, Budapestről áthelyezték Bécsbe.

Ugy a méltóságos ur, mint a méltóságos asszony szigorú erkölcsi elvekben nevelkedtek. Jó szívűek és vallásosak voltak. Egyetlen bűnükül a hiuságot lehetne felhozni. Kissé sokat adtak a lát-szatra s a világ ítéletére, s a mellett tulságosan

pedánsak, egy kicsit unalmasak, és rémesen illedelmesek voltak.

Jolánkát német nevelőnő várta odahaza, francia és angol nyelvmester járt hozzá, a zenében és női kézimunkában pedig külön nyert kiképeztetést. Minden vasárnap a szüleivel együtt ment templomba, azonkívül eljártak a filharmonikusok hangversenyeire s az illedelmes premierekre. Minden csütörtökön fogadó napjuk volt, mikor neki is szabad volt bemenni a vendégek közé, az angolosan berendezett szalonba, a hol mindnyájan olyan egyenesen ültek, mint a gyertyaszál és mindnyájan illedelmesen fogyasztották a theát, a mihez a fehér keztyüs inas apró, száraz süteményeket szervirozott. A zsur pontban fél kilenczkor végződött, a mikor a vendégek fölszedték a sátorfájokat s halálra unatkozva és korgó gyomorral, de illedelmesen, haza siettek.

Ez volt Jolánka otthona.

II.

A tanácsosék házi orvosa egy napon kijelentette, hogy Jolánka vérszegény. Többet kell mozognia a szabad levegőn, hogy kifáradjon és jó étvágya legyen. Természetes, hogy a doktor szava szentírás volt a család előtt. S minthogy a mama meg a papa nem értek rá, hogy mindennap sétálni vigyék a leányukat, a családi tanács elhatározta, hogy Jolánkát a nevelőnő gondjaira bizzák. Így történt, hogy az észak-német származásu, lenszőke hajadon, a kinek teljesen kifogástalan, bár kissé hosszú multja volt, Jolánkával mindennap két órát sétált a friss

levegőn. Egyszer, hogy a belvárosban jártak, a nevelőnő odaszólt védenczéhez.

— Szeretnék bemenni egy rokonomhoz. Itt lakik az első emeleten. Várjon meg addig Jolánka a kapu alatt. Mindjárt itt leszek.

És a nevelőnő bement, Jolánka meg ott maradt a kapu alatt. A mint ott álldogált, egyszer csak az egyik földszinti lakás ajtaja kinyillott s egy férfialak surrant ki mellette a kapun. Jolánka, meglepetésében, önkéntelenül elszólta magát:

— Géza! . . .

Egy távoli rokonuk volt. Tatáros Géza, miniszteri titkár, a ki gyakran megfordult a házuknál. Az ifju biborpiros arczczal, zavartan billentette meg kalapját, aztán elsietett. A lány nem tudta mire vélni különös viseletét. Tünődve nézett utána. Ekkor éles női hang ütötte meg fülét:

— Hát maga is ösmeri?

Jolánka hátrafordult. Az ajtóban, mely a kapu alá nyilott, fiatal nő állott s kémelelőleg nézett arczába. Tarka, piros pongyola volt rajta s kaczer, fehér főkötő a fején. Az arcza nagyon fehér és nagyon piros volt s a tekintete merész. Egész magatartása Jolánkával szemben ellenségesnek látszott. S hogy rögtön nem kapott feleletet, ismételte kérdését:

— Maga is ösmeri?

Jolánka a jól nevelt, uri leányok udvarias készségével válaszolt:

— Igen. Távoli rokonunk. A zsurjainkon minden csütörtökön ott van.

A lány a küszöbről tetőtől talpig végig mérte Jolánkát, aztán szó nélkül hátat fordított neki és becsapta az ajtót.

Jolánka nem értette az egész dolgot. Jó darabig várt még a kapu alatt, de a nevelőnő csak nem mutatkozott. A mint ott álldogált, egyszer csak az ajtó megint kinyillott. A tarka pongyolás hölgy ismét megjelent a küszöbön. Egy darab vajas kenyér volt a kezében, a miből nagyokat harapott. Az arca most már barátságosabb volt, a mint Jolánkát nézegette.

— Vár valakit?

— Igen. A Fräulein bement egy rokonát meglátogatni. Öt várom.

— Ki az a Fräulein?

— A német nevelőnőm.

A lány bólintott fejével, mialatt az utolsó falat vajas-kenyeret lenyelte. Aztán jobb karját végighuzta a száján. Majd bement, de az ajtót nyitva hagyta. Jolánka látta, hogy az asztalhoz lép és egy pohár sört tölt magának. Egy darabig ott álldogált még a kapu alatt. Aztán kiállott a kapuba s onnan nézte a járókelőket. Azt is meguntá. Hogy visszafordult, szoknyájának a széle beakadt a kapu záró. reteszébe s a szoknya fodra jó félméternyire leszakadt.

— J Jesszusom! Most mit csinállok?! Hátrafordult Az ajtóban ismét ott állt a másik lány s nevetve nézte zavarát. A következő perczben azonban oda lépett hozzá s a könnyüvérű hölgyek ösmert jószívűségével szólt:

— Jöjjön be. Majd fölvarrom.

Jolánka habozás nélkül követte. A zöld ripsz-garnitúrával berendezett hónapos szoba levegőjét valami olesó illatszer telítette. A divánon és székeken apró horgolt terítők diszelegtek. Az asztalon a sörösüveg mellett narancs, cigaretták, kucsébertől

került csokoládés doboz és egy rémregény képes ponyvakiadása heverték. Az ágyon selyem bluz és tollas kalap, az ablakpárkányon spirituszlámpa és egy pár lakkcipő egészítették ki a költői rendetlenséget. A falon néhány férfiarckép és a tarka pongyoláshölgy fényképe, több kiadásban s többé-kevésbé merész és részben hiányos toilettében.

Ez a Lily lakása.

Jolánka csodálkozva nézett szét.

— Oh! nálam még rendetlenség van. Később szoktam kitakarítani, — szólt Lily, mialatt tűt, czérnát keresett elő. Aztán leültette vendégét és szapora öltésekkel varrta fel a leszakadt fodrot.

— Milyen ügyesen tud varrni! Igazán, nagyon köszönöm a szivességét.

— Oh! kérem, szót sem érdemel.

Mikor készen volt a munkával, kinézett az ajtón.

— A Fräulein még se jön. Várja meg itt. Ne álldogáljon a kapuban.

— Ha nem vagyok alkalmatlan.

És a két fiatal leány mosolyogva nézett egymásra.

Az előkelő, tisztességes, uri leány, meg a *másik*...

Jolánka törte meg a csöndet:

— Magukhoz is jár Tatáros Géza?

— Igen (Lily a festék alatt elpirult) eljön néha hozzám. Én árva vagyok. Egyedül lakom.

— Szegény. Senkije nincs?

— Senkim . . .

Jolánka részvétellel nézett reá.

Lily erre egy szentimentális mesével állott elő, melynek minden szava szemenszedett hazugság volt. Elmondta, hogy lelketlen szülei kiüzték a világba, mert nem akart ahhoz nőül menni, a kihez kény-

szerítették és hogy Gézával már régen szeretik egymást, de a Géza szülei is ellenzik házasságukat . . .

Jolánka könyekig elérzékenyedett.

Erre Lily minden átmenet nélkül vidámabb hangba csapott át, mialatt felugrott a székről:

— Akar sört?

Már töltött is, a mikor mondta, be sem várva a választ.

Jolánka nem akarta visszautasítani, nehogy megsértse vele ezt a szerencsétlen, sorsüldözött teremtetést, a ki olyan szeretetreméltóan viselte magát véle szemben. Aztán, mialatt társnője tovább cseveggett, elgondolta, hogy milyen szerencsétlen ember lehet az a szegény Géza is, a kinek olyan rémséges szerelmi bánata van. Pedig milyen gondatlannak és jókedvűnek látszik a csütörtöki zsurokon.

A két leány egy darabig még együtt maradt. Végre a Fräulein léptei hallatszottak a kapu alatt. Lily izgatottan szólt oda vendégének:

— Siessen. Jön a nevelőnő. Aztán nehogy megmondja neki, hogy nálam volt.

Sietve kezet fogtak s Jolánka kisietett. A Fräulein izgatott és zavart volt. Bocsánatot kért a növendékétől, hogy soká oda maradt. Jolánka nem törődött vele.

A fiatal leány utközben elgondolkozott. Sok dolog volt, a mit nem értett meg új barátnője helyzetében. De azért valami titkos ösztön azt sugta neki, hogy odahaza, a szülei előtt nem szabad elárulnia kalandját. Nem is tette.

III.

Tulajdonképen nem Lilynek hívták. Hanem a mikor vidékről fölkerült Budapestre, itt az egyszerű Mariból hamarosan Lilyvé vedlett.

Lett belőle Liily. Egyéb semmi . . .

Sajátságos szatirája a sorsnak, hogy ez a két leány összekerült. Az ártatlan előkelő leány, a kinek fogalma sem volt a romlottságról, és a másik, a kinek az erkölcsi romlottság volt éltető eleme, mindennapi kenyere.

Pedig egyidősök voltak.

Másnap, mikor a nevelőnő megint bement „rokonát“ meglátogatni, Jolánka ismét a kapuban maradt. Lily nem sokáig váratott magára. Már az ablakból látta jönni őket s azonnal kijött szobájából. Régi ismerős módjára, mosolyogva üdvözölte új barátnőjét.

— Jöjjön be, mutatok valamit. És Jolánka bement.

— Nézze mit kaptam tegnap.

Lily egy kis bőrtokot vett elő, a melynek pirosbársony alapjáról egy pár briliáns függő szórta vakító sugarait.

Testvérek közt megért öt koronát.

— Nagyon szép. A mama is kapott ilyet tavaly kriszkindlibe a papától. De ez még szebb. Nagyobbak a kövek.

Lily eltette az ékszert.

— Mindjárt hozzák a reggelit. Két pár tormás virstlit hozattam. Csak úgy találomra. Gondoltam, hogy talán megint eljön.

Jolánka egész zavarba jött.

— Oh! kérem, hogy fogadjam el? . . .

— Szót sem érdemel.

Ekkor az ajtót kívülről a lábával megrugta valaki. Lily hirtelen fölugrott. Hogy kinyitotta, egy pinczér állt a küszöbön, két krigli sörrel és két pár gőzölgő virslivel.

— Nem tudom kinyitni e miatt a vaczak miatt.

— Jól van, jól. Ne járjon a szája. Tegye le az asztalra, oszt' menjen dolgára.

A pinczér szentelenül röhögött. Aztán csodálkozva nézett Jolánkára. Az egyszerű, angolos posztóruhába öltözött uri leány ugy kirítt ebből a keretből.

— Itt a pénze.

Lily kezébe olvasta az aprópénzt. A pinczér távozásközben az ajtóból még egyszer visszanézett.

IV.

És a két leány ezentul is mindennap találkozott. Jolánkát rendkívül izgatta ez a titokteljes barátkozás. Sajátos ingerrel birt rá nézve a dolog. Olyan más volt ez az ő új barátnője, mint a kiket eddig ösmert, a zárdanővendékek s azok az uri leányok, a kikkel zsurokon szokott volt találkozni. Lilyt is vonzotta ez a más légkörhöz tartozó előkelő uri leány az ő naiv ártatlanságával.

És sajtáságos, hogy ez a testben, lélekben egyaránt megromlott teremtmény, napról-napra jobban megszerette a másikat, a kinek annyira tisztelte ártatlanságát, hogy soha egy kétértelmű szót nem ejtett volna ki előtte.

A Fräulein nem sokat törődött vele, hogy Jolánka hol tölti idejét, míg ő a „rokonát“ látogatja. A méltóságos urék persze egy szót se tudtak az egész dologról. Tatáros Géza csak úgy eljárta a csütörtöki zsurokra, mint azelőtt. Jolánka mindig csodálkozva nézett rá, hogy milyen vidám és derült tud lenni ez a szegény ember, a kinek olyan rémséges szerelmi bánata van. Lilyt néha megkérdezte, hogy miben van a dolguk? A perdita kénytelen-kelletlen tovább szötte a hazugságot. De egyáltalában nem szívesen beszélt róla. Jolánka aztán nem is igen faggatta. Minthogy mindennap együtt reggeliztek, Jolánka néha apró ajándékokat vitt barátnőjének, melyeket megtakarított zsebpénzéből vásárolt. Így viszonzta Lily vendégszeretét.

Édes, bizalmas, hangulatos délelőttök voltak ezek, melyeket a két fiatal leány együtt töltött. Jolánka sok-sok év múlva is visszagondolt erre az időkre.

Egyszer azonban beköszöntött a katasztrófa.

V.

Körülbelül egy fél év óta ösmerte már egymást a két leány, mikor Jolánka fivére, Bárdonyi Béla huszárfőhadnagy cs. és kir. kamarás megérkezett Bécsből szülei látogatására. Hogy, hogy nem történt, de elég az hozzá, hogy egy szép napon Béla, a ki imádta nővérét, mód nélkül fölháborodva érkezett haza. Előbb Jolánkát vette elő négyszemközt. Aztán rendkívül földult arcczal állított be szüleihez, a

kikkel bizalmasan egy teljes óráig konferált. A mama egyik ájulásból a másikba esett, a papa pedig levetközve méltóságát, úgy káromkodott, mint egy huszárkaplár. A lenszöke északnémetországi nevelőnél csomagolt és még az este elutazott. Jolánka sirt. Béla dühöngött. Másnap pedig az egész család elutazott a Rivierára.

VI.

Négy év telt el.

Jolánkából azóta Jolán lett, a kiben most senkisé is ösmerne rá Lily egykori barátnőjére. Komoly, nyugodt, előkelő és méltóságos hölgy, méltó büszkesége családjának és minden boldogsága a vőlegényének, báró Bolzalaky Gábornak, a ki ezer holdas birtoka mellett is olyan tökéletes ember, hogy Jolán szülei sem tudtak semmi kivetni valót fölfedezni benne.

Miután egy félévig jártak jegyben, az esküvő napja is elérkezett.

Gyönyörű májusi reggelre virradt a főváros. Jolán (Istenem! melyik menyasszony tudna aludni leánysága utolsó éjjelén?! . . .) már hajnalban talpon volt. A frizéernő is korán eljött. Megfésülte, és fejére tette a narancsvirágkoszorut. Csak a fátyol hiányzott még. Azt majd fölteszi a mama. A fésülő asszony elsietett, mert még ma sok dolga van. Jolán a szimbolisztikus virággal fején, egyszerű szürke ruhában, ott álldogált a folyosón, mely az udvarra nézett. Az egész ház aludt még. Az álmos viczeházmester ásitva locsolta a kövezetet. Ekkor egy hordár jelent

meg a kapuban. Kezében kis levél volt, melynek czimzését iparkodott kibetűzni.

Jolán áthajolt a vaskorláton.

— Kit keres?

— Bárdonyi Jolán ő nagyságát.

— Hozza föl a levelet.

Reszkető irással, kusza betűkkel, néhány sor volt odavetve:

„Ha emlékszik még rám, az istenre kérem látogasson meg *azonnal*. Csak egy néhány perczre

Lily.“

Jolánt csodálatos hangulat lepte meg. Eszébe jutottak a régi napok, melyeket együtt töltött azzal a leánynyal, a kit azóta se látott.

Habozás nélkül selyem sált kötött fejére s másik perczben kiosont a kapun. Az utczára érve meggyorsította lépteit, s fél óra alatt ott volt a Lily lakásán.

Hogy benyitott a szobába, megdöbbenve állott meg a küszöbön.

A pusztulás, a nyomor sötét képét látta ott. Az ágyban, isten és emberektől elhagyatva, egy esontvázzá aszott alak feküdt, a ki reszkető karjait tárta ki felé.

— Köszönöm, hogy eljött. Az isten áldja meg érte! . . .

A narancsvirágkoszorus menyasszony oda lépett az ágyhoz s könyezve hajolt a haldokló perditára . . .

TARTALOM.

	Lap
Ha más nem akad	3
Csere	13
A butorok	21
Inkognitóban	29
Katicza	37
A medve	49
A zöld gróf szerelme	59
Pusztuló udvarház	66
Növeldében	76
Tanódné öröksége	83
Az aranyparaszt	91
A Gaáth-lányok öröksége	100
Az illat	109
Judit	119
Egy vén kastély	130
A munkácsi várról	141
A barátnők	153

GOTTIER LAJOS összes művei kaphatók:

Érzelmek.	Egy kötet novella.	3 kor.
Mulato Gentry.	" " "	3 "
Busuló Gentry.	" " "	3 "
Pusztuló Gentry.	" " "	3 "
Gentry Történetek.	" " "	3 "

Az öt kötet együtt megrendelve csak tíz korona.

*Kapható a szerzőnél **Piliscsabán.***